

Prezident İlham Əliyev:

Laçın şəhərinin bütün infrastrukturunu yenidən qurulur. Minlərlə insan artıq bu ilin sonuna qədər Laçın şəhərində yaşayacaq və laçınlılar bu il öz doğma diyarına qayıdacaqlar. Biz azad edilmiş bütün torpaqlarda indi genişmiqyaslı quruculuq işləri aparırıq, bu işləri öz hesabımıza görürük və görəcəyik.

Səhifə → 2

Ekoloji fəallar cəmiyyətin iradəsini ifadə edirlər

“Böyük Ermənistan” xülyasının tarixi üzqaralığı

Səhifə → 6

№ 67 (30183) 2 aprel 2023-cü il, bazar

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

Gündəlik ictimai-siyasi nəşr

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

vəb-sayt: www.xalqqazeti.az

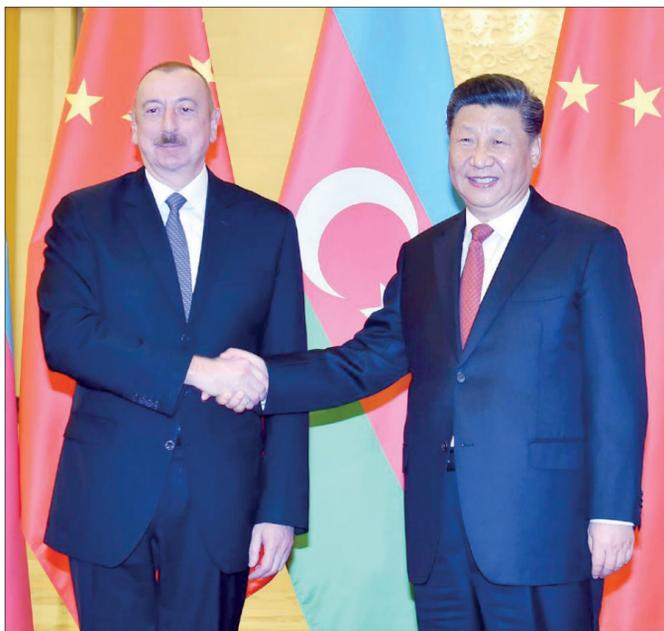
Azərbaycan – Çin: səmərəli əməkdaşlıq, uyğun fəlsəfə, uğurlu nəticələr

Qlobal arenada Çinin gördüyü işlər beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirilməlidir. Siz bunu global miqyasda edirsiniz. Biz isə bunu daha çox regional miqyasda edirik. Ancaq bizim fəlsəfəmiz eynidir və uğurludur. Baxın, Çin dünyada ən çox uğur qazanmış ölkələrdəndir və dünyanın aparıcı iqtisadiyyatlarından. Siz buna öz əməyiniz, xalqınızın və ölkə rəhbərliyinin müdriyyəti və nəticəyönümlü söyləriniz sayəsində nail olmusunuz.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Çinin CGTN televiziya kanalına müsahibəsindən Davos, 17 yanvar 2023-cü il

Azərbaycan – Çin dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri haqqında yazı hazırlamaq üçün bezi mənbələrə baxdım. Nəticədə bu fikrə gəldim ki, “Heydər Əliyev böyük siyasətçidir”, “Heydər Əliyev tarixi yaradan şəxsiyyətlərdəndir”, “Ulu öndərimiz əlli milyon xalqımızın heç zaman unuda bilməyəcəyi lideridir”... kimi həqiqəti özündə əks etdirən ifadələrin hamısından əvvəl “Heydər Əliyev xoşbəxt azərbaycanlıdır” – kəlamını işlətmək lazımdır. Çünki xalq, dövlətçilik və cəmiyyətlə bağlı olan istənilən məsələdən söz açmaq istəyəndə, ilk növbədə, məhz ulu öndərimizin xidmətlərinin hansısa möhtəşəm faktı ilə rastlaşırıq.

Onun istənilən addımı, sözün həqiqi mənasında, tarixi hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Maraqlıdır ki, bəzən onun özü də hansısa faktı məhz hadisə adlandırır. Məsələn, 1994-cü

ilin martında Çin Xalq Respublikasından Bakıya qayıdarkən Almatıda jurnalistlər qarşısında çıxış edən ulu öndər səfərin yekunlarını belə dəyərləndirmişdi: “Ümumən isə belə hesab edirəm ki, Çin Xalq Respublikasına səfərimiz böyük tarixi hadisədir. Çünki Çin ilə Azərbaycan arasında heç vaxt bu səviyyədə əlaqələr olmamışdır. Doğrudur, tarixən müəyyən əlaqələr, “Böyük İpək yolu” və s. olduğunu xatırlayırıq. İndi isə, təkrar edirəm, dövlətlərarası sıx münasibətlərin yaranması böyük siyasi hadisədir. İlk növbədə,

Azərbaycan Respublikası üçün böyük hadisədir.”

Fikirimcə, ulu öndərimiz həmin tarixi hadisədən keçən 29 il ərzində Azərbaycan – Çin münasibətlərinin nail olduğu yüksək səviyyəni görmüş olsaydı, mütləq bu faktı da hadisə adlandırardı. Heydər Əliyev siyasətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev təkcə Çinlə deyil, bütün ölkələrlə əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq münasibətlərini, sözün həqiqi mənasında, günün tələbləri, zamanın çağırışları səviyyəsinə qaldırmışdır.

(ardı 3-cü səhifədə)

ABŞ-ın Demokratiya sammiti ətrafında söz-söhbətlər bitmir. Əlbəttə, sözügedən tədbirin demokratiyanı bir norma kimi qoruyacağını söyləmək mümkünsüzdür. Ona görə ki, geniş anlamda götürsək, konkret bəşəri dəyərin özü mahiyyətə, bilavasitə, hansısa toplantının mövzusu ola bilməz.

Bir qədər ətraflı desək, konfranslar, seminarlar və digər bu səyahı yığıncaqlar həmin dəyərin müxtəlif seqmentlərini vurğulamalıdır. Yəni, ayrı-ayrı tədbir mövzuları, ümumən, demokratik prinsiplərin möhkəmlənməsinə xidmət etməlidir. Məsələn, söz və ifadə azadlığı. Bununla bağlı

Qeyd etdiyimiz məqamı nəzərə alaraq, demək mümkündür ki, ABŞ Prezidenti hələ “Soyuq müharibə”nin bitmədiyini düşünür. Tutaq ki, o zaman SSRİ mövcud idi və Qərbi dünyası bütün resurslarını onunla mübarizəyə həsr etmişdi və qalib gəlirdi. Zəfərini demokratiyanın avtoritarizm

ABŞ-ın Demokratiya sammiti və ya iki canavarın nahar menyusu

Yaxud Birləşmiş Ştatların dünyada bölücülük aparmaq cəhdlərinə baxış

toplantılar keçirilirsə, deməli, həm də demokratiyaya dəstək göstərilmiş olur. Ancaq yüksək səslə Demokratiya sammiti təşkil olunursa, istəməz, şübhə doğurmağa başlayır. Belə çıxır, bəşəriyyətin neçə əsrdir gəldiyi yol faydasız olub, indi nə isə yenilik icad edilir. Əlbəttə, ilk baxışdan absurd mənərə var. Əslində, meğz absurd mənərənin mütərəqqi kimi təqdimatıdır. Problem də elə bundadır.

Qısa desək, ABŞ-ın Demokratiya sammiti keçirməkdə məqsədi dünyanı özününkülərə və özündən olmayanlara bölməkdir. Əlbəttə, belə bölgü şərtdir. Nəzərə alsaq ki, belə bir sammit ikinci dəfə təşkil olunur, deməli, ideya yoxlanış mərhələsindədir. Yəni, hələlik, layihə formasındadır. Layihənin müəllifi isə Birləşmiş Ştatların prezidenti Co Baydendir. Görünür, Bayden, öz ələmində, dünyanı yenidən şəkilləndirməyi düşünür.

üzerindəki qələbəsi kimi leqallaşdırdı. Nəzərə alaq ki, bu qələbə, ən əsası, ideya savaşındakı qələbə idi. İdeya baxımından demokratiya tərəfi kimi çıxış edə bilər. Amma sual olunur: İndi dünyada demokratiyanın nə olduğunu bilməyən qalırıqmı? Hətta, təcrid duruma salınmış tək-tük məmləkətlər də bu dəyərlərdən danışırlar. Əlbəttə, məsələ danışımaqda deyil, əməl etməkdədir. Bu baxımdan nə ABŞ, nə də Qərbi digər qabaqcıl sayılan ölkələrinin öyünməyə, böyük ölçüdə, haqqı yoxdur.

(ardı 3-cü səhifədə)

Bu terrorun da izi Tehrani nişan verir

Səhifə → 4

Vaxt daralır, Paşinyan!

Səhifə → 4

İran rejimi inqilabi şəraitdə seçim qarşısında

Səhifə → 6

Çin Yaxın Şərqdə: aşkar və gizli məqamlar

Səhifə → 10

“Kitabı bağlanan” dəyərli kitablar müəllifi

Səhifə → 11

Biz Qərbi Azərbaycana qayıdacağıq!

Səhifə → 9

USAİD, bəlkə, getmək vaxtıdır?!

Səhifə → 4

Su təsərrüfatında optimal idarəçilik təmin edilir

Səhifə → 7

Laçın doğma sakinlərini qəbul etməyə hazırlaşır

Səhifə → 8

Avropada dini və milli radikalizm təhlükəli miqyas alıb

Səhifə → 10

“Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 7 mart tarixli 838-VIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və bu Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 30 avqust tarixli 393 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 7 mart tarixli 838-VIQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

- Müəyyən edilsin ki:
  - Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 102.1.39-cu, 106.1.32-ci və 218-1.1.7-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;
  - Həmin Məcəllənin 102.1.39-cu, 106.1.32-ci və 218-1.1.7-ci maddələrində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi nəzərdə tutulur.
  - Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 7 mart tarixli 838-VIQD nömrəli Qanununun irəli gələn məsələləri həll etsin.
  - “Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzim-

ləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və bu Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 30 avqust tarixli 393 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (III kitab), maddə 616; 2005, № 12, maddə 1099; 2006, № 5, maddə 400, № 12, maddə 1034; 2007, № 4, maddə 323, № 12, maddə 1225; 2008, № 11, maddə 972; 2009, № 3, maddə 163, № 4, maddə 226, № 10, maddə 780; 2010, № 7, maddə 610; 2011, № 7, maddə 631; 2013, № 7, maddə 805, № 11, maddə 1324; 2014, № 4, maddə 359, № 5, maddə 477, № 9, maddə 1027, № 10, maddə 1198, № 11, maddələr 1390, 1420; 2015, № 1, maddə 12, № 12, maddə 1454; 2016, № 2 (II kitab), maddələr 261, 265, № 3, maddə 450, № 5, maddə 882, № 6, maddələr 1023, 1024, 1042, 1065, № 7, maddə 1257, № 9, maddə 1464, № 11, maddə 1838, № 12, maddə 2089; 2017, № 5, maddələr 760, 811, 845, № 7, maddə 1344, № 8, maddə 1521; 2018, № 9, maddələr 1830, 1843, № 12 (I kitab), maddələr 2571, 2599; 2019, № 8, maddələr 1396, 1407; 2020, № 5, maddə 560, № 11, maddə 1356, № 12 (I kitab), maddə 1504; 2021, № 1, maddə 35,

№ 3, maddə 220, № 4, maddə 323, № 6 (I kitab), maddə 585, № 12, maddələr 1398, 1425; 2022, № 1, maddə 22, № 12, maddə 1456; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 7 fevral tarixli 2027 nömrəli Fərmanı) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

3.1. 1.1-ci bəndə “102.1.37-ci” sözlərindən sonra “102.1.39-cu,” sözləri, “106.1.31-ci,” sözlərindən sonra “106.1.32-ci,” sözləri və “218-1.1.3-cü” sözlərindən sonra “, 218-1.1.7-ci” sözləri əlavə edilsin;

3.2. 1.12-1-ci bəndə “İcbari” sözündən sonra “Tibbi” sözü əlavə edilsin;

3.3. 1.50-ci bəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz olunmuş və aşağıdakı məzmununda 1.51-ci bənd əlavə edilsin:

“1.51. Həmin Məcəllənin 102.1.39-cu, 106.1.32-ci və 218-1.1.7-ci maddələrində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi nəzərdə tutulur.”.

4. Bu Fərman 2023-cü il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı şəhəri, 1 aprel 2023-cü il

Ekoaksiyanın gündəliyi

Ekoloji fəallar cəmiyyətin iradəsini ifadə edirlər

Dinc ekoloji aksiyanın davam etdiyi müddət ərzində, ümumilikdə, Rusiya sülhməramlıları və Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinə (BQXK) məxsus 5600-dən çox avtomobil Laçın–Xankəndi yolundan maneəsiz keçib. Yeni Laçın yolunun istifadəsi verilmiş ilə əlaqədar Azərbaycan Ordusu tərəfindən Laçın rayonunun Çağazur və Zabux kəndləri arasında yerləşən bir neçə yüksəklik, əsas və yardımçı yollar, eləcə də sərhəddə geniş sahələr nəzarətə götürüldükdən sonra Laçın–Xankəndi yolundan keçən nəqliyyat vasitələrinin sayında artım müşahidə edilir.

Ermənilərin talançılığı tək Azərbaycan üçün yox, bütövlükdə region üçün ekoloji təhlükədir. Ermənistanı hava-darlıq edən beynəlxalq təşkilatlar da bilməlidirlər ki, o ərazilərdəki meşələri, heyvanat aləmini, biomüxtəlifliyi bu gedişlə bərpa etmək çox çətin olacaq. Məsələn, ölkəmiz tərəfindən işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ceyranlar bu-

raxıldı, xeyli ağac əkildi. Bütün bunlar təbii bərpasıdır. Bəs ermənilər təbii bərpəni vurmaqdan başqa nə edirlər? Oradakı çaylar zəhərlənib, meşələr qırılıb, nadir ağacların kökü kəsilib, bulqlar, kəhrizlər quruyub və s.

Kəlbəcər, Zəngilan və digər yerlərdə təbii sərvətlərimizin olduğu yataqlar istismar edilir. Həmin ərazilərimizdə

olan qızıl, gümüş və digər əlvan metallar qanunsuz şəkildə daşınıb. Bu işlər həyata keçirilərkən heç bir ekoloji normativə əməl edilməyib. Nəticədə həmin ərazilər çirkləndirilib. 44 günlük Qələbəmizdən sonrakı 2 il ərzində də Rusiya sülhməramlılarının yerləşdiyi ərazilərdə bu istismar davam etdirilib. Təbii sərvətlərimiz Laçın yolu və digər yollar vasitəsilə qeyri-qanuni daşınıb.

Əgər biz tərəfdən Ermənistan ərazisinə bir silah apararıqsa, bədxahlar dünyada vay-şivən qoparardılar. Qəribədir, öz sərhədlərindən bir quşun belə keçməsinə imkan vermək istəməyən dövlətlər, Azərbaycanın başına ağır qoymaq istəyirlər. Özünü zəvə bilmədiyinizi bizdən niyə tələb edirsiniz? Laçın–Xankəndi yolunda keçirilən aksiyanın tələbləri həm ölkə qanunlarına, həm də beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanır. Bu aksiyalar yalnız bir qrup icimai fəalın deyil, bütövlükdə, Azərbaycan cəmiyyətinin iradəsini ifadə edir. Ölkəmizin hər qarışı üzərində suverenliyimiz bərqərar olmalıdır.

Ötən gün Şuşada hava soyuq keçib, qar yağıb. Havanın temperaturunun aşağı düşməsinə, soyuq, şaxtılı və qarlı hava şəraitinin hökm sürməsinə baxmayaraq, ekokönüllülər etirazlarını yüksək əhvali-ruhiyyə ilə davam etdirirlər. Hazırda aksiya iştirakçılarının Laçın–Xankəndi yolunda fəallığı müşahidə olunur. Artıq 112 gündür davam edən haqlı etirazlar onu deməyə əsas verir ki, heç bir kənar təzyiq aksiyanı dayandıra bilməz!

Etirazçılar hər zaman olduğu kimi, humanitar məqsədlərlə istifadə olunan avtomobillərin hərəkətinə maneə törətməyiblər. Dünən də humanitar təyinatlı avtomobillər Laçın–Xankəndi yolundan keçib. Həmin nəqliyyat vasitələrinin arasında evakuasiya, tibbi yardım maşını, təminat-texizat və minik avtomobilləri də olub.

Rizvan FİKRƏTOĞLU,
“Xalq qəzeti”

Müdafiə naziri təxribatların qarşısının alınması barədə göstərişlər verib

Aprelin 1-də Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovun rəhbərliyi ilə xidməti müşavirə keçirilib.

Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən bildirilib ki, müşavirədə nazir müavinləri, qoşun növü komandanları, nazirliyin baş idarə, idarə və xidmət rəisləri, eləcə də videobağlantı vasitəsilə hərbi birlik və birləşmə komandirləri iştirak ediblər.

Əvvəlcə Azərbaycan xalqının ümum-millili lideri Heydər Əliyevin və torpaqlarımızın azadlığı, ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olan Vətən övladlarının, həmçinin 31 Mart soyqırım qurbanlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Ordusu qarşısında qoyduğu vəzifələri müşavirə iştirakçılarında çatdırılan nazir heyətə keçirilən son əməliyyatların planlaşdırılmasına və icrasına cəlb olunan şəxsi heyətə, xüsusilə birliklərin komando heyətinə göstərdikləri peşəkərliliyə görə Ali Baş Komandan adından təşəkkür edib, onların fəaliyyətinin yüksək qiymətləndirildiyini bildirib. Qısa müddət ərzində icra olunan lokal əməliyyatların ordumuzun yüksək döyüş əzminin növbəti göstəricisi olduğunu qeyd edib.

Azərbaycan Ordusunun uğurlu əməliyyatlarını həzm edə bilməyənlər tərəfindən səsləndirilən fikirləri şərh edən Müdafiə naziri heç kəsə bizimlə təhdid dilində danışa bilməyəcəyini vurğulayaraq terrorizmi və işğalçılıq siyasətini dəstəkləyən bəzi ölkələrin hərbiçilərini şər-böhtan xarakterli ittihamlarının qəbu-

ledilməz və cəfəngiyyət olduğunu bildirib. Azərbaycan–Ermənistan şərti dövlət sərhədində və Qarabağ iqtisadi rayonunda mövcud əməliyyat şəraitini təhlil edən müdafiə naziri ehtimal olunan təxribatların qarşısının bundan sonra da qətiyyətlə alınması barədə müvafiq göstərişlər verib.

Müdafiə naziri qeyd edib ki, qarşı tərəfin, o cümlədən, qeyri-qanuni erməni silahlı birləşmələrinin bütün qanunsuz fəaliyyətləri bundan sonra da fasiləsiz nəzarətdə saxlanılmalı və Azərbaycan ərazilərində gələcəkdə bu kimi addımların atılmasına imkan verilməməlidir.

General-polkovnik Z.Həsənov real döyüş şəraitinə uyğun keçirilən təlim və məşqlərin intensivliyinin artırılmasının, həmçinin silahlanmada olan müasir silah və hərbi texnikanın effektiv tətbiqi üsullarının təkmilləşdirilməsinin əhəmiyyətini xüsusi qeyd edib.

Müdafiə naziri təhlükəsizlik qaydalarına, eləcə də yanğın əleyhinə zəruri tədbirlərə ciddi əməl edilməsinin vacibliyini bir daha xatırladı.

Nazir şəxsi heyətə diqqət və qayğının artırılması, onların tibbi təminatının mövsumun tələblərinə uyğun ciddi nəzarətdə saxlanılması, xüsusilə də xidmətə yeni gələn gənc əsgərlərin adaptasiya prosesinə həssaslıqla yanaşılması barədə komandir heyətinə tövsiyələrini çatdırıb.

Şəxsi heyətin xidməti-döyüş və sosial-məişət şəraitinin daim yaxşılaşdırılmasının hərbi qulluqların mədəni-psixoloji vəziyyətində, eləcə də döyüş ruhunun yüksək səviyyədə saxlanılmasında mühüm rol oynadığını qeyd edən nazir bu istiqamətdə görülən işlərin planlı şəkildə davam etdirilməsinə dair əlavə göstərişlər verib.

Sonda general-polkovnik Z.Həsənov azad edilmiş ərazilərdə, həmçinin yeni nəzarətə götürülən yüksəklik və mövqələrimizdə mühəndis təminatı tədbirlərinin daha keyfiyyətli yerinə yetirilməsi barədə konkret tapşırıqlar verib.

Q.QASIMOV, “Xalq qəzeti”

Prezidentin medianın inkişafına dəyərli töhfəsi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”nu təsdiq edib. Beləliklə, media subyektlərinin (audiovizual media subyektləri istisna olmaqla) öz fəaliyyətlərində əldə etdikləri gəlirlərin, reklam gəlirlərinin, habelə onlara verilən müvafiq maddi yardımların gəlir, mənfəət və sadələşdirilmiş vergilərdən, onlar tərəfindən istehsal olunan media məhsullarının təqdim edilməsinin isə əlavə dəyər vergisindən 3 il müddətinə azad olunur.

Məsələ ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin İcraçı direktoru Əhməd İsmayilov APA-ya bildirib ki, bu qərar cənab İlham Əliyevin ölkə mediasına göstərdiyi diqqətin bariz nümunəsidir.

“İlk növbədə qeyd etməliyəm ki, media subyektlərinin iqtisadi müstəqilliyinin gücləndirilməsi, dövlət büdcəsindən, o cümlədən, digər mənbələrdən maliyyələşdirilmələrinin azaldılması və müstəqil fəaliyyətlərinin təmin edilməsi məqsədilə reklam bazarının həcmünün artırılması zəruridir. Dövlətin medianın inkişafına dəstək strategiyasından bu sahələyə bağlı ayrı-ayrı vaxtlarda ƏDV-dən azad

etmə təcrübəsi olmuşdur və bu, medianın iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşmasına öz müsbət təsirini göstərmişdir”, – deyə Əhməd İsmayilov bildirib.

İcraçı direktor vurğulayıb ki, Azərbaycan mediasının iqtisadi dayanıqlılığının gücləndirilməsi, müstəqil, güclü, fəaliyyətini günümüzün tələbləri səviyyəsində qurmağı bacaran və xalqımızın milli maraqlarını rəhbər tutan medianın inkişafı dövlət siyasətinin prioritetini təşkil edir.

“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”nu təsdiq etməsi medianın iqtisadi müstəqilliyinin gücləndirilməsinə dəyərli töhfədir. Ölkəmizin media ictimaiyyəti adından diqqət və qayğısına görə dövlətimizin başçısına dərin minnətdarlığımızı bildiririk”, – deyə Əhməd İsmayilov bildirib.

Meksika qəzeti Ermənistanın yalanlarını təkzib edib

Meksikanın ən nüfuzlu mətbu orqanlarından olan “El Universal” qəzetində Azərbaycanın bu ölkədəki səfiri Məmməd Talibovun “Ucadan danışan həmişə haqlı deyil” başlıqlı məqaləsi dərc edilib.

Bu barədə redaksiyamıza verilən məlumatla görə, qəzetin fransız əsli, əsasən, Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeyi ilə seçilən müxbiri Jean Meyerin böhtan xarakterli yazılarına cavab olan məqalədə Qarabağın Azərbaycanın tarixi xanlığı olduğunu, rus işğalı ilə indiki Ermənistan ərazisi olan Qərbi Azərbaycanda və ölkəmizin Qarabağ bölgəsində demoqrafik dəyişikliklərin aparıldığı, yüz minlərlə azərbaycanlın İrəvan, Göyçə, Zəngəzur kimi bölgələrdən çıxarıldığı və bütün toponimlərin və bölgənin demoqrafiyasının dəyişdirildiyi qeyd edilir.

Məqalədə kommunist rejiminin Azərbaycanın Türkiyə ilə bərabər əlaqəsini

kəsmək məqsədilə 1929-cu ildə Məgri rayonunu Ermənistanı verirdi vurğulanı. Yazıda Azərbaycanın on illər boyu Ermənistan hərbi təcavüzünün qurbanı olduğunu, 1987-ci ildəki yüz illər boyu azərbaycanlıların hətə Ermənistan ərazilərindən qovularaq, mədəni irsinin məhv edildiyi, Qafqazın Xirosiasması sayılan Ağdam və digər işğal altında olmuş şəhər və kəndlərdə bir milyondan çox azərbaycanlının etnik təmizləməyə məruz qaldığı faktlarla açıqlıb göstərilir.

1992-ci ildə Xocalıda yüzlərlə dinc azərbaycanlının soyqırımına məruz qalması və bu günədək tələyi məlum olmayan 4 mindən çox insanın itkin düşməsi, 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycanın Ermənistan tərəfindən ballistik raket hücumlarının qurbanı olması da qeyd edilir.

bəsi zamanı Azərbaycanın six məskunlaşmış ərazilərində yaşayan onlarla azərbaycanlı Ermənistan tərəfindən ballistik raket hücumlarının qurbanı olması da qeyd edilir.

Ermənistanın baş naziri və o vaxtkı müdafiə nazirinin “yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə” hədəflərinə baxmayaraq, Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il qətnamələrinin şərtlərini yerinə yetirərək, beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən, Meksika tərəfindən tanınan ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi də yazıda əksini tapıb.

Məqalədə Ermənistandan fərqli olaraq Azərbaycanın multikultural ölkə olduğu, burada 40-dan çox etnik qrupun, o cümlədən, ermənilərin sülh şəraitində, heç bir ayrı-seçkiliyə məruz qalmadan yaşadığı, Ermənistandan qovulan azərbaycanlılardan fərqli olaraq, Azərba-

canda yaşayan ermənilərin bu ölkənin vətəndaşları olduğu və hər bir azərbaycanlı kimi ölkə qanunvericiliyinə və Konstitusiyasına tabe olduğu bildirilir.

Təkzib xarakterli materialda J.Meyerin erməni iddialarına istinadən söyldüyünə əksinə, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan ermənilərin heç bir blokadaya məruz qalmadığı vurğulanır, bundan əlavə Ermənistanın Azərbaycan ərazisinə silah və piyada əleyhinə mina gətirmək, habelə Azərbaycan ərazisindəki təbii sərvətləri qeyri-qanuni istismar edərək Ermənistan ərazisinə aparmaq məqsədilə gizli yollardan istifadə etdiyi göstərilir.

“El Universal” qəzetinin 7 milyondan çox izləyicisi olan “Twitter” hesabında paylaşılan məqaləyə 3 saat ərzində minlərlə baxış olub.

“Xalq qəzeti”

Azərbaycan – Çin: səmərəli əməkdaşlıq, uyğun fəlsəfə, uğurlu nəticələr

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Gündəlikdəki məsələ Azərbaycan–Çin dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri olduğuna görə öncə bu əlaqələrin tarixçəsinə nəzər salsaq, yerinə düşər. Beləliklə, Çin Şərqi Asiya ölkələri içərisində Azərbaycanla əlaqələrə ən çox maraq göstərən dövlətdir. Onun Azərbaycan və Xəzər hövzəsinə marağı təbiidir. Ekspertlər yazırlar ki, son onilliklərdə görünməmiş sürətlə inkişaf edən Çin üçün əsas təhlükə xammal və ilk növbədə, enerji çatışmazlığı hesab olunur. Bu baxımdan, Azərbaycan Çin üçün cəlbədicə ölkələr sırasına daxildir. Bunu Bakıda da etiraf edirlər, Pekində də, dünyanın başqa ölkələrində də. Hamı bilir ki, Çin Qafqaz, Xəzər hövzəsi və Mərkəzi Asiyadakı bir sıra qlobal layihələrə, xüsusilə TRASEKA layihəsinə çərçivəsində reallaşdırılan Şərqi-Qərb layihəsinə böyük maraq göstərir.

Ancaq Azərbaycan bu əməkdaşlıq prosesində təkcə iqtisadi məsələlərin deyil, ölkəmizin yeganə problemi olmuş keçmiş münasibətlərin həllinin də daim gündəlikdə saxlanılmasını təmin etmişdir. Rəsmi materiallardan oxuyuruq ki, ulu öndər yuxarıda qeyd etdiyimiz səfərin ilkin yekunları ilə bağlı jurnalistlər üçün keçirdiyi mətbuat konfransında nəticələrdən razılıqla bəhs etmiş, Ermənistan–Azərbaycan münasibətləri barəsində jurnalistləri ətraflı məlumatlandıraraq, onun həll olunması üçün BMT Təhlükəsizlik Şurasının bütün daimi üzvlərinin, o cümlədən də Çinin səylərini birləşdirməyin vacibliyini vurğulamışdır.

Dünya liderlərinin “siyasət dahisi” adlandırıldığı Heydər Əliyev sanki ölkəmizin bugünkü siyasi mənzərəsini və iqtisadi coğrafiyasını görmüş kimi, həmin səfər çərçivəsində Pekindən sonra Şanxay şəhərinə səfər edərək, sərbəst iqtisadi zona, Çin iqtisadi modeli ilə tanış olmuşdu. Bu, o zaman idi ki, Azərbaycanda hələ sərbəst iqtisadi zonadan və ya mühüm TransXəzər nəqliyyat-lojistika layihələrindən danışmaq belə mümkün deyildi. Heydər Əliyev müdrikliyi həmin layihələrin də həyata vəsiqə almasını mümkün etdi.

Günün reallığıdır ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də Çin Xalq Respublikası ilə münasibətlərin inkişaf etdirilməsini daim diqqətdə saxlayır. Baxdığımız mənbələrdə oxuyuruq ki, Prezident İlham Əliyev 2005-ci il martın 17-19-da Çin Xalq Respublikasında rəsmi səfərdə olub. ÇXR-in Sədri Xu Şiztao Azərbaycanın Cənubi Qafqazda liderlik mövqeyinin möhkəmlənməsindən məmnun olduğunu bildirdi. Öz növbəsində İlham Əliyev Azərbaycanın Çinlə əlaqələrə xüsusi önəm verdiyini vurğulayaraq, Azərbaycan rəhbərliyinin Çinin işgüzar dairələrinin ölkə iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrinə sərmayə qoymasına köməklik göstərəcəyini deyib.

Bundan sonra – 2008-ci il avqustun 7-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Pekində keçirilən XXIX Yay Olimpiya Oyunlarının açılış mərasimində iştirak etmək üçün Çində səfərdə olub. Dövlət başçımızın 2015-ci ilin dekabrında Çinə rəsmi səfəri zamanı isə “Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası hökuməti arasında İpək Yolu İqtisadi Kəmərinin yaradılmasının birgə təşviqinə dair Anlaşma Memorandumu” imzalanıb. Bu barədə 2019-cu ilin aprelində Çinin “Sinxua” agentliyinə müsahibəsində Prezident İlham Əliyev belə deyib: “Mənim 2015-ci ildə Çinə səfərim zamanı bir çox mühüm sənədlər imzalanmışdır. Bunların sırasında iki ölkə arasında imzalanmış “İpək Yolu İqtisadi Kəməri”nin yaradılmasının birgə təşviqinə dair Anlaşma Memorandumu da var idi. Azərbaycan Çinin “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünü tam dəstəkləyir. Azərbaycan və Çin arasında nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq üçün çox yaxşı perspektivlər var.”

Əlavə edək ki, Azərbaycanın Çinlə əməkdaşlığı siyasi və iqtisadi məzmunlarla kifayətlənmir. Ölkələrimiz arasında hərbi sahədə də əməkdaşlıq mövcuddur. Belə ki, 2019-cu ilin yanvarında

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri, general-polkovnik Zakir Həsənovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Çin Xalq Respublikası Dövlət Şurasının üzvü, ÇXR-in Milli Müdafiə naziri, general-polkovnik Vey Fənxeinin dəvəti ilə Pekinə rəsmi səfər etmiş, səfər çərçivəsində müdafiə nazirlikləri arasında hərbi yardımın göstərilməsinə dair sənəd imzalanmışdır. Bununla da Azərbaycan – Çin əlaqələrində hərbi sahədə yeni mərhələ başlanmışdır. Dövlət başçımızın 2019-cu ilin aprelində Çinə

Ekspert rəyi

Zaur MƏMMƏDOV,
Politoloq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının müşaviri:

– “Azərbaycanın xarici siyasət konsepsiyasında balans prinsipi gözlənilir və dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabər tərəfdaşlıq əsasında münasibətlərin yaradılması və inkişaf etdirilməsi əsas yerlərdən birini tutur. Rəsmi Bakının öten müddət ərzində həyata keçirdiyi siyasət də məhz bu faktı təsdiqləyir. İstər Qərb, istərsə Şərqi ölkələri ilə yüksək səviyyədə əlaqələrin qurulması qarşılıqlı hörmətə əsaslanan pragmatik xarici siyasət kursuna malik Azərbaycanın əsas hədəflərindən biridir. Belə nümunəvi əlaqələrin qurulduğu ölkələrdən biri də Çin Xalq Respublikasıdır.

Bu gün Azərbaycan–Çin əlaqələri yüksələn xətt üzrə inkişaf edir və əməkdaşlığın inkişafında hər iki tərəf maraqlıdır. Çin hazırda nəinki böyük iqtisadi imkanlara malik ölkədir, o həm də siyasi təsir zonasını genişləndirən dövlət kimi tanınır. Məsələn, bu yaxınlarda Səudiyyə Ərəbistanı ilə İran arasında münasibətlərin normalaşmasında rəsmi Pekinin oynadığı rol Çinin siyasi gücünün göstəricisi kimi qiymətləndirmək olar.

Çin həm də BMT Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvündən biridir. Məlumdur ki, Fransa başda olmaqla bəzi ölkələr Ermənistan–Azərbaycan münasibətlərinə dair reallığı əks etdirməyən məsələləri Təhlükəsizlik Şurası səviyyəsində müzakirəsinə və müəyyən qərarların qəbul olunmasına çalışırlar. Bu baxımdan, Azərbaycan Təhlükəsizlik Şurasının üzvü olan Çinlə münasibətlərini inkişaf etdirməkdə maraqlıdır.

Bundan başqa, Rusiya–Ukrayna müharibəsindən sonra tranzit ölkə kimi Azərbaycanın çəkisi artır. Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan tərəfdaşları ilə birlikdə strateji Bakı–Tbilisi–Qars demir yolunun istismara verilməsinə nail oldu. Eyni zamanda, Ələt Dəniz Limanının inşası ölkəmizin tranzit potensialını xeyli genişləndirir. Yeni, beynəlxalq yükdaşımanı həyata keçirmək üçün zəruri infrastruktur yaradılmışdır və Azərbaycanın indiki hadisələrə bir neçə il əvvəl hazır olduğunu görürük. Ötən illərin statistikasına görə ki, “İpək yolu” üzərindən yükdaşımaları artmışdır və bu da, təbii ki, Azərbaycan–Çin münasibətlərinə müsbət təsir edir.

Düşündürək ki, qarşımızda illərdə də iqtisadi, siyasi, humanitar və mədəniyyət sahələrində Azərbaycan–Çin əlaqələri inkişaf edəcək və əlaqələrimiz siyasi müstəvidə yeni mərhələyə qədəm qoyacaq.”

səfəri zamanı isə iki ölkə şirkətləri arasında ümumi dəyəri 821 milyon ABŞ dolları olan 10 sənəd imzalanmışdır.

Hazırda ölkəmizin Çində ticarət nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Bununla yanaşı, Urumçi, Luco və Şanxayda Azərbaycanın ticarət evləri açılıb. Azərbaycan Çinin müxtəlif bölgələrinə ticarət missiyaları təşkil edir. Çin şirkətləri Azərbaycanda sənaye layihələrinin reallaşdırılmasında iştirak edirlər. Çinin İKT şirkətləri də ölkəmizdə uğurla fəaliyyət göstərirlər. Azərbaycanda 120-dək Çin kapitalı şirkət qeydiyyatda alınıb.

Yeri gəlmişkən, dövlət başçımız Bakı–Pekin əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq münasibətlərinin yüksək səviyyədə olduğunu dəfələrlə xatırlatmışdır. Elə bu ilin yanvarında cənab Prezidentin İsvetseriyanın Davos şəhərində Çinin CGTN televiziya kanalına verdiyi müsahibədə də həmin məmnunluq ifadə olunurdu: “Bizim çox yaxşı münasibətlərimiz var. Çin və Azərbaycan yaxşı dostlardır. Mənim Sədr Si Cinpinlə dəfələrlə görüşmək imkanım olub. Sonuncu dəfə bir neçə ay bundan öncə bizim çox yaxşı görüşümüz olub... Biz keçən ilin payızında beynəlxalq tədbirlərin birində görüşdük. Bizim gələcək əməkdaşlığımız haqqında çox məhsuldar müzakirələrimiz oldu. “Bir kəmə, bir yol” Sammiti çərçivəsində Pekində Sədr Si Cinpinlə görüşüm zamanı o məni Çinin böyük dostu adlandırdı... Bu, mənim üçün böyük şərəf idi”.

Prezident həmin müsahibədə xatırlatmışdır ki, əməkdaşlığımız üçün tərəfimizdən çox möhkəm platforma qurulub. 30 il ərzində davam edən siyasi münasibətlər artıq bizim yaxşı tərəfdaş və bir-birinə etibar edən dostlar olduğumuz nümayiş etdirir. Bizim beynəlxalq təsisatlar çərçivəsində çox yaxşı əməkdaşlığımız var. Biz həmişə bir-birimizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyirik. Biz çox möhkəm siyasi platforma qurmuşuq. İndi isə biz bunun üzərində iqtisadi əməkdaşlığımızı qururuq.

İlham Əliyevin fikrincə, bugünkü vəziyyətdə səmimi əməkdaşlıq və sədaqətli dostluq çox mühümdür. Çünki yeni çağırışlar, yeni problemlər və yeni imkanlar var: “Biz daha çox Çin şirkətləri Azərbaycanda görməyə ümid edirik. Onlardan bəziləri müxtəlif sahələrdə artıq kifayət qədər fəaldır. Biz Orta Dəhlizlə bağlı Sədr Si Cinpinin təşəbbüsünü tam dəstəkləyirik. Azərbaycan biz artıq öz ev tapşırığımızı yerinə yetirmişik. Biz nəqliyyat infrastrukturunun bütün zəruri seqmentlərini qurmuşuq. Həmçinin biz enerji, kənd təsərrüfatı və yüksək texnologiyalar sahələrində də əməkdaşlıq etməyə ümid edirik. İnformasiya texnologiyaları sektorunu təmsil edən bir çox Çin şirkətləri Azərbaycanda uzun illərdir ki, fəaliyyət göstərir. Beləliklə, bizim haqqımdan, çoxşaxəli münasibətlərimiz var”.

Cənab Prezidentin Çin televiziyasına verdiyi müsahibəni nəzərdən keçirərəkən ulu öndərin 1994-cü ildə Çinə səfəri zamanı Şanxay azad iqtisadi zonasına da gəldiyi barədə faktı xatırladı. Cənab Prezident çinli həmkarımızın bir sualını cavablandırarkən demişdir: “Biz İndi Bakının yaxınlığında yerləşən Ələt bölgəsində azad iqtisadi zonanın açılmasının sonuncu mərhələsindəyik. Ümid edirik ki, Çin şirkətləri bu fərsətlərə diqqət yetirəcəklər. Əlbəttə ki, Şərqi və Qərbi arasında, ənənəvi İpək yolu coğrafiyasında yerləşməyimiz bizim üçün çoxlu imkanlar yaradır. Biz, sadəcə, müvafiq şəkildə siyasətimizi planlaşdıraraq strukturlaşdırılmalıyıq və xarici investitorlar üçün həttə bundan da yaxşı şərait yaratmalıyıq”.

Fikrimizcə, Ələt Azad İqtisadi Zonasının təməli məhz ulu öndərin Şanxaya səfəri zamanı qoyulmuşdu.

İndi isə yəqin sərlovhəsindəki “uğurlu fəlsəfə” ifadəsinə bir daha qayıdaq. Bəli, bizim ölkələrimizin siyasətində də, əməkdaşlıq əlaqələrində də, bəşəri dəyərlərə münasibətdə də məmnunluq gətirən bir fəlsəfə uyğunluğu var. Biz bu faktı dəfələrlə şahidlik etmişik. Son dəfə isə global problemə çevrilmiş koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizə prosesində bunun şahidi olduq. Bəzi imkanlı dövlətlər COVID-19 əleyhinə olan peyvəndləri ehtiyacından qat-qat artıq aldığı dövrdə “vaksin millətçiliyi”nə qarşı çıxan ölkələrin önündə Çin Xalq Respublikası və Azərbaycan Respublikası gedirdi. Məhz elə həmin bəşəri dəyərlərin uca tutulduğuna görə həm Pekinin, həm də Bakının dostları gündən-günə çoxalır.

Çin lideri Azərbaycan Prezidentini öz ölkəsinin böyük dostu adlandırır. Bu isə o deməkdir ki, həmin şəxsin təmsilində Azərbaycanın da böyük dostu var.

İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
“Xalq qəzeti”

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Birləşmiş Ştatlar özü də insan hüquq və azadlıqlarının pozulduğu, söz azadlığının boğulduğu ölkələrdəndir. Bunu biz, təkcə, yayılan müxtəlif xəbərlərdən görmürük, ayrı-ayrı beynəlxalq təşkilatlar reyting cədvəllərində məsələyə yer verirlər. Əlbəttə, elə məqamlar var ki, onlar heç bir halda, reytinglərə düşmür. Məsələn, həmin o ABŞ-da insanların əqlərə və qaralara bölünməsinin hələ də əlaqi və mənəvi kateqoriya olaraq saxlanıldığını, yazılmamış qanunların qayəsini təşkil etdiyini götürək. Problem olduqca ciddidir. Təsəvvür edin, Demokratiya

dan və Koçaryandan müsbət anlamda nə iləse fərqlənir? Böyük ölüyə yox! Ancaq görünür, ABŞ-ın tərəf kimi gördüyü ölkə olduğundan, ağzına gələni danışmaq səlahiyyətindədir. Nəticə etibarilə, Ermənistan da sanki “siyasi kübarlıq klubunda” iştirak etmək dividendi qazanır...

Bəli, “siyasi kübarlıq”. Demokratiya sammitinə diqqət yetirərkən, onun qeyri-rəsmi egidasını təşkil edən bu ifadəni dirnaqda göstərmək mümkünsüzdür. Özü də yalnız Ermənistanla görə yox. Onlarca belə misal çəkmək, onlarca ideyasında demokratiyanın heç “d” hərfinin olmadığı ölkə göstərmək mümkündür ki, hamısı sammitə dəvətli idi. Ona görə ki,

ABŞ-ın Demokratiya sammiti və ya iki canavarın nahar menyusu

Sammiti keçirən ölkənin elə ştatları var ki, orada ağdərillər axşam hava qaralanda sonra qorxudan bayıra çıxa bilmirlər və ya əksinə, qorxa qaralardır.

Əlbəttə, dünyanın başqa yerlərində də oxşar xoşagəlməz hallar var. Məqsədimiz heç də bunu vurğulayıb bildirmək deyil ki, Bayden Administrasiyasının demokratiya adı altında hansısa tədbir düzəlməyə mənəvi haqqı yoxdur. Yeni, yalnız bunu söyləyirik. Məsələ ondadır ki, demokratik dəyərləri ilə öyünən toplulmlar belə məni stereotipləri özlərindən kənarlaşdırmağı bacarmayıblar. Geniş yanaşsaq, onları birmənalı qaydada, qınamaq düzgün deyil. Çünki demokratiya özlüyündə bir yoldur və bu yolda bir çox məsələlərin həlli xeyli dərəcədə zamandan asılıdır. Görünür, zaman keçməlidir. Burada problem isə ondadır ki, zaman zərurətini obyektivliyi ayrı-ayrı dövlətlərə münasibətdə fərqli qiymətləndirir. İkili standartlar da məhz bu münasibətdən qaynaqlanır və nəticə etibarilə müəyyənləşdirici faktor rolunda çıxış edir. Nədir müəyyənləşən? Müəyyənləşən odur ki, Demokratiya sammiti, əslində, manipulyasiyaların yeni metod və formalarını müəyyənləşdirir.

Məsələn, sammitə dəvət olunmuş Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan çıxışında Azərbaycana qarşı hədəvənlər yağdırır və dünya ictimaiyyətinin ölkəmizin təmsilində qeyri-demokratik təmayüllərə qarşı mübarizəyə çağırır. Problem yalnız erməni baş nazirin öz ölkəsini beynəlxalq ictimaiyyətdə demokratik qiymətdə göstərməsində, onun müdafiəsinin, bütövlükdə, demokratiyanı qorumaq kimi təqdim edib spekulasiyaya yol verməsində də deyil. Bu halda başlıca məqam demokratiyanın beynəlxalq hüquq çeynəməsinə, heçə saymasındadır. Axı, faktiki olaraq, hazırda Azərbaycanın qanunu ərazisində avontürüst iddialar gerçəkləşdirilməyə istəyən Ermənistandır. 30 ilə yaxın bu ampuada olub. Belə bir dövlətin Demokratiya sammitinə dəvət edilməsi bir yana, onun təmsilçisinin – Paşinyanın çərçələməsinə meydan tanınması nə dərəcədə doğrudur? Guya, Nikol özündən əvvəlki erməni liderlər – Sarkisyan-

Birləşmiş Ştatlar onların tərəf kimi görmüşdü. Əvvəldə də vurğuladığımız kimi, bu sammit, orada hansı məsələlərin müzakirəyə çıxarılmasında əsli olmayaraq, dünyanın, belə demək mümkünsə, özününlükə və özündən olmayanlara bölünməsinə başqa bir şey deyil. Ən pisi isə budur ki, ayırı-seçkilik demokratiya adı altında aparılır. Azərbaycanı bir kənara qoyaq, Türkiyə də Ermənistan qədər demokratik olmadı?

Demokratiya bəşəriyyəti birləşdirən dəyər olmalıdır. İndiki halda ondan bütövlü məqsədlərə istifadəni görürük. Sammitin verdiyi mesaj da budur. Tədbir faydalı mesajlar verməyi hədəf seçirdisə, o zaman ora, hətta, demokratik kimi qarşılanmayan ölkələrin dəvət edilməsi də vacib idi. Dəvət edilməli idilər ki, öyrənsinlər, bilsinlər. İndiki halda, onlar özlərinin təcrübə olunduqlarını görüb daha da aqressivləşəcəklər. Deməli, vəziyyətin belə şəkli almasını istəyənlər var. Digər tərəfdən, Qərb, konkret olaraq ABŞ belə sammitlər təşkil etməklə, guya, demokratiya təbliğatını apardığını göstərməklə, əslində, dünyanın demokratiyadan bezdirilməkə başqa məqsəd güdmür. Bu isə son dərəcə təhlükəli tendensiyaadır.

ABŞ demokratiyasının klassik simalarından olan Benjamin Franklinin obrazı bir fikri var. O deyirdi ki, demokratiya iki canavar və bir qızın nahar menyusunu dəqiqləşdirmək üçün səs verməsidir. Azadlıq isə odur ki, yaxşı silahlanmış quzu səsvərmənin nəticələrinə qarşı çıxır. Franklinin nəzərindəki demokratiya iki canavarın qızunu yeməsi üçün apardığı məşvərətdir. Görünür, Amerika mütəfəkkiri azadlığı daha üstün sayır və qızın malik olduğu güc statusunu canavarların demokratiyasına qarşı qoyur. Elə təhlükə də bundan irəli gəlir. Çünki quzu silaha sarılırsa, deməli, demokratiyanın hədəfi doğru deyil. İndiki halda ABŞ-ın Demokratiya sammiti də obrazlı söyləsək, canavarların qızların azadlığına qəsd etməsi reallığından başqa heç bir perspektiv vəd etmir. O zaman, yaşasın azadlıq!

Ə. CAHANGİROĞLU, “Xalq qəzeti”

Azərbaycanın media təmsilçiləri Qazaxıstanda

Azərbaycan Respublikası Audiovizual Şurasının sədri İsmət Səttarovun rəhbərlik etdiyi bir sıra dövlət qurumları rəhbərlərinin daxil olduğu nümayəndə heyəti Qazaxıstanda səfərdədir. Astana şəhərində bir sıra görüşlər keçirilib.

Audiovizual Şuradan redaksiyamıza verilən məlumatda bildirilir ki, Qazaxıstanın informasiya və ictimai inkişaf naziri Darxan Kidirali ilə görüşdə iki ölkə arasında informasiya sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi, media subyektlərinin qarşılıqlı əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi məsələləri müzakirə olunub. Qeyd edilib ki, 2022-ci il avqustun 24-də Azərbaycanın Medianın İnkişafı Agentliyi ilə Qazaxıstanın İnformasiya və İctimai İnkişaf Nazirliyi arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Xatırladaq ki, sənəd informasiya sahəsində ikitərəfli əlaqələrin formalaşdırılmasının mexanizmləri, mediamedia milli maraqların qorunması və təşviq edilməsi, təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsi kimi məsələləri özündə ehtiva edir. Bu əməkdaşlıqda məqsəd media və informasiya sahəsində tərəfdaşlığın gücləndirilməsi istiqamətində səmərəli addımlar atmaq, müvafiq qurumların qarşılıqlı təmaslarında mütəmadiyyəti təmin etməkdir.

“Xalq qəzeti”

Bu terrorun da izi Tehrani nişan verir

Milli Məclisin deputatı Fazil Mustafaya martın 28-də edilən sui-qəsdə cəhdin arxasında İranın dayandığı, demək olar, təsdiqlənib.

Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə martın 31-də İran Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Nasir Kənanini təmsil edən səfərdə İranın Tehran şəhərində qeyd etdi ki, Azərbaycan öz ərazisindən üçüncü dövlətlərə qarşı istifadəyə heç zaman imkan verməyib: "Bunun əksinə, son zamanlar İran ərazisindən Azərbaycana qarşı təhdidlər səsləndirilir və təxribatlarla yola verilir. Nümunə olaraq, Azərbaycanın sərhədləri boyu İranın hərbi təlimləri, sərhəd üzərindən hərbi uçuşlar həyata keçirməsini, bu ölkənin vəzifəli şəxsləri tərəfindən anti-Azərbaycan bəyanatlarının verilməsini, SEPAH kimi təhlükəsizlik strukturunun hətta, uşaqları cəlb etməklə və Xudafərin körpüsünün yanında Azərbaycan əleyhinə təhdid dolu videoların çəkilməsi və nümayişini, səfirliyimizə terror hücumunu, deputat Fazil Mustafaya qarşı həyata keçirilmiş terror aktının istintaqının ilkin izlərinin İranla əlaqəli olduğunu qeyd etmək olar".

Ayxan Hacızadənin bu açıqlaması ilə rəsmi şəxsin dilindən məlum terror cinayətində İranın iştirakı iticamyyətə ilk dəfə bəyan edilib. Əslində, bu da gözlənilən idi. İranın terrorçu mahiyyətinə bələd olduğumuzdan hadisədən sonra bütün nəzərlər cənuba zillənmişdi. Fazil Mustafa özü də İrandan sübhəldiyini bildirdi: "Versiya, təqribən o olar. Mənim başqa düşüncəm yoxdur".

Baş vermiş məlum sui-qəsdə cəhd hadisəsi, eləcə də İranın Azərbaycana qarşı artıq səriyə halını alan hərbi-diplomatik təxribatlarla bağlı Tehrandan açıq-aydın izahat gözlədiyimiz bir vaxtda, İran XİN-in mətbuat katibi dünən yenə də hətərən-potərən açıqlaması ilə gündəmə gəlib. Nasir Kənanini İsrail və Azərbaycan arasında İran əleyhinə əldə olunan hansısa razılaşmadan (?) bəhs edir və Azərbaycan XİN-i yalan bəyanat yaymaqda suçlayır. O, "Twitter"-də yazıb: "Biz Azərbaycan hökumətindən İsrail (təbii ki, Kənanini İsrail dövlətinin adını çəkmir, onu özünəməxsus şəkildə ifadə edir) Xarici İşlər Nazirinin İranla qarşı vahid cəbhə yaratmaqla bağlı Azərbaycanla razılaşmaya dair sözlərinə aydınlıq gətirməsini istədik. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndəsi cavab verməkdən yayınaraq İranla qarşı yeni ittihamlar səsləndirib. Davamlı susunluqlu Bakının strateji tərəfdaşının bəyanatının təsdiqi deyilmi?"

Kənaninin bu açıqlaması sırf hallüsi-nasiyanın (mövcud olmayan bəzi obyektləri görmək, eşitmək, qoxusunu hiss etmək, toxuna bilmək kimi səhv duyğuların beyin tərəfindən gərəçlik kimi qəbul edilməsi) təzahürüdür. Bəzən hallüsi-nasiya ilə bağlı söhbətlər ayrı-ayrılıqda və gülməli gələ bilər. Lakin Kənanidə müşahidə olunan bu hallüsi-nasiya güllüş deyil, acı istehza doğurur. Fakt bundan ibarətdir ki, Azərbaycanla İsrail arasında hər hansı anti-İran cəbhəsi formalaşdırılmayıb. Azərbaycan öz ərazisindən üçüncü dövlətlərə qarşı istifadəyə heç zaman imkan verməyib. Bakı Tehrandan İsrail münasibətlərinin hər zaman yaxşı olmasına çalışıb. İndiki gərginliyin yaranmasının səbəbkarı da 2021-ci ilin iyununda Hərbi Rəhbərlik Assosiasiyası adlanan ononovi siyasi klerikal mühafizəkar təşkilatın namizədi kimi prezident seçilmiş İbrahim Raisidir.

Ekspert rəyi

Aydin Quliyev, siyasi şərhçi:

– İranın xarici siyasətində əsas hədəflərindən biri, təəssüf ki, Azərbaycan-İsrail münasibətlərinə düşmən donu geyindirmək və bu münasibətləri hər vasitə ilə pozmağa cəhd göstərməkdir. İranın artıq Azərbaycan-İsrail münasibətlərinə yanaşmasında bir fobiya formalaşmışdır. Ballıdır ki, Bakı – Təl-Əviv əlaqələri heç bir üçüncü ölkəyə, o cümlədən, İrana qarşı deyil. Amma Tehran artıq itilərdir ki, bu münasibətlərdə hər atılan addımda özüne qarşı düşmənçilik motivləri və əlamətləri görünür. İranın bu siyasətinin heç bir perspektivi yoxdur. Tehran bununla Azərbaycan-İsrail münasibətlərinin korlamaq və bu münasibətlərin regionda sülhə, təhlükəsizliyə və biləcəyi təhlükəli sərədan çıxarmaq istəyir.

İrənin istəklərindən biri də Azərbaycanın daxilində Bakı – Təl-Əviv münasibətlərinə olan yanaşmanı dəyişməkdir. Ancaq Tehran mövcud istiqamətdə nə qədər istəsə də, bu gün Azərbaycan-İsrail münasibətlərinə yanaşmada ölkə ictimaiyyətinin mövqeyi dövlətin siyasəti ilə tam üst-üstə düşür. İran kimi neçə dövlət hansı səviyyələrdə təbliğat aparsa da, Azərbaycan ictimaiyyətinin Bakı – Təl-Əviv münasibətlərinə olan həqiqi yanaşmasının əsaslarını əsaslıq bilməz. Çünki Azərbaycan ictimaiyyəti yüksək siyasi şüura malik, dinin və siyasətin mahiyyətini yaxşı anlayan ictimaiyyətdir. Belə bir ictimaiyyət dövlətin mənafeqlərini kənar qoymur və heç vaxt xaricdə hansısa dövlət, o cümlədən, İranın siyasətinin istiqamətinə uya bilməz. Bu, yalnız İranın dünyadakı mövqeyinə ziyan vurur.

Səxavət HƏMİD,
"Xalq qəzeti"

Vaxt daralır, Paşinyan!

Hayastan bu il aprelin 1-dək Qarabağla Ermənistanı birləşdirən yolu inşa etməli, əvvəlki yol tamamilə Azərbaycanın nəzarətinə keçməli, Rusiya sülhməramlı kontingenti isə oradan çıxmalı idi. İndi İrəvanın və sülhməramlıların boynuna götürüdükləri öhdəliyi yerinə yetirmələrinin məqamıdır.

2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatın 6-cı maddəsində göstərilir: "Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında əlaqəni təmin edəcək və bununla belə Şuşa şəhərinə toxunmayacaq Laçın dəhlizi (5 km. enliyində) Rusiya sülhməramlı kontingentinin nəzarəti altında qalır. Tərəflərin razılığı əsasında növbəti üç il ərzində Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında əlaqəni təmin edən Laçın dəhlizi üzrə yeni hərəkət marşrutunun inşası planı müəyyən ediləcək və bununla da homin marşrutun mühafizəsi üçün Rusiya sülhməramlı kontingentinin gələcək yerləşməsi nəzərdə tutulur".

Dövlətimizin başçısının tapşırığı ilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarını ərazisində icra olunan yol infrastrukturunu layihələndirən biri də Laçın şəhərinə daxil olmadan yeni avtomobil yolunun çəkilişi idi. 2021-ci ilin iyulunda tikintisinə start verilən, Laçın rayonunun 6 kəndindən keçən, uzunluğu 28 kilometr olan yeni yolun inşası bir ilə tamamlandı və 2022-ci il avqustun əvvəlində təhvil verildi. Həmin vaxt Bakı və İrəvan arasında əldə olunmuş razılaşmaya əsasən, Ermənistan səkkiz ay ərzində öz ərazisindən keçəcək 11 kilometrlik yeni yolun çəkilişini başa çatdırmalı idi. Bunun ardınca əvvəlki yol tamamilə Azərbaycanın nəzarətinə keçməli və Rusiya sülhməramlı kontingenti isə oradan çıxmalı idi. Ermənistan müdafiə nazirliyi bu öhdəliyin yerinə yetirilməsini, göstərilən yolu inşa etdiyini açıqlayıb. Amma Rusiya sülhməramlı kontingenti nədənsə, üçtərəfli Bəyanatın şərtinə əməl etməyə, köhnə yoldakı nəzarət postlarını götürməyə tələsmir.

Yeni Laçın yolunun istifadəyə verilməsi ilə əlaqədar rayonun Çağazur və Zabux kəndləri arasında yerləşən bir neçə yüksəkliyi, əsas və yardımçı yolları, eləcə də sərhədboyu bir sıra əraziləri Azərbaycan Ordusu özünün nəzarətinə götürüb.

Həllini gözləyən ikinci vacib məsələ Ermənistan ordusunun tör-töküntüsünün Qarabağdan hələ də çıxarılmamasıdır. 10 noyabr üçtərəfli Bəyanatın 4-cü maddəsini İrəvanın yadına salaq: "Rusiya Federasiyasının sülhməramlı kontingenti erməni silahlı qüvvələrinin çıxarılması ilə paralel şəkildə yerləşdirilir".

Hayların baş naziri isə üç gün bundan öncə kabinetin iclasında Qarabağda Ermənistan ordusunun olmadığını, bölgəyə silah daşınmadığını həyasızcasına bəyan etdi və hətta beynəlxalq təşkilatların, Aİ mülki missiyasının bu faktı yoxlaya biləcəyini ifadə etdi. Qarabağ iqtisadi rayonunda Ermənistan ordusunun marıqda dayandığını bizim kimi, burada sülhməramlıların müvafiqi yerləşdirmiş Kremli də yaxşı bilir. "Hayastan ordusunun" Azərbaycan ərazindəki "legion"unun sayı da məlumdur: 10 min hərbi. Bu faktı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ABŞ Dövlət Departamentinin rəhbəri Entoni Blinkenlə telefon danışıqında rəsmən bildirdi. Yəni, gizlədilməsi mümkün olmayan bu reallıqdan beynəlxalq ictimaiyyətin də xəbəri var.

Yalanın hər rəngindən, çalarından faydalanan Paşinyanı indi, hətta, yaxın müttəfiqləri belə sülhə aparan yola davət edir. O isə vaxtın gedişini daraldığını, sona ilgəyə dönmək onun boğazına keçəcəyini sanki görmək və qəbul etmək istəmir. Axi, Qərbin və Şərqlin arasında dəstəksiz qalmış baş nazirin son vaxtlar daxil problemləri də boğazına dirənib. Onun özünün və iqtidar partiyasının erməni ictimaiyyəti arasında reytingi kəskin şəkildə aşağı düşməkdədir. Bəli, özü-özünü dalana dirəyinin vəziyyəti heç də qıbtə ediləsi deyil.

İmran BƏDİRƏXANLI,
"Xalq qəzeti"

Ekspert rəyi

Forhad MƏMMƏDOV, politoloq:

– Yeni yolla bağlı öhdəliyi Azərbaycan il yarım ərzində tam həcmdə yerinə yetirir. Ermənistan tərəfi isə öhdəsinə düşən və öz ərazisindən keçən 11 kilometrlik yolu səkkiz ay ərzində tikib, aprelin 1-dək təhvil verməli idi. İndi onlar yeni Laçın yolundan istifadə etməlidirlər. Burada əsas məqam odur ki, həmin yolun bir neçə yerində bu və ya digər formada artıq Azərbaycanın nəzarət mexanizmi formalaşmışdır. Yəni, bu nəzarət Şuşa yaxınlığında ekoaksiya, eləcə də 20/54 yüksəkliyi vasitəsi ilə həyata keçirilir. O ki qaldı Ermənistanla şərti sərəhdimizə, düşünürəm ki, bu proses də tezliklə öz həllini tapacaq.

Bakının əsas məqsədi odur ki, Laçın yolu 2025-ci ilə qədər Rusiya sülhməramlıların nəzarətinə qalmaq şərti ilə ancaq humanitar xarakterli daşınmalar üçün istifadə edilsin. Bunun müddəti, iş rejimi məlumdur və Azərbaycan bu yoldan keçəcək yüklərin və insanların təhlükəsizliyinə zəmanət vermək öhdəliyini yerinə yetirəcək. Bunun üçün isə Azərbaycan sərhəddən ərazimizə bütün giriş-çixışlara nəzarət funksiyasına malik olmalıdır. Çünki 10 noyabrın sonrakı iki il dörd ayda bu yoldan Qarabağ silah-sürsətini, təbii ehtiyatlarımızın kənarına daşınması, eləcə də İran terrorçularının, Qərbin ermənipərəst, üzəndirən siyasətçilərinin ərazimizə daxil olması üçün istifadə olunub. Belə faktlar kifayət qədərdir. Ona görə bütün bu problemləri kökdən həll etməkdən ötrü beynəlxalq hüquqa uyğun rəsmi qaydada nəzarət forması yaradılmalıdır. Azərbaycan isə öz üzərinə düşən öhdəlikləri lazımi səviyyədə yerinə yetirəcək.

Hər bir dövlət beynəlxalq və milli hüquq çərçivəsində mövcud olan bütün vasitələrlə öz suverenliyini digər dövlətlərin mənfi təsirlərindən qorumağa çalışır. Çünki əks halda o, suveren hüquqlarının bu və ya digər hissəsini itirmək riski ilə üzləşir ki, bu hüquqi vəziyyət də dövlətin suveren hüquqlarının dəyişdirilməsinə gətirib çıxarır. Bunu gözəl bilən Qərb dövlətləri də qeyri-hökumət təşkilatları ad altında başqa dövlətlərə təsir göstərməyə, vətəndaş-dövlət münasibətlərini öz mənafeqlərinə uyğun formalaşdırmağa çalışırlar.

USAİD, bəlkə, getmək vaxtıdır?!

Son illərin təcrübəsi göstərdi ki, dövlətlər birbaşa təsir tədbirləri (hərbi işğal, iqtisadi sanksiyalar və s.), habelə dolayı təsir tədbirləri ilə bir-birinin işlərinə müdaxilə edə bilərlər. Müasir dövrdə müasir bu cür dolayı təsir tədbirlərinin məcmusu "yumşaq güc" adlanır. Əlbəttə, xarici siyasət problemlərinin həlli üçün "yumşaq güc" alətlərindən, ilk növbədə, vətəndaş cəmiyyətinin imkanlarından, informasiya-kommunikasiya, humanitar və digər metod və texnologiyalardan istifadə edilməsi, ənənəvi diplomatik metodlarla yanaşı, müasir beynəlxalq siyasətin tərkib hissəsidir. "Yumşaq güc" alətləri nəzərə alınmaqla xarici siyasət prioritetləri formalaşdırılır. Bunlar etimadın yaradılması, bütün dünya üçün ümumi olan təhdidlərlə mübarizə, iqtisadiyyat, ticarət, təhsil, mədəniyyət, elm və texnologiya sahələrində

İnkişaf Agentliyi (USAID). Bu agentliklə bağlı onun indiyədək Vaşinqtonun maraqlarına xidmət edən gizli işlərdə əli olduğunu sübut edən materiallar mövcuddur. Belə ki, USAID-in yüksək vəzifəli məmuru etiraf etmişdi ki, ABŞ-in Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi (MKI) onların əməliyyatlarına yardım göstərən üçüncü tərəflərin pul vəsaitləri və müqavilələrlə təmin olunmasında USAID-dən istifadə edir. Bu barədə İspaniyanın "Rebellion" qəzetində Yeva Qolinçerin "Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi USAID-dən pərdələnmə üçün istifadə edir" adlı məqaləsində bildirilmişdir. Məqalədə uzun illər USAID-də çalışan və regional proqramlarla işləyən məmura istinadla bildirilmişdi ki, MKI bu təşkilatından müqavilələr bağlayır, özü isə mövcud prosesdən kənar qalır. "New York Times" qəzetinin yazdığına görə,

əməkdaşlığın genişləndirilməsi, iqtisadi inkişaf yolunda maneələrin aradan qaldırılmasıdır.

Tədqiqatçıların fikrincə, praktikada müasir reallıqlarda "yumşaq güc" anlayışının mahiyyəti hədəf dövlətlərə birbaşa hərbi toqquşmaların risklərini və maliyyə ehtiyatlarının minimuma endirmək məqsədi ilə şərait və imkanların yaradılması üçün vasitələrdən istifadə etməkdir. Son zamanlar elmi ictimaiyyətdə belə bir fikir formalaşmış ki, qeyri-hökumət təşkilatları "yumşaq güc" alətlərindən biridir, sosial və humanitar kontekstin yayılması isə onların fəaliyyətinin ən populyar sahələrdən birini əhatə edir. Bir tərəfdən qeyri-hökumət təşkilatları vətəndaş cəmiyyətinin mühüm tərkib hissəsidir, digər tərəfdən onların fəaliyyəti "yumşaq təsir" yollarındandır. Əgər bir dövlətdə fəaliyyət göstərən qeyri-kommersiya təşkilatı xaricdən maliyyələşirsə, o zaman ondan bu dövlətə qarşı əlverişsiz qərarlar qəbul etmək üçün istifadə oluna bilər. Postsovet ölkələrində də məhz bu tendensiya müşahidə edilir. Qərb dövlətləri öz maraqlarını qəbul etdirmək üçün qeyri-hökumət təşkilatlarından yararlanmağa çalışırlar. Belə təşkilatlar vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına töhfə verməkdən daha çox, ölkənin daxili siyasi həyatına müdaxilələr etməklə məşğul olurlar.

Ötən müddət ərzində Azərbaycanda da eyni tendensiya müşahidə olunurdu. Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən ABŞ-in və Avropanın bəzi beynəlxalq təşkilatları ictimai-siyasi prosesləri manipulyasiya etməyə çalışırdılar. Onlar Azərbaycan dövləti ilə müəyyən sahələrdə əməkdaşlıq etsələr də, əsas "missiyalarını" unutmurdular. Belə ki, USAID, NED, Fridrix Nauman, Marşall, İREX və digər beynəlxalq təşkilatlar özəl vəsaitlərdən istifadə edərək, media qurumları yaratmaqla, radikal siyasi qüvvələrin dövlət əleyhinə fəaliyyətlərini dəstəkləyirdilər. Heç kimsə şüur deyil ki, başda USAID olmaqla, ABŞ və Avropanın bir çox siyasi institutları ictimaiyyəti yanlış tərəfə istiqamətləndirib ictimai-siyasi proseslər üzərindən manipulyativ mühit formalaşdırmağa can atırlar. Əsas hədəflərinin Azərbaycanı "beşinci kolon" formalaşdırmaqdan ibarət olduğu bu təşkilatların xüsusi xidmət orqanlarına bağlılığı da məlumdur.

Artıq heç kəsə siri deyil ki, bəzi beynəlxalq təşkilatlar ABŞ-in maraqları üzərində qurulmuş xətt üzrə irəliləyir, qərarlar qəbul edir və ya Qərb dövlətlərinin müxtəlif adlarla yardımçı ayırması hansısa gizli maraqlara söykənir. Belə təşkilatlardan biri də, ABŞ Beynəlxalq

MKI və Pentaqonun podratçı şirkəti olan "Development Alternatives, Inc" (DAI) təşkilatının əməkdaşı Kubada müxalifet qruplarına təbliğat materialları verərək yaxalanmışdı. Qərb ekspertlərinin fikrincə, USAID-in layihələri Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin əməliyyatları üçün sığınacaq rolunu oynayıb.

Amma bütün işlərə baxmayaraq, adı sadalanan təşkilatlar "missiyalarının" əl çəkməyi düşünmürlər. Hələ də MKI-nin alt qolu kimi fəaliyyət göstərən USAID fəal şəkildə başqa dövlətlərin işlərinə müdaxilə etməyə çalışır. Təşkilatın 2023–2025-ci illərdə müxtəlif ölkələrdə "vətəndaş cəmiyyəti" quruluşuna 9,5 milyard dollar vəsait ayırması dediklərimizi təsdiqləyir. Bu günlərdə açıqlanmış "Demokratiya doktrinası" çərçivəsində bu vəsaitin müxtəlif ölkələrdə çevriliş planlarının reallaşdırılmasına yönəldiləcəyi sübhə doğurur. Yeri gəlmişkən, hazırda USAID-a ermənipərəst Samanta Pauer rəhbərlik edir. Bu, həmin qadındır ki, erməni yalanlarını "sədaqətini" sübuta yetirmək üçün sentyabrın 21-də dünyaya göz açmasına baxmayaraq, 24 aprel-qondarma soyqırımı "gününi" özünün doğulduğu günü elan etmişdi. Xatırladaq ki, hələ 2015-ci ildə ölkənin BMT-dəki nümayəndəsi S.Pauer ABŞ-in o vaxt ki vitse-prezidenti Co Baydenlə birlikdə Vaşinqtonda qondarma "soyqırımı"nın 100-cü ildönümünə həsr olunan mərasimə qatılmışdı. Ermənistanın sabiq quldur prezidenti Serj Sarkisyan da orada olmuşdu. Buna görə belə qatı ermənipərəst mövqeyə tutan qadını rəsmi İrəvan "dəyərli tərəfdaş" adlandırması təsadüfi deyil.

USAID Azərbaycanda 1991-ci ildən fəaliyyət göstərir. Rəsmi saytlarında qeyd olunur ki, əsas missiyası zəif inkişaf etmiş, ehtiyacı olan ölkələrə dəstək göstərməkdir. SSRİ-nin dağılmasından sonra postsovet məkanında sosial-iqtisadi vəziyyət ağır olduğundan, bu təşkilatın fəaliyyət göstərməsi müəyyən suallar doğururdu. İndi vəziyyət tam başqadır. Həzrət Azərbaycan başqa ölkələrə yardım göstərir. Pandemiya dövründə dünya bunun şahidi oldu. Belə olduğu halda məntiqli sual ortaya çıxır: USAID-in ölkəmizdə fəaliyyət göstərməsinə ehtiyac varmı? Missiyası zəifləməyə kömək etməkdirsə, o zaman təşkilatın rəhbərini amerikalı vergidəyicilərin pullarını çox sevdiyi zəif və yoxsul Ermənistanı istiqamətləndirməsi daha məqsədəuyğun olardı.

"Xalq qəzeti"

Erməni terroru muzey fondlarında

Hüseyn Cavidin ev-muzeyində "Erməni terroru muzey fondlarında" mövzusunda elmi sessiya keçirilib.

Muzeyin direktoru filologiya elmləri doktoru Gülbəniz Babaxanlı qeyd etdi ki, 1918-ci ilin mart-aprel aylarında ermənilər Bakı, Şamaxı, Quba qəzalarında, Qarabağ, Zəngəzur, Naıxçıvan, Lənkəran və başqa bölgələrdə azərbaycanlılara qarşı amansız soyqırımı aktı törədiblər.

G.Babaxanlı 1918-ci ilin mart ayında ermənilərin törətdiyi qırğınlar zamanı görkəmli Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyn Cavidin də ölüm təhlükəsi ilə üzləşdiyini qeyd etdi. Bildirilib ki, cəlladlar Hüseyn Cavid və onunla bərabər "Təbriz" mehmanxanasında olan digər insanları da ələ keçirib, onların əksəriyyətini güllələyiblər. Hüseyn Cavid isə təsadüfi nəticəsində ölümün pəncəsindən xilas ola bilib.

Sonra mövzu ilə bağlı məruzələr dinlənilib. Məruzəçilər muzeyin fondunda qorunan materiallar əsasında ermənilərin xalqımıza qarşı törətdikləri soyqırımından bəhs ediblər. Tədbir iştirakçıları ermənilərin xalqımıza qarşı həyata keçirdikləri soyqırımı ilə bağlı təşkil edilən kitab və sənəd sərgisi ilə tanış olublar.

"Xalq qəzeti"

Heydər Əliyev və Azərbaycan səhiyyəsi

Bu il ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümü ilə əlamətdardır. Bunu nəzərə alaraq Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2023-cü ilin respublikamızda "Heydər Əliyev ili" elan edilməsi ulu öndərin əziz xatirəsinə xalqımızın ehtiramının ifadəsidir.

Müasir Azərbaycanın bütöv bir inkişaf epoxası Heydər Əliyev adı ilə bağlıdır. 1969-cu ilin iyul ayından başlanan bu şərəfli epoxa özündə müasir tariximizin qürur doğuran səhifələrini cəmləşdirmişdir. Sovetlər dövrü Azərbaycanın iqtisadi baxımdan geridə olduğu bir vaxtda respublikamıza rəhbərliyə başlayan ulu öndər xalqımızı aydın gələcəyə, yüksək sosial rifaha apararı və eyni zamanda, gələcək müstəqilliyimizin iqtisadi bazasını təşkil edəcək tərəqqi yolunun əsasını qoymuşdur.

Eyni missiyanı Heydər Əliyev müstəqilliyimizin ilk illərində də layiqincə yerinə yetirmişdir. Lakin bu dəfə Heydər Əliyev həm də müstəqilliyimizi qorumuş, dövlətçiliyimizi itirilməkdən xilas etmişdir. Bu gün müstəqil respublikamızda bütün sahələrdə əldə olunan inkişafın təməli Heydər Əliyevin ikinci dəfə respublikamıza rəhbərliyə başladığından sonra qoyulmuşdur. Ulu öndər həm də Azərbaycan səhiyyəsinin yüksəlişinin banisidir.

Ümumiyyətlə, XX əsrin ikinci yarısında Azərbaycan səhiyyəsində əldə edilmiş nailiyyətlər Heydər Əliyev adı ilə bağlıdır. Hələ sovet hakimiyyəti illərində ulu öndərin sayəsində respublikamızda səhiyyənin hərtərəfli yenilənməsi üçün bütün mümkün tədbirlər həyata keçirilmiş, vətəndaşlara göstərilən tibbi xidmətlərin səviyyəsində mühüm keyfiyyət dəyişiklikləri baş vermişdir. 1970–1980-ci illərdə çoxsaylı səhiyyə obyektlərinin inşa edilməsi respublikamızda səhiyyənin inkişafı barədə aydın təsəvvür yaradır. Ulu öndər o dövrdə fəaliyyəti barədə demişdir: "Mən Azərbaycana rəhbərlik etdiyim zaman, sonra SSRİ-nin rəhbərliyində olduğum illərdə daim səhiyyə ilə, tibb elmi ilə yaxın olmuşam, ona qaşığı göstərmişəm və hesab edirəm ki, çox işlər görmüşəm. Mən o vaxt Sovetlər İttifaqının Moskvada yerləşən ən böyük, ən mötəbər tibb ocaqları, müəssisələri ilə yaxından tanış idim, onların yaranmasında, inkişaf etməsində xidmətlər göstərdim. Mənim o vaxt həm onkoloji, həm kardioloji, həm ürək cə-

rahiyyəsi, həm oftalmoloji mərkəzlərin, başqalarının yaranmasında, inkişaf etməsində çox səylərim olmuşdur. Mən bu gün böyük məmnuniyyətlə xatırlayıram ki, o vaxt SSRİ dövləti tərkibində Azərbaycanın səhiyyəsinə marağı, qaşığını daha da artırırdım. Moskvada yerləşən o böyük tibb elmi mərkəzlərinin diqqətini Azərbaycana cəlb edirdim və Azərbaycana yardım etməyə çalışırdım".

Müsrəqil Azərbaycanın ilk illərində yaranmış dərin böhran səhiyyədən də yan ötməmişdi. Həmin dövrdə qədr böyük nailiyyətləri olan tibb sahəsi ölkədəki yarımçıq idarəçiliyin nəticəsi kimi iflic vəziyyətinə düşmüş, vətəndaşlara tibbi xidmətlə bağlı formalaşmış dəyərlər sistemi, demək olar ki, tamamilə dağılmışdı.

Yalnız Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə gəlişindən sonra həyata keçirilən sosial islahatlar səhiyyəni də əhatə etmiş, bu sahədəki tənəzzülə son qoyulmuş və tibb xidmətinin müasir standartlara müstəvisinə keçirilməsi üçün əlverişli şərait yaranmışdır. Xüsusilə qeyd etməliyə ki, Heydər Əliyev insan amilini müəyyən edən məsələlər sırasında ölkə əhalisinin sağlamlığının qorunmasını və bu çərçivədə tibbi xidmətlərə əlçatanlığın təmin edilməsini xüsusi diqqət mərkəzində saxlayırdı. Ona görə bərabər vəziyyətə düşmüş səhiyyə sisteminin məhz bundan sonra səhmana salınmasına başlanılmışdır. Həmin dövrdən yeni, müasir standartlara uyğun səhiyyə obyektlərinin inşası start götürmüş, mövcud tibbi müəssisələrinin yenidən qurulmasına başlanılmış, ambulator-poliklinika şəbəkələri genişləndirilmiş, ixtisaslaşmış müasir səhiyyə mərkəzləri istifadəyə verilmiş və tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazası da möhkəmləndirilmişdir.

Ulu öndər tərəfindən səhiyyə sisteminə islahatların təşkil və aparılması məqsədilə Hökumət Komissiyasının yaradılması da bu sahədəki addımların səmərəliliyinə xidmət etmişdir. Bu islahatlar həm də Azərbaycanın sosial dövlətə çevrilməsi yolunda ilk müntəzəm addımlar olmuşdur.

Təbii ki, islahatların uğur qazanmasında, ümumiyyətlə isə hər bir sahənin inkişafında təkmil qanunvericilik bazasının olması əsas şərtlərdən biridir. Bu baxımdan Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü ilə Milli Məclisdə qəbul edilən "Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında", "Qan və onun komponentlərinin donorluğu haqqında", "Əczaçılıq fəaliyyəti haqqında", "Tibbi sığorta haqqında", "Xüsusi tibbi fəaliyyət haqqında", "Özəl tibb fəaliyyəti haqqında", "Sanitar-epidemioloji sağlamlıq haqqında" qanunlar kimi mükəmməl səhiyyə qanunvericiliyini formalaşdırmaqla yanaşı, islahatların da uğurlarını təmin etmişdir.

1998-ci ilin sentyabr ayında Azərbaycan Tibb Universitetinin yeni tədris binasının açılış mərasimində ulu öndərin etdiyi çıxışda həm səhiyyə islahatları, həm də həkim peşəsi barədə dəyərli fikirləri hər zaman öz aktuallığını saxlayacaq. "Biz indi səhiyyə sahəsində böyük islahatlar aparırıq. Azərbaycanda gedən islahatlar səhiyyə sahəsinə də toxunubdur. Bu təbii bir mənim yaratdığım islahat komissiyası artıq islahatların layihələrini hazırlayırdı. Biz onları həyata keçirəcəyik."

Bu islahatların həyata keçirilməsi bəzi çətinliklər yaratsa da, gələcək üçün Azərbaycanda səhiyyəni daha da keyfiyyətli edəcək və insanlara xidmətin keyfiyyətini daha da artıracaqdır. Mən bu islahatları inanıram və ümidvaram ki, siz, səhiyyə işçiləri, hamınız birlikdə səhiyyə sahəsində islahatların aparılmasında fəal iştirak edəcəksiniz. Sizin peşəniz elə bir peşədir ki, hər bir insana lazımdır və dünyanın hər bir yerində lazımdır. Bu, sizin kimi adamlar üçün böyük xoşbəxtlikdir. Çünki siz hamıya, hər bir vətəndaşa, cəmiyyətə, dövlətə lazımsınız. Ona görə də sizin sahəniz çox dəyərli sahədir, xalq, cəmiyyət, ölkə, dövlət üçün çox vacib sahədir".

Ümummilli liderin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq qəbul edilən müsləqil Azərbaycan Konstitusiyasında hər kəsin sağlamlığını qorumaq və tibbi yardım almaq hüququ təsbit olunmuşdur. Ana qanunumuzda təsbit edilir ki, dövlət müxtəlif mülkyyət növləri əsasında fəaliyyət göstərən səhiyyənin bütün növlərinin inkişafı üçün zəruri tədbirlər görür, sanitariya-epidemiologiya sahələrinə təminat verir, tibbi sığortanı

müxtəlif növləri üçün imkanlar yaradır.

Məmnunluq hissi ilə qeyd etməliyə ki, Heydər Əliyevin sosial siyasəti ötən 20 ilə yaxın dövrdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən layiqincə davam etdirilmişdir. Bu siyasətin ən böyük uğurlarından biri səhiyyəmizin keçdiyi sürətli inkişaf yoludur. Bu dövrdəki uğurlar o qədər əhatəlidir ki, onları bir məqalədə ətraflı ifadə etmək mümkün deyil.

2004-cü ildən bəri respublikamızda 750-dən çox tibb müəssisəsinin tikilməsi və ya əsaslı şəkildə təmir edilməsi səhiyyənin inkişafı ilə bağlı işlərin nə qədər möhtəşəm olduğunu göstərir. Bu müəssisələrin açılışında Prezident İlham Əliyevin şəxsən iştirakı isə gözəl ənənəyə çevrilmişdir. Ona görə qürur hissi ilə qeyd etməliyə ki, Azərbaycan səhiyyəsi özünün yeni inkişaf mərhələsinə yaşayır. Hazırda elə bir şəhərimiz yoxdur ki, orada müasir tibb müəssisəsi olmasın. Bu səhiyyə ocaqlarında vətəndaşlarımızın ən müasir standartlara səviyyəsində tibbi xidmətlər göstərilir.

Bu dövrdə kadr hazırlığında da baş verən keyfiyyət dəyişiklikləri, tibbi personalın peşəkarlığının yüksəlməsi səhiyyəmizin uğurlarından sayılmalıdır. 2020-ci ilin mart ayında "Yeni klinikə"nin açılışında Prezident İlham Əliyev bu barədə demişdir: «Eyni zamanda, onu da bildirməliyəm ki, son illərdə həkimlərin peşəkarlığı böyük dərəcədə artıb. İndi təsəvvür etmək olmur ki, 10-15 il bundan əvvəl Azərbaycanda çox çətin əməliyyatların həyata keçirilməsi mümkünsüz idi. Bu gün isə bizim həkimlərimiz ən çətin əməliyyatları aparırlar, insanları həyata qaytarırlar, neçə ildir ki, açıq ürək, orqanların transplantasiyası əməliyyatları keçirilir».

Səhiyyə müəssisələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi,

tibb işçilərinin ixtisas səviyyəsinin artırılması nəticəsində indi əhalinin dövlət tibb müəssisələrinə etibarını daha da artırmışdır. Məhz belə tədbirlərin nəticəsidir ki, ölkəmizdə müalicəsi mümkün olmayan bir çox mürəkkəb xəstəliklər bu gün klinikalarımızda müalicə edilir.

Əsas uğurlarımızdan biri də artıq iki ildir ki, icbari tibbi sığortanın tətbiqidir. Əhalinin sağlamlığının qorunmasına xidmət edən icbari tibbi sığorta sisteminin yaradılması bir daha təsdiq edir ki, dövlətin sosial siyasətinin mərkəzində ilk növbədə insan amili dayanır.

Səhiyyədə əldə edilən uğurlarda, bu sahədə dövlət proqramlarının reallaşdırılmasında, tibb ocaqlarının yenidən qurulmasında Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun müstəsna xidmətləri var. "Diabetli uşaqlara ən yüksək qaşığı", "Talasemiyasız həyat namına", "Tibb müəssisələrinin yenidən qurulması və inşası" kimi layihələr respublikamızda vətəndaşların sağlamlığının qorunmasına böyük töhfələr vermiş, ana və uşaqların sağlamlığına xidmət etmişdir.

Bu gün Azərbaycan səhiyyəsi dinamik inkişaf yolundadır. Bu inkişaf isə təkə ölkə daxilində deyil, beynəlxalq aləmdə də təqdir olunur, Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin və sosial-siyasi nüfuzunun göstəricisi kimi qəbul edilir. Vətəndaşların sağlamlığına göstərilən qaşığı Azərbaycanın həm bugünkü, həm də gələcək nəsillərinin sağlamlığının təminatıdır.

Müşfiq MƏMMƏDLİ,
Milli Məclisin deputatı

Ağsuda "Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsi" mövzusunda konfrans keçirilib

Konfransda Milli Məclisin deputatı, akademik Ziyad Səmədzadə, professorlar Mahir Səbzəliyev, Qafar Cəbiyev, dosent Şaiq Əsgərov, Xarici İşlər Nazirliyinin şöbə müdiri Mətin Mirzə, Xalq artisti Əli Nuruzadə, rayon ağsaqqalları iştirak ediblər.

Qonaqlar əvvəlcə ulu öndərin abidəsi önünə gül dəstələri düzərək xatirəsinə ehtiramlarını bildirdilər. Sonra ümummilli liderin həyat və fəaliyyətini əks etdirən videoçarx nümayiş etdirilib. Ağsu Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rövşən Bağirov çıxışında bildirib ki, 1993-cü ilin iyun ayının 15-də ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycan xalqının tarixində dönüş nöqtəsi oldu. Ordu quruculuğuna, iqtisadi inkişafa şərait yaradıldı, təhsilin, mədəniyyətin yüksəlişi təmin edildi. Məhz bu prinsiplərin fəvqündə milli ideologiyamızın əsası olan azərbaycançılıq formalaşdı. Ulu öndərin memarı olduğu milli dövlətçilik ideologiyasında azərbaycançılıq məfkurəsi ön plana çəkilmişdir.

Digər çıxış edənlər Heydər Əliyevin

siyasi kursundan, onun həyat və fəaliyyətindən geniş bəhs ediblər. Bildiriblər ki, ulu öndərin qurduğu və azərbaycançılıq ideologiyasına əsaslanan milli dövlətçilik cəmiyyətin hər bir üzvünü vahid ideya ətrafında birləşdirən, mənafehlərini qoruyan, müdafiə edən qürur mənbəyimizdir. Dövlətin qüdrəti onun iqtisadi potensialı və hərbi gücü ilə yanaşı, həm də xalqın birliyi, həmrəyliyi ilə ölçülür.

Milli ideologiyamızın əsasını təşkil edən azərbaycançılıq məfkurəsi bu gün də uğurla davam etdirilməkdədir.

İlqar HƏSƏNOV,
"Xalq qəzeti"nin bölgə müxbiri

Son vaxtlar Göygöl rayonunda maraqlı təşəbbüslər irəliləyir, iməciliklər, ağacəkmə aksiyaları keçirilir və ən başlıcası sakinlər belə tədbirlərdə həvəslə iştirak edirlər. Rayon icra hakimiyyəti rəhbərliyinin bu cür xeyirxah işləri istiqamətləndirməsi, fərqlənənlərin işini qiymətləndirməsi, konkret köməklik göstərməsi bu sahədə ciddi dönüş yaradıb. Ayrı-ayrı əmək kollektivləri, hətta kəndlər sanki bir-biri ilə yarışa qoşulub.

Bu günlərdə Göygöl Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzi kollektivi tərəfindən rayonun Zod kəndində keçirilən ağacəkmə aksiyası buna əyani misaldır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyi münasibətilə təşkil olunan ağacəkmə aksiyasına təkə kollektiv, müxtəssislər deyil, az qala, bütün kənd qoşulub.

Bu aksiyada yerli şərait üçün əlverişli

olan müxtəlif növ ağac tingləri əkilib. 100 nəfər kənd təsərrüfatı mütəxəssisinin iştirakı ilə əkilən hər bir ağacın küləkdən qorunması və normal böyüməsi üçün mineral gübrələrdən və digər lazımı vasitələrdən istifadə edilib, suvarma işləri görülüb. Ümumilikdə isə 3500 ədəd ağac əkilib.

Qeyd edək ki, ölkə Prezidentinin təşəbbüsü ilə son illərdə respublikamızda ətraf mühitin mühafizəsi və ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi istiqamətində genişmiqyaslı və ardıcıl tədbirlər görülür, müasir parklar, yeni yaşillıq zolaqları salı-

nır, ekoloji siyasət uğurla həyata keçirilir. Göygöl Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzinin kollektivinin də könüllü olaraq ağacəkmə kampaniyasında fəal iştirak etməsi və bu təşəbbüslərlə kənd sakininin qoşulması onu göstərir ki, Göygöl rayonunda da ətraf mühitin qorunması və yaşillıqların artırılması ən vacib məsələlərdən biridir.

Hamlet QASIMOV,
"Xalq qəzeti"nin bölgə müxbiri

Göygöl rayonu

Pakistanda Heydər Əliyevin ömür yoluna həsr olunmuş sərgi

Azərbaycanın Pakistandakı səfəriyyənin təşkilatçılığı ilə bu ölkənin aparıcı ali təhsil ocaqlarından olan Allama İqbal Universitetində Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr edilmiş fotosərgi keçirilib.

Fotosərgidə Azərbaycanın Pakistandakı səfəri Xəzər Fərhadov, Allama İqbal Universitetinin rektoru Nəsir Mahmud, universitetin professor-müəllim, tələbə heyəti və jurnalistlər iştirak ediblər.

Ekspozisiyada Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin zəngin həyat və fəaliyyətinin müxtəlif dövrlərini, eləcə də Pakistana rəsmi səfərini əks etdirən fotolar nümayiş olunub.

Fotosərgiyə baxışdan sonra Azərbaycanın Pakistandakı səfəri Xəzər Fərhadov "Azərbaycan-Pakistan əlaqələrinin inkişafının təməlinin qoyulmasında Heydər Əliyevin rolu" mövzusunda mühazirə oxuyub. Diplomata Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində ölkənin iqtisadiyyatında, sənayə və kənd təsərrüfatında, mədəniyyət və təhsil sahələrində böyük uğurlar əldə edildiyini, çoxsaylı sənaye müəssisələrinin, mədəniyyət və təhsil ocaqlarının, tibb müəssisələrinin inşa olunduğunu, yeni yaşayış massivlərinin salındığını, yolların, habelə uçqar rayonlara qaz və su xətlərinin çəkildiyini vurğulayıb.

Səfir ulu öndərin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi o illərdə bugünkü dövlət müstəqilliyimizin möhkəm təməlinin qoyulduğunu, azərbaycançılıq ideologiyasının yüksəlməyə başladığını, kadrların

milliləşdirilməsi istiqamətində mühüm işlərin görüldüyünü, eləcə də yüzlərlə azərbaycanlı gəncin SSRİ-nin qabaqcıl ali məktəblərində təhsil almağa göndərildiyini diqqətə çatdırıb. O, Heydər Əliyevin müstəqilliyimizin ən ağır dönəmində 1993-cü ilin iyun ayında xalqın tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdaraq, ölkədə xaos və anarxiyanı, iqtisadi və siyasi böhranı aradan qaldırdığını, Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirdiyini bildirib.

X.Fərhadov əsası Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş Azərbaycan-Pakistan münasibətlərinə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən də xüsusi əhəmiyyət verildiyini qeyd edib.

Səfir iştirakçıların çoxsaylı suallarına da cavablandırdı.

Qulu KƏNGƏRLİ,

İslamabad

İran rejimi inqilabi şəraitdə seçim qarşısında

Ölkədə davam edən ciddi inqilabi durumda hakim molla rejimi başlıca olaraq nədən qorxur? Bu sualı verdiyimiz məmurlar, siyasətçilər, ilk növbədə, iqtisadi böhran amilini önə çəkirlər. Ölkəni davamlı tətilərin bürüdüğü bir vəziyyətdə onlar "etirazlar" kəlməsini də tez-tez dilə gətirirlər.

Göründüyü kimi, artıq İranda məmurlar və siyasi dairələr də dərin iqtisadi və siyasi böhranın olmasını etiraf etməyə başlayıblar. Təbii ki, bunun səbəbi son 8 ayda ölkədə davam edən kütləvi etirazlardır. Çarə axtarışında olan rəsmilər 2 cəbhəyə bölünüblər: keçmişdəki kimi dar ağaclarını çoxaltmağı təklif edənlər və islahatların vacibliyini vurğulayanlar. İkincilərin sayı o qədər də çox deyil.

Əvvəlki seçkilərdə İran prezidentliyinə namizədlərdən biri olmuş doktor Həddad Adil kimi adamlar qütbləşmənin qarşısını almağı tövsiyə edirlər. Qalibaf kimi parlament təmsilçiləri iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək üçün yollar axtarırlar. Lakin hər iki qanad bu mövqeyi ilə keçmişdəki kimi xalqı aldadır. Yeni rejimin 43 illik mövcudluğu ərzində müxtəlif sayılan islahatçılar və başqaları irəli sürdükleri təkliflərə əməl etməyiblər.

Bələləri xalqın həyatını yaxşılaşdırmaq əvəzinə, ölkəni şah rejimindən də bəzədib bir vəziyyətə gətirib çıxarıblar. İnkilabdan sonra hakimiyyətə gəlmiş dövlət rəhbərlərindən heç biri real plan ortaya qoymayıb. Nəticədə, iqtisadi vəziyyət gündən-günə pisləşməkdədir. Ötən illərlə müqayisədə milli valyutanın dəyəri xeyli aşağı düşüb. İnkilab vaxtı bir dolların qiyməti 6 tuman idisə, indi 55 min tumannır.

İran iqtisadiyyatı Qacarlar dövründən bugünkü rejimədəki enişli yu keçib. Hazırkı durumu Qacarlar dövrü ilə müqayisə edəndə onun necə gerilədiyini aydın görmək olar. 1925-ci ilə qədər İran iqtisadiyyatı təbii yüksəlişlə irəliləyirdi. Ölkə feodalizmdən sərəməyədək dövrünə qədər qoymuşdu. Bu dövrdə istehsalat və banklar öz təbii axarında irəliləyirdi. Bu inkişafın nəticəsində Məşrutə inqilabı qanun və ədalətin gücünə il dövlətin, səltənətin qüdrətini azaldaraq xalqın hüququnu yüksəltdi.

Məşrutə qanunu, demək olar ki, Orta Şərqdə, xüsusən, az sonra İran adlandırılan ölkədə – Qacar imperiyasında normal qayda-qanun yaratmışdı. Lakin 1925-ci ildə çevriliş vasitəsilə hakimiyyətə gətirilmiş, fars şovinizminə, panfarsizmə, irqçılığa yoluxmuş Pəhləvi tayfası təbii inkişaf prosesini dayandırdı. Bundan sonra Məşrutə dövründə cəmiyyətdə yaradılmış ictimailəşmə və sosial həyatdan heç nə qalmadı. Ədalət, azadlıq, partiyaların formalaşması, məclisin rolu, seçib-seçilmə, insanlar arasında bərabər-

lik, qanunun aliliyi kimi yaxşı nə var idisə, sona çatdı.

Bütün məsələləri diktatorluqla həll etməyə başladılar. Bu müddət 57 il davam etdi. 1979-cu ildə İslam inqilabı baş verdi. Molla rejimi xalqa nefti, qazı milliləşdirmək kimi vədlər verdi. Lakin

bu vədlərə əməl olunmadı. Mollalar iqtisadiyyatı özlərinin dar və mühafizəkar düşüncələri əsasında idarə etməyə başladılar. Bununla da ölkəni daha da geri saldılar.

İqtisadi durumun pisləşməsinə, bir tərəfdən, sanksiyalar təsir göstərdi, digər tərəfdən, molla rejiminin siyasi iddiaları geriliyə səbəb oldu.

Rejimin İslam inqilabını başqa ölkələrə və dünyaya yaymaqla bağlı iddiaları məmləkəti sanksiyalara məruz qoydu. Şah zamanında qurulan zavodların vəsaitləri xaricdən gəlirdi. Qərblə münasibətlər pisləşdiyi üçün sərəməyələr göndərilmədi. Metallurjiya və maşınqayırma sənayesi zavodları bir-birinin ardınca sıradan çıxdı. Eyni zamanda, savadsız idarəetmə kənd təsərrüfatına böyük ziyan vurdu, İranda ekosistemi dəyişdirdi. Çaylar, göllər quruduldu, ekoloji böhran yarandı. Əsasən, farslar yaşayan yerlərə diqqət yetirildi. Azərbaycanı, Kürdüstanı, İran Ərəbistanı və Türkmənistanı, Bəlcistanı tamamilə inkişafdan geri qoydu.

Gəlin, İranın 35 il öncəki bugünkü gəlirlərini müqayisə edək. 35 il bundan əvvəl ölkənin 7 milyard dollar xalis gəliri var idi. Bunun 3 milyardı müharibəyə gəlirdi. 4 milyardı da ərzaq, talon xərclərinə sərf olunurdu. Ancaq bu gün İranın 80 milyard dollar gəliri olsa da, ölkənin gələcəyi qarantlıq uçurum vəziyyətindədir. Əhmədinejad hakimiyyətdə gələn zaman bankların borcu 12 trilyon tuman idi. 8 il sonra isə 260 trilyon tumanə çatdı.

Bu pul hara getdi? Bu vəsaiti Əhmədinejad öz ətrafındakılara və fars mühtinə xərclədi, məmləkəti iflasa uğradı. Nəticədə, əmələ gəlmiş böhrandan çıxmaq üçün xalq mənsub olan 76 ton qızılı əridib banklara verdilər. Banklar da bunları baha qiymətə satmaqla pul qazandırdılar. Beləcə, valyutanın və qiizilin qiymətinin qalxması ilə yanaşı, ərzaq da,

digər məhsullar da bahalaşdı.

Son aylarda isə kütləvi siyasi aksiyalar İranda iqtisadi böhranın dərinləşməsinə böyük təsir göstərib. Yəni, bu müddət ərzində neft, qaz və neft-kimya sənayesində çalışan işçilər iş yerlərini itiriblər. Bir çox sosial təbəqələr, o cümlədən, müəllimlər, tələbələr, fəhlələr, kəndlilər, məktəb şagirdləri tətil edərək mübarizəyə qatılıblar. Bir sözlə, kənd təsərrüfatı, idxal-ixrac məsələləri ağır durumdadır. Bu isə bütün məmləkətdə iqtisadiyyatın bürüməsinə gətirib çatdı.

racaq. Vəziyyətin iqtisadi nəticələri daha ağır olacaq.

Yeni İranda bugünkündən daha yüksək qıtlıq ola bilər. Ərzaq istehsalı yoxdursa, ölkəyə mallar daxil olursa, qiymətlərin qalxması qaçılmazdır. Belə bir halda dövlət işçilərin, müəllimlərin, fəhlələrin pulunu vermək üçün boş-boşuna pul çap edəcək. İxrac-idxal olmayan yerdə pul artıqlığı yüksək inflyasiyaya gətirib çıxaracaq. Pulun dəyəri endikcə, malların qiymətləri qalxacaq.

Vəziyyəti təsvir etdiyimiz kimi, inflyasiyanın qarşısını alınması yollarından da danışımalıyıq. Bu bələnin qarşısını edən, zindan, küçələrdə qətlər törətməklə kəsmək olmayacaq. İqtisadi tədbirlər həyata keçirilməlidir. Etirazların daha da güclənməsi vətəndaş müharibəsinə gətirib çıxara bilər. Rejimin yaxın çevrəsi də bundan qorxur. Bəziləri asib-kəsməklə iqtisadi böhranın dərinləşməsinin qarşısını ala biləcəklərini düşünür. Bəziləri isə istehsalın artmasının tərəfdarı kimi çıxış edirlər.

Keçən il İran parlamentinin spikeri Məhəmməd Bağır Qalibaf 7-8 bəndlik bir plan hazırlamışdı. Amma indiyədək bunların heç biri həyata keçirilməyib. İranda qanun əvəzinə, fitvalar işləyir. Bu isə insanları mövhumata sürükləyir. Cəmiyyəti səbiri olmağa səsləyib vədlər verir. Ancaq real təkliflər yoxdur. Molla liderlər milliyyətçənlərlə qorxudub dini də gözəndirirlər.

İranda yaşayan xalq bütün bu bələlərdən canlarını qurtarmaq üçün bələlərinə çarə qılmalıdırlar. İnsanlar müqəddəratlarını əllərinə alıb, özlərini idarə etməyə çalışmalıdırlar.

**Abdulla Əmir
Haşimi CAVANŞİR,
Güney Azərbaycan publisisti**

İSVEÇ

Tariximizin qanlı soyqırımı dərsləri

31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə ölkəmizdə keçirilmiş çoxsaylı tədbirlər barədə redaksiyamıza daxil olmuş materialların bir neçəsini təqdim edirik.

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin tələbələri Quba Soyqırımı Memorial Kompleksini ziyarət ediblər. Onlar kompleksə gəzərkən soyqırımı haqqında stendlərlə tanış olublar.

Ziyarət zamanı AzMİU tələbələrinə Quba, Cavad, Göyçay, Şamaxı və Bakı qəzalarında ermənilərin törətdikləri vəhşiliklər barədə ətraflı məlumat verilib. Bildirilib ki, kompleksdə XX əsrin əvvəllərində Quba şəhərinin müxtəlif ərazilərinin görüntüləri, o zaman burada aparılan tikinti-quruculuq işləri, əhalinin həyat tərzi haqqında fotolar var. Burada quraşdırılmış sensor ekranlı monitordakı xüsusi xəritədə ermənilərin öten əsrdə xalqımıza qarşı respublikamızın müxtəlif bölgələrində həyata keçirdikləri soyqırımı aktları barədə bir neçə dilə məlumat əldə etmək mümkündür.

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda "1918-ci ilin Mart soyqırımı arxiv materiallarında" mövzusunda elmi sessiya keçirilib.

Məclisi açan Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru akademik Teymur Kərimli Azərbaycan xalqının son iki əsrdə erməni terrorizminə, abidələrimizin, kitabxanalarımızın erməni vandalizminə məruz qaldığını, bildirib, "erməni xəstəliyi" və riyakarlığından bəhs edib.

Şəxsi arxivlərinin tədqiqi şöbəsinin müdiri dosent Nailə Səmədova, elmi katib dosent Əzizağa Nəcəfzadə, doktorant Vüqar Hacıyev məruzə ilə çıxış ediblər. Sonda Əlyazmalar İnstitutunun Kitabxana və bibliografiya şöbəsinin "Ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi soyqırımları mənbələrdə" mövzusunda hazırladığı kitab sərəgisinə baxış keçirilib.

AMEA-nın Folklor İnstitutunda isə "Soyqırımı xalq yaddaşında" mövzusunda elmi sessiya keçirilib.

İnstitutun baş direktoru akademik Muxtar İmanov bildirib ki, bəşər tarixinin ən qanlı cinayətlərindən olan erməni soyqırımı nəticəsində minlərlə soydaşımız qətlə yetirilib, maddi-mədəniyyət abidələrimiz məhv edilib, arxivlər, "Kasp", "Açıq söz" kimi qəzetlərin redaksiyaları, "İsmailiyyə" binası yandırılıb.

Professorlar Almaz Həsənzadə, Əfzələddin Əsgərov, dosent Qalib Sayılov, elmi işçi Nizami Adışirinov məruzələrinə xalqımıza qarşı aparılan soyqırımı dəhşətlərinin Azərbaycan xalqının yaddaşına əbədi həkk olunduğunu vurğulayıblar.

Bakı Dövlət Universitetində 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Gününa həsr olunmuş "XX əsrin qanlı səhifəsi" mövzusunda tədbir keçirilib.

Professor və müəllimlərin, tələbələrin iştirak etdikləri tədbirdə çıxış edənlər 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakı Soveti və daşnak erməni silahlı quldurları tərəfindən Bakı, Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ və digər şəhər və bölgələrdə xalqımıza qarşı törədilmiş soyqırımın dəhşətlərindən danışıblar. Bildirilib ki, azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilmiş həmin soyqırımı nəticəsində 50 minədək günahsız insan öldürülüb. Bədnam düşmənin öz çirkin məqsədlərini həyata keçirmək üçün həm də kəndləri, şəhərləri yandırdı, viran qoyub.

"Böyük Ermənistan" xülyasının tarixi üzqaralığı

"Böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayan, uydurduqları bu mifə inanaraq, onun gerçəkləşməsi naminə hər cür vasitəyə əl atmaqdan çəkinməyən erməni şovinistlərinin bu böyük qağdı və dəstəyi ilə xalqımıza qarşı daim terror, kütləvi qırğın, deportasiya və etnik təmizləmə kimi çirkin siyasət həyata keçirmişlər.

31 Mart Soyqırımı məhz bu çirkin siyasətin davamı, xalqımıza qarşı törədilən növbəti qəddarlığın göstəricisidir. Bəşər tarixinin ən qanlı səhifələrindən biri olan mart soyqırımı təkcə Bakıda deyil, Şamaxıda, Qubada, Xaçmazda, Lənkərandə, Qarabağda, Naxçıvanda və digər bölgələrimizdə də amansızlıqla törədilmişdir. Qoca, qadın, uşaq demədən on minlərlə günahsız soydaşımızın kütləvi qətlə xalqımızın qan yaddaşında silinməz izlər buraxmışdır. Bu qırğınlar tarixə "Böyük Ermənistan" xülyasının üzqaralığı kimi yazılmışdır.

Tarixi faktlara əsasən, 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Stepan Şaumyanın rəhbərlik etdiyi Bakı Sovetinin mandatı altında fəaliyyət göstərən erməni daşnak-rus bolşevik silahlı dəstələri tərəfindən Azərbaycan xalqını xüsusi qəddarlığı ilə seçilən kütləvi qırğınlara məruz qoymuşdur.

Silahlı quldur dəstələri öncədən planlaşdırılmış şəkildə ilk addım olaraq azərbaycanlılara məxsus müklələrə, mağazalara hücumlar təşkil edib, soyğunçuluqla məşğul olub, əhalinin heysiyyətinə toxunacaq, onlarda haqlı narazılıq və qəzəb doğuracaq bir sıra çirkin əməllər törədirdilər. Əsas məqsəd isə talançılıq və soyğunçuluq edən quldur dəstələrinin cəzasızlığını gören yerli əhalini etirazlara, özünümüdafiyyə məcbur etmək və beləliklə, yaxın gələcəkdə baş verəcək qətləmlərə "Vətəndaş müharibəsi" siyasi donu geyindirmək idi.

Martın 31-də səhərə yaxın bütün erməni hərbi dəstələrinin başçıları qətləmədən öncə yaratdıqları daşnak-bolşevik

hərbi-siyasi orqanı olan İnkilabi Müdafiə Komitəsinin qarargahına yığılaraq, təlimatlandırıldıqdan sonra müəssələn məhəllələrinə göndərilirdilər. Beləliklə, plana uyğun olaraq, yüksək hazırlıqlı silahlı erməni yaraqlıları məhəllələrə qəfil basqınlar etməklə insanların evlərinə soxulur, sakinləri xəncər və süngü ilə doğrayır, evləri talan edərək yandırır, uşaqları yandırdıqları evlərin içinə atır, südəmər çağaları isə süngülərə keçirirdilər.

Rəsmi mənbələrə əsasən, 1918-ci ilin 30 mart – 3 aprel tarixləri ərzində davam edən qırğınlar zamanı on minlərlə soydaşımız məhz etnik və dini mənsubiyyətinə görə qətlə yetirilmişdi. Dənizdən və qurudan atılan top atəşləri nəticəsində xalqımızın milli-mədəni irsinə məxsus tarixi abidələr, dini inanc yerləri dağıdılmış və ya ciddi ziyan görmüşdü. İctimai və şəxsi binalar talan edilmiş, od vurularaq yandırılmışdı.

O zaman yaradılan Fövqəladə İstintaq Komissiyasının sənədlərinə əsasən, hadisə şahidlərinin ifadələrinə görə, üç gün davam edən kütləvi qırğın nəticəsində təkcə Bakı şəhərində erməni silahlıları tərəfindən, təxmini hesablamalara görə, 15 min dinc sakin vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdi. Tarixi statistik göstəricilərə əsasən, Birinci Dünya müharibəsindən əvvəl Bakı əhalisinin ümumi sayının 200 min nəfər olduğunu nəzərə alsaq, Mart soyqırımı zamanı yerli sakinlərin onda birinin qətlə yetirildiyi aydın olir.

Bakı qırğınından sonra erməni quldurları bu çirkin əməllərini bölgələrdə də həyata keçirməyə başladılar. 2 min nəfərən ibarət yaxşı silahlandırılmış

erməni quldur ordusu Şamaxıda sovet hakimiyyəti qurmaq adı altında, 58 kəndə 1653-ü qadın və 965-i uşaq olmaqla, ümumilikdə 7 mindən çox dinc sakinini qətlə yetirmiş, Şamaxı şəhərini isə yandıra-raq yerlə-yeksan etmişdi.

1918-ci il may ayının 1-də isə Qubada sovet hakimiyyətinin qurulması adı altında daşnak Hamzaspın komandanlığı ilə 3 min nəfərlik erməni quldur ordusu 3 istiqamətdən şəhərə hücumu keçmişdi. Toplardan, pulemyotlardan və tüfənglərdən atəş açaraq Quba əhalisini, o cümlədən, burada əsrlərdir yanaşı, mehriban yaşayan etnik qrupların nümayəndələrini də vəhşicəsinə qətlə yetirmişdilər. Erməni-daşnak, rus-bolşevik quldurları tərəfindən Quba qəzasında 167 kənd talan edilərək yandırılmış, 16 min nəfərə yaxın sakin isə xüsusi qəddarlıqla, kütləvi şəkildə qətlə yetirilmişdi.

Həmçinin erməni daşnak-rus bolşevik silahlı dəstələri tərəfindən Cavanşir qəzasının 28 kəndi, Cəbrayıl qəzasının

17 kəndi əhalisi ilə birgə tamamilə məhv edilərək, yer üzündən silinmişdir. Gümrü yaxınlığında əsasən qadınlardan, uşaqlardan və qocalardan ibarət 3 min nəfərlik azərbaycanlı köçü pusquya salınaraq son nəfərədək qətlə yetirilmişdi. Erməni silahlı dəstələri Naxçıvan qəzasında bir neçə kəndi, Zəngəzur qəzasında isə 115 kəndi yandıraaraq, 3 min 257 kişi, 2 min 276 qadın və 2 min 196 uşaq olmaqla əliyalın, günahsız dinc əhalini qətlə yetirmişdi-lər. Ümumilikdə isə Zəngəzur qəzası üzrə 10 min 68 azərbaycanlı öldürülmüş və ya ömürlük şikəst edilmiş, 50 mindən çox azərbaycanlı isə öz ata-baba yurd-yuvalarından didərgin salınmışdı.

Erməni daşnak-rus və bolşevik silahlı dəstələri daha sonra Qarabağa yürüş etmiş, Qarabağın dağlıq hissəsində yerləşən 150 kəndi yağmalayaraq dağıtmış, əliyalın, dinc sakinlərini qətlə yetirmişdilər.

Təəssüflər olsun ki, sovet hakimiyyəti dövründə də xalqımıza qarşı

etnik təmizləmə siyasəti davam etdirilmişdir. Belə ki, 1947–1953-cü illərdə yüz minlərlə soydaşımız öz tarixi yurd-yuvalarından – Qərbi Azərbaycandan zorla didərgin salınmışlar. Tarixi torpaqlarımızdan olan Zəngəzur mahalı isə 1923-cü ildə Azərbaycandan qoparılararaq, Ermənistanla birləşdirilmişdir.

Beynəlxalq hüquqa görə, soyqırım sülh və insanlıq əleyhinə yönələn əməldir və ən ağır cinayət hesab olunur. Bu barədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisinin 1948-ci il dekabrın 9-da 260 (III) sayılı qətnaməsi qəbul edilmiş və 1951-ci il yanvarın 12-dən qüvvəyə minmiş "Soyqırım cinayətinin qarşısını alınması və cəzalandırılması" Konvensiyasında soyqırım cinayətinin hüquqi əsası təsbit olunmuşdur. Bu mənada, məlum Konvensiyada təsbit edilmiş soyqırım cinayətini əks etdirən bütün əməllər istər 31 mart 1918-ci il tarixdə törədilmiş mart soyqırımı, istərsə də 1992-ci il 26 fevralda törədilmiş Xocalı soyqırımı zamanı ermənilər tərəfindən azərbaycanlılara qarşı tətbiq olunmuşdur.

Mart soyqırımına ən layiqli qiyməti isə xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev vermişdir. Ulu öndərin imzaladığı 26 mart 1998-ci il tarixli fərmanla 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi qeyd edilməyə başlanmışdır. Beləliklə, o gündən başlayaraq xalqımızın erməni cəlladları tərəfindən soyqırımı məruz qalması təkbizolunmaz faktlarla bütün dünyaya bəyan edilməyə başlanmışdır. Bu gün biz azərbaycanlılar öz haqlı mövqeyini qoruyun, tarixi həqiqətləri dünyaya bəyan edən, düşməni üzərində siyasi, iqtisadi və hərbi cəhətdən üstünlük qazanan, müstəqil və azad ölkənin vətəndaşlarıyıq.

**Coşqun MƏMMƏDOV,
AMEA Rəyasət Heyətinin
elmi katibi**

Su təsərrüfatında optimal idarəçilik təmin edilir

Prezident İlham Əliyevin su ehtiyatları, su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində idarəetməni təkmilləşdirmək, su ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək, torpaqların meliorasiyası və irriqasiyası işlərini təşkilni yaxşılaşdırmaq məqsədi daşıyan 30 mart 2023-cü il tarixli fərmanı ilə Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyinin əsasında Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi yaradılıb. Həmin fərmanla "Azərsu", həmçinin Meliorasiya və Su Təsərrüfatı açıq səhmdar cəmiyyətləri əmlakları ilə birlikdə yeni təsis olunan qurumun tabeliyinə verilib.

Fərmanla adıçəkilən agentlik ölkədə su və su təsərrüfatı obyektlərinin, hidro-texniki qurğuların, su təchizatı sistemlərinin monitorinqini aparır, bu sahələrdə vahid dövlət siyasətini, eyni zamanda, tənzimləməni həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı kimi müəyyənləşdirilib.

Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi suyun mənbədən götürülməsi, emalı, nəqli və təchizatı sahəsində fəaliyyətin təşkilini təmin edəcək, dövlət mükiyyətinə meliorasiya-irriqasiya sistemlərinin, işməli su təchizatı, yağış, habelə tullantı sularının emalı və axıdılması qurğularının istismarını, eləcə də bu sahələrdə müəyyən xidmətlər göstərilməsini təşkil edən obyektlərin texniki vəziyyətinə mütəmən nəzarəti reallaşdıracaq.

Mütəxəssislərin fikrincə, yuxarıda adları çəkilən su təsərrüfatı ilə məşğul olan qurumların birləşdirilməsi bir mərkəzdən idarə olunmanın səmərəliliyinin artırılması istiqamətində atılan mühüm addımdır. Digər tərəfdən, bu, suya olan tələbatın təmin edilməsinə ciddi ehtiyac duyulduğu indiki vaxtda böyük əhəmiyyətə malik qərarlardır.

Burada önəmli bir məqamı da xatırlamaq istərdik. Sırr deyil ki, istər "Azərsu", istərsə də Meliorasiya və Su Təsərrüfatı açıq səhmdar cəmiyyətlərində indiyədək təkrarlanan çox sayda inzibati fəaliyyət sahələri olub ki, yeni agentliyin qurulması ilə həmin istiqamətlərin birgə işi reallaşacaq, kadrlardan düzgün və səmərəli istifadə üçün əlverişli şərait yaranacaq. Bununla da dövlət vəsaitlərinə ciddi qənaət ediləcək.

Ölkənin su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində yeni idarəetməyə keçilməsi yuxarıda vurğulandığı kimi, su ehtiyatlarından səmərəli istifadəni gerçəkləşdirmək, torpaqların meliorasiya və irriqasiya vəziyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədi daşıyır. Çünki Azərbaycanın su potensialı əvvəllər olduğu kimi, bu gün də ciddi nəzarətli yaradır, suya ciddi şəkildə qənaət

na, quraqlığa səbəb olur və bütün bunlar ölkədə əhalinin içməli su təchizatına, eyni zamanda, aqr sektorun suvarma suyu ilə təminatına mənfi təsir göstərir.

Ölkənin su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində mövcud çatışmazlıq dövlət başçımızı daim narahat edib. Məsələn, martın 13-də Berlinde Prezident İlham Əliyev Almaniyanın aparıcı şirkətlərinin rəhbərləri ilə görüşündə bu vəziyyətə toxunaraq deyib: "Bu yaxınlara qədər bizdə bu sahədə çox xoşbəxt vəziyyət var idi. Xüsusilə də bizim su anbarlarımızda sayğacın olmaması və fermerlər arasında su bölgüsünün ədalətsiz olması. Bu sahədə keyfiyyətsiz idarəçilik və pozuntular var idi. İndi isə biz bu işlə məşğul olan xüsusi hökumət komissiyası yaratmışıq. Anbarların monitorinqi gündəlik həyata keçirilir. Bu, ilk məsələ idi. İndi isə biz sudan istifadədə müasir texnologiya tətbiq etməliyik, çünki dediyim kimi, bizdə quraqlıq müşahidə olunur. Son 5-6 ildir ki, bizdə quraqlıq müşahidə edilir. Əvvəllər belə olmayıb, bir

Ekspert rəyi

Eyyub KƏRİMLİ, iqtisadçı-ekspert:

– Prezident İlham Əliyev su ehtiyatları, su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində idarəetməni təkmilləşdirmək, su ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək, torpaqların meliorasiya və irriqasiyasının təşkilini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə imzaladığı müvafiq fərman günümüzün aktual tələbi ilə bağlıdır. Belə ki, artıq uzun müddətdir ki, həm dünyada, həm də ölkəmizdə su ehtiyatlarının, xüsusilə də içməli suyun çatışmazlığı ilə bağlı, necə deyirlər, həyəcan təbili çalınır. Bu baxımdan Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyinin əsasında Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi yaradılması, "Azərsu", həmçinin Meliorasiya və Su Təsərrüfatı açıq səhmdar cəmiyyətlərinin əmlakları ilə birlikdə yeni təsis olunan agentliyin tabeliyinə verilməsi çox müsbət bir addımdır.

Düşünürəm ki, dövlətimizin başçısı belə bir fərman imzalamaqla respublikamızın su təsərrüfatı və meliorasiya sistemlərində yeni idarəetmə mərhələsi başlanır, bu sahədə menecment fəaliyyətinin səmərəliliyinin əsası qoyulur, torpaqların soranlaşmasının qarşısının alınmasına münbit zəmin yaranır. Yeni agentliyin yaradılması ilə, eyni zamanda, yuxarıda adlarını çəkdiyim hər üç strateji təşkilatın vahid mərkəzdən idarəsi optimallaşdırılır, tabe müəssisələrdə şəffaf idarəetmə imkanları şərtləndirilir.

Onu da qeyd edim ki, uzun illərdə həmin səhmdar cəmiyyətlər dövlət dotasiyası ilə fəaliyyət göstərirlər. Ölkə rəhbərinin son dövrlər qarşısı qoyduğu vəzifələrdən biri isə o qurumların bütçədən asılılığını azaltmaq, özünümaliyələşdirmə prinsipi ilə fəaliyyət göstərilməsi zərurəti doğurur.

Yeri gəlmişkən, hesablamalara əsasən, respublikamızın su ehtiyatları Cənubi Qafqazın digər ölkələri ilə müqayisədə məhduddur və bütün regiondakı su ehtiyatının yalnız 15 faizini əhatə edir. Qafqazda cəmi 310 milyard kubmetr su ehtiyatı var ki, bunun da Azərbaycan üzrə adambaşına düşən payı qonşu dövlətlərdə müqayisədə ən aşağı səviyyədedir. Bu, ilk növbədə, ölkəmizdəki su mənbələrinin fərqli yerləşmə coğrafiyası ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın qiymətləndirilən su ehtiyatı 30,9 milyard kubmetrdir. Bunun 33 faizi yerli daxili sulardır, 66 faizi isə transsəhəd çayların hesabına formalaşır. Əsas su mənbələri olan Araz və Kür çaylarının qonşu dövlətlər tərəfindən çirkləndirilməsi də vəziyyəti ağırlaşdırır. Son illərdə yağışların azalması, orta illik temperaturun yüksəlməsi də su ehtiyatlarının azalması-

il vəziyyət yaxşı olurdu, növbəti il isə yaxşı. İndi isə proses dayanmadan davam edir və çaylarımızda suyun səviyyəsi dayanmadan azalır".

Dövlətimizin başçısı söhbətində, eyni zamanda ərzaq təhlükəsizliyində suyun mühüm rol oynaması, müasir sistemlərin yaradılması ilə suya qənaət edilməsi barədə də fikirlərini diqqətə çatdırıb. Prezident İlham Əliyev, həmçinin ölkədə su ehtiyatlarının idarə olunması ilə bağlı strategiya hazırlanacağını əhəmiyyətini də diqqətə çatdırıb.

Dövlətimizin başçısının müvafiq fərmanı ilə Su Ehtiyatları Agentliyinin yaradılması da məhz həmin strategiyanın reallaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən önəmli layihələrdən biridir.

Vaqif BAYRAMOV, "Xalq qəzeti"

Azərbaycan tranzit ölkə kimi mövqeyini yaxşılaşdırır

Azərbaycanın ərazisindən keçən beynəlxalq səviyyəli nəqliyyat dəhlizləri ölkəmizin geosiyasi əhəmiyyətini getdikcə artırır. İndi Şərqdən Qərba, Şimaldan Cənuba və ya əks istiqamətə daşınan yüklərin sürətlə, həm də tam təhlükəsiz şəkildə mənzil başına çatdırılması üçün ölkəmizin ərazisi ən etibarlı marşrut hesab olunur. Bunun da nəticəsidir ki, son illər Azərbaycan tranzit ölkə kimi mövqeyini getdikcə yaxşılaşdırır.

Rəsmi statistikaya görə, 2022-ci ildə Avropa–Qafqaz–Asiya nəqliyyat dəhlizinin Azərbaycan hissəsində daşınmış yüklərin həcmi 51 milyon 420,6 min ton, yük dövriyyəsi isə 12 milyard 648,9 milyon ton-kilometr təşkil edib. Bu da əvvəlki ilə müqayisədə müvafiq olaraq 29,8 faiz və 31,9 faiz artım deməkdir. Yeri gəlmişkən, yüklərin 27 milyon 966,8 min tonu və ya 54,4 faizi avtomobil, 16 milyon 841,2 min tonu və ya 32,7 faizi dəmir yolu, 6 milyon 612,6 min tonu və ya 12,9 faizi dəniz nəqliyyatı ilə daşınıb. Bütövlükdə isə, ötən il ölkəmizin ərazisi

Rusiya mediasında yayılan xəbərə görə, 2023-cü ilin yanvar–fevral aylarında Hindistan, İran və Azərbaycandan yük daşımalarının həcmində əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 60 faizlik artım qeydə alınıb. Hindistandan və Azərbaycandan yük axını 27 faiz, Hindistan, İran və Azərbaycandan "RusIranEkspo" ilə daşımalar ikiqat, "Prime Shipping Agency" (BƏƏ) ilə daşımalar isə 20 faiz artıb.

Xatırladaq ki, beynəlxalq Şıma–Cənub nəqliyyat dəhlizinin təməli 2000-ci

Ekspert rəyi

Təbriz YADİGAROV, Elm və Təhsil Nazirliyi İqtisadiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, dosent:

– Avrasiya nəqliyyat marşrutlarının əksəriyyəti ilə birləşən Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi iştirakçı ölkələrin xarici ticarətinin yənidən istiqamətləndirilməsində, eləcə də yeni logistikanın formalaşmasında mühüm rol oynayır. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, 2022-ci ilin əvvəlində Rusiya mallarının Azərbaycandan keçən nəqliyyat dəhlizləri ilə tranzit daşınması 98 faiz artıb.

Statistik mənbələrə əsasən, Rusiya Federasiyası ilə Hindistan, İran və Azərbaycan Respublikası üzrə 2023-cü ilin yanvar–fevral aylarında idxal və ixrac əməliyyatlarının həcmi əvvəlki ilin müvafiq dövrünün səviyyəsini 1,6 dəfə üstələyib. Hesabat dövründə Azərbaycan Respublikasının Rusiya ilə ticarət dövriyyəsi isə 2022-ci ilin ilk iki ayı müqayisədə 30,6 faiz artaraq 800 milyon 11 min ABŞ dolları təşkil edib ki, bunun da 535 milyon 588 min 980 dollarını

idxal əməliyyatları təşkil edib. Cari ilin yanvar-fevral aylarında İranla Azərbaycan arasındakı ticarət dövriyyəsi isə 129 milyon 230 min 250 dollar olub ki, bu da əvvəlki ilin eyni dövrünə nisbətən 11,7 faiz artım deməkdir.

Bu ilin ilk iki ayında Azərbaycanla Hindistan arasındakı ticarət dövriyyəsi 348 milyon 835 min 130 dollar təşkil edib. Bunun da 289 milyon 17 min dolları ixracın payına düşür. İki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi isə 2,5 dəfə artıb.

Ticarət əlaqələrinin inkişafı göstərir ki, Azərbaycan və Rusiya Avrasiyanın mərkəzində və Xəzər regionunda əlverişli coğrafi mövqeyindən tam istifadə etməklə nəqliyyat-tranzit potensialını ibtəil artırır. Bu da Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi çərçivəsində ən müasir avtomobil və dəmir yolları, eləcə də dəniz infrastrukturunun yaradılması ilə bağlıdır.

Məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərini İran və Hindistan İmanları ilə birləşdirən və 7,2 min kilometrlik multimodal marşrutdur. Süveyş kanalı vasitəsilə Avropanı, Fars körfəzi ölkələrini və Hind okeanını birləşdirən dəniz yoluna alternativ yol olmaqla Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin qərb qolu Azərbaycandan, şərq qolu Qazaxıstan və Türkmənistandan keçir. Bundan əlavə, Rusiyadan Xəzər dənizi vasitəsilə İrana birbaşa dəniz daşımaları mümkündür. Bütün bunlar Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin iqtisadi əhəmiyyətini getdikcə artırır.

ilə daşınan tranzit yüklərin həcmində 75 faizlik artım qeydə alınıb.

Azərbaycan Respublikası Cənub-Qərbi Asiyadan və Yaxın Şərqdən Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi vasitəsilə beynəlxalq yüklərin daşınması üçün də son dərəcə əlverişli məkandır. Bu da ondan irəli gəlir ki, artıq regionun mühüm beynəlxalq nəqliyyat və logistika mərkəzinə çevrilən ölkəmiz son illər nəqliyyat infrastrukturunun bütün zəruri seqmentlərini qurmağa nail olub. Ötən müddətdə Azərbaycanın dünya standartlarına cavab verən magistral avtomobil və dəmir yolları, yol ötürücüləri və körpüləri beynəlxalq yük və sərnişin daşımaları üçün əlverişli vəziyyətə gətirilib. Elə bunun nəticəsidir ki, ölkəmizin ərazisindən keçən bütün nəqliyyat qovşaqları kimi Şimal-Cənub dəhlizi üzrə də yük axını ikiqat artıb.

Yeri gəlmişkən, bu ilin yanvar ayının 10-da Prezident İlham Əliyev yerli televeziya kanallarına müsahibəsi zamanı ölkəmizin nəqliyyat sahəsində icra etdiyi layihələrdən bəhs edərək Azərbaycan ərazisində həm Orta Dəhlizlə, həm də Şimal-Cənub dəhlizi ilə bağlı bütün əsas işlərin yekunlaşdığını bildirərək deyib: "Biz hesab edirik ki, təkcə Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi ilə Azərbaycan ərazisindən mərhələli qaydada 15 milyon tondan 30 milyon tona qədər yük daşına bilər. Yeni, bu, çox böyük rəqəmdir. Hazırda Azərbaycanın bütün tranzit imkanları bunun kiçik bir faizini təşkil edir. Ona görə Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi Orta Dəhlizlə rəqabət apara biləcək layihədir".

Mirbəyir YAQUBZADƏ, "Xalq qəzeti"

"Azərkosmos" un xidmətlərindən 39 ölkə yararlanıb

Cari ilin yanvar–fevral aylarında Azərbaycan Respublikasının Kosmik Agentliyi ("Azərkosmos") dünyanın 39 ölkəsinə 3,6 milyon ABŞ dolları dəyərində xidmət (peyk telekommunikasiya xidmətləri və optik peyk xidmətləri) ixrac edib.

Bu barədə İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin təqdim etdiyi "İxrac icmal"nın mart sayında məlumat verilir. Məlumatda bildirilir ki, "Azərkosmos" un xidmət ixracından əldə etdiyi gəlir ümumi gəlirlərinin 80 faizinə bərabər olub.

2023-cü ilin fevral ayında isə "Azərkosmos" dünyanın 39 ölkəsinə 1,8 milyon ABŞ dolları dəyərində xidmət ixrac edib. Bu ilin iki ayı ərzində peyk telekommunikasiya və optik peyk xidmətlərinin ixracının ilk beşliyində isə 813,3 min ABŞ dolları ilə Birləşmiş Krallıq, 698,3 min ABŞ dolları ilə Lüksemburq, 534,1 min ABŞ dolları ilə Fransa, 294,8 min ABŞ dolları ilə BƏƏ və 169,4 min ABŞ dolları ilə Almaniya qararlaşıb.

"Xalq qəzeti"

İqtisadiyyata kredit qoyuluşları çoxalıb

2023-cü il martın ayının 1-nə Azərbaycan İqtisadiyyatına kredit qoyuluşları 19 milyard 757,4 milyon manat təşkil edib. Azərbaycan Mərkəzi Bankından verilən məlumata görə, bu, fevral ayının 1-nə olan qəstərisi ilə müqayisədə 0,4 faiz çoxdur.

Ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə isə ölkə iqtisadiyyatına kredit qoyuluşları 15,2 faiz və ya 2 milyard 630,9 milyon manat artıb. Xatırladaq ki, 2022-ci ilin martın ayının 1-nə kredit qoyuluşlarının həcmi 17 milyard 126,5 milyon manat təşkil edib.

"Xalq qəzeti"

Aprel döyüşlərindən 7 il ötür

Zəfərimizin ilk anonsu

Böyük Qələbənin təməlini qoyanlardan biri də Milli Qəhrəman Şükür Həmidov olub

Dünyə 7 il öncə – 2016-cı il aprelin əvvəlində Qarabağda Ermənistan ordusunun növbəti tərxiatının nəticəsi olaraq başlanmış və 4 gün davam etmiş döyüşlərin zəfər tariximizdə xüsusi yeri var. Ordumuzun qüdrətinə inamımızı daha da artıran bu döyüşlərlə dünyaya göstərdik ki, biz torpaqlarımızı öz gücümüzlə işğaldan tamamilə azad etməyə qadirik və əgər ermənilər müvafiq beynəlxalq qətnamələrə dinc yolla, qeyd-şərtsiz əməl etməsələr, elə də olacaq. Mübaliğəsiz deyə bilərik ki, Aprel döyüşləri dörd il sonra qazanılan Qələbənin önəmli bir anonsu oldu.

Azərbaycan Prezidenti, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev həmin tarixi günləri son dərəcə dəqiq xarakterizə edib: "Aprel döyüşləri Azərbaycanın şanlı hərbi qələbəsidir, dövlətimizin, xalqımızın, ordumuzun gücünü göstərən qələbədir. Aprel döyüşləri nəticəsində Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının işğaldan azad edilmiş ərazilərində bu gün Azərbaycan bayrağı dalğalanır. Bu döyüşlər onu göstərir ki, Azərbaycan xalqı və dövləti heç vaxt işğalla barışmayacaq, öz ərazi bütövlüyünü nəyin bahasına olursa-olsun bərpa edəcəkdir".

Cəmi bir neçə güc çəkən Aprel döyüşləri zamanı Silahlı Qüvvələrimiz Tərtir Talış kəndi ətrafındakı yüksəklikləri, Cəbrayılın Lələtəpə yüksəkliyini işğaldan azad edib, bununla da ermənilərin hədəfindən çıxan Cəbrayıl Mərcanlı kəndində böyük abadlıq işləri görməyə imkan yaranıb. Başqa sözlə desək, Cəbrayıl Mərcanlıya köçlə Qarabağa Böyük Qayıdışın startı verilib. Vətənpərvər oğullarımız Aprel döyüşlərinin nəticəsində 2 min hektardan çox ərazimizi işğaldan azad edib, strateji əhəmiyyətə malik bir çox yüksəklikləri və yolları nəzarət altına alıblar. Düşmənin xeyli sayda hərbi texnikası və canlı qüvvəsi məhv edilib.

Xalqımız və ordumuz daha böyük zəfərə səfərbər edən Aprel döyüşləri igid oğullarımızın mübarizə əzmini daha da gücləndirdi. Bir çox hərbi qəhrəman Vətənə naminə fədakarlıqları və qəhrəmanlıqları

ilə dünyaya onu da sübut etdilər ki, Ermənistan ordusunun gücü barədə qondarılanlar mifdən başqa bir şey deyilmiş. Elə keçilməz xətt kimi qələmə verilən "Ohanyan səddi"ndə də ilk çatlar məhz Aprel döyüşləri zamanı düşdü və 2020-ci ilin sentyabr ayında başlanan Vətən müharibəsində qat-qat beton istehkamlardan ibarət olan bu sədd öz mövcudluğunu tamamilə itirmiş oldu...

Aprel döyüşlərinin parlaq simalarından biri də həmin ayın 1-də doğum günü qeyd edilən əfsanəvi komandir Şükür Həmidovdur. Məhz onun rəhbərlik etdiyi "N" sayılı Horadiz hərbi hissəsinin uğurlu əməliyyatları sayəsində "Ohanyan səddi" cəmi 18 dəqiqəyə yarılıb və "Lələtəpə" yüksəkliyi azad edilib. Prezident İlham Əliyevin 20 aprel 2016-cı il tarixli sərəncamına əsasən, Aprel döyüşlərində misilsiz hünəri ilə seçilmiş hərbi hissə komandiri Şükür Həmidova Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

...Yaşadığım Sumqayıt şəhərində onun ata evinin yanındakı yarıqışılqı abidə-lövhisinin yanından hər keçəndə ayaq saxlayır, ruhuna dualar oxuyuram. Qürurla xatırlayıram ki, 2016-cı ildə yüksək fəxri ada və vaxtından əvvəl polkovnik rütbəsinə layiq görülmüş qəhrəmanımız 2020-ci ildə artıq ikinci Qarabağ müharibəsinin döyüş meydanlarında cövlan edib. Həqiqi qəhrəman adını bir daha doğrultmaq şansını əldən verməyib.

Oktyabrın 20-də doğma Qubadlı rayonu istiqamətində döyüşlərdə rəşadət göstərən 2-ci Ordu Korpusunun komandiri müavini Şükür Həmidov həm də tezliklə anadan olduğu Armudlu kəndinə girmək arzusunda idi. Bir gün sonra ordu bölmələrimiz Qubadlının 12-dən çox yaşayış məntəqəsini aldı. Amma oktyabrın 22-də səhər saatlarında qonşu Manmudlu kəndi istiqamətində – ön xətdə həlak oldu.

Aprel döyüşlərini xatırladığımız anlarda ölməz Şükür Həmidov dərhal yada düşür. Milli Qəhrəman ölümündən sonra "Zəfər" ordeni, "Vətən uğrunda", "Cəbrayılın azad olunmasına görə", "Füzulinin azad olunmasına görə", "Qubadlının azad olunmasına görə" medalları ilə təltif edilib. Fəxr edirik ki, qəhrəman Şükür Həmidov da, onun şəhadətə qovuşmuş 89 silahdaşı da təməli Aprel döyüşləri ilə qoyulan Zəfər yürüşünün və misilsiz qəhrəmanlığın simvoluna çevriliblər.

ƏLİ NƏCƏFXANLI,
"Xalq qəzeti"

"Xalq qəzeti" nə cavab verirlər

Hər gün paytaxtdan və bölgələrdən redaksiyamıza məktublar gəlir. Vətəndaşlar narazı qaldıqları məsələlərə bağlı müraciətlər edir, problemlərinin həllinə çarə arayırlar. Aldığımız məktublardan bəziləri təhqiqatə göndərilir, bəziləri isə qəzetdə dərc olunur. Tənqidi yazılara aidiyyəti orqanlardan aldığımız cavablar şikayətlərə diqqətlə yanaşıldığını, "Xalq qəzeti"nin məhz xalqın tribunası olduğunu göstərir...

"Mədəniyyət evi" siyahıya salınıb

Şəmkir rayonunun Kür qəsəbəsindəki Mədəniyyət evinin ciddi təmirə ehtiyacı olması ilə bağlı qəzetimizdə verilmiş tənqidi məqaləni iki ünvana – Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyətinə və Mədəniyyət Nazirliyinə göndərmişdik. Fevralın 1-də göndərdiyimiz məktubla bağlı Mədəniyyət Nazirliyi cavab göndərmişdir. Aparat rəhbəri Xanlar Ağalov bildirdi ki, nazirliyin strukturuna daxil olan regional mədəniyyət idarələrinin yenidən təşkil, mədəniyyət müəssisələrinin təkmilləşdirilməsi və səmərəliliyinin artırılması məqsədilə kompleks islahatlar aparılır. 2023–2026-cı illər ərzində tikintisi nəzərdə tutulmuş layihələrin siyahısında Kür qəsəbə Mədəniyyət evinin əsaslı təmiri də nəzərdə tutulub. Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyətinin indiyədək susunluğunu isə başa düşə bilmirik.

Ümid qalıb fiziki və hüquqi şəxslərə...

Qəzetin 23 fevral 2023-cü il tarixli nömrəsində dərc edilmiş "Lerik camaatının avtobus dərdi" sarlıvəhli replikada rayonun kəndlərinə getmək üçün marşrut

olmadığından bəhs edilirdi. Məsələyə münasibət bildirmək və tədbir görülmək üçün məqaləni rayon icra hakimiyyətinə göndərmişdik.

Lerik Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əkbər Abbasovdan aldığımız cavabda bildirilir ki, 2011-ci ildən kənddaxili yolların 20 km-dən çox hissəsini bütüncə vəsaiti hesabına asfalt döşənib. Daxili imkanlar hesabına kəndarası avtomobil yollarında təmir işləri aparılıb və hər növ maşınların hərəkətinə şərait yaradılıb. Bakı və Sumqayıta 100-dən çox mikroavtobus sərnişin daşısa da, kəndlərə marşrut avtobusları işləmir. Bununla bağlı rayonda yaşayan sahibkarlara marşrut xətti açmaları üçün avtobuslar alınması təklif edilmiş də, RİH-nə müraciət edən olmayıb. Sahibkarlardan müraciət daxil olsa, qanuna müvafiq kömək göstəriləcək.

Şirkətə müraciət edilib

Bakı Şəhər Ticarət və Xidmət Departamentinin sektor müdiri Mübariz Atayev istehlakçıların haqlı şikayətlərinə cavab verib. Bildirib ki, Xırdalan şəhərindəki "Bazarstore" marketdə saxlama kameralarının kildirlənməsi ilə bağlı "Azərsun Holding"nin rəhbərliyinə müraciət edilib. Yaxın günlərdə qüsurlar aradan qaldırılacaq.

"Xalq qəzeti"

Sənaye parkı Qarabağın dirçəlişinə mühüm töhfə verəcək

İşğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə aparılan quruculuq işləri Qarabağın iqtisadi dirçəlişi ilə davam edir. Regionun iqtisadi resursları, təbii ehtiyatları, enerji mənbələri, yeraltı filiz yataqları, terminal suları, tikinti materialları üçün xammal bazası, nəqliyyat-tranzit, turizm potensialı buna imkan verir.

Düşməndən təmizlənən yaşayış sahələrinə investor marağı da getdikcə artır. Bu isə müasir istehsal, ticarət və xidmət infrastrukturunun yaradılmasını, innovativ texnologiyaların tətbiqini, bölgənin potensialının səmərəli reallaşdırılmasını təmin edir.

Ölkəmizdə həyata keçirilən iqtisadi siyasət sənaye sektorunun, xüsusilə də qeyri-neft sahəsinin sürətli inkişafına təkan verir. Bu baxımdan sənaye zonalarının yaradılması xüsusi önəm kəsb edir. Ağdam Sənaye Parkının qurulması da məhz bu məqsəddə xidmət edir.

İndiyədək bu sənaye parkında 14 sahibkarlıq subyekti rezident, 5 sahibkarlıq subyekti isə qeyri-rezident kimi qeydiyyatda alınıb. Qeyri-rezident olan sahibkarlıq subyektlərinin 4-ü tikinti sektoruna aiddir. Onların bəzisi artıq məhsul istehsalını həyata keçirir.

"Yüksəl Beton" QSC Sənaye Parkının ərazisində beton istehsalı müəssisəsi inşa edilib, məhsulun topdan və pərakəndə satışına başlanılıb. Şirkətin istehsal etdiyi beton məhsulu Ağdam Sənaye Parkı ilə yanaşı, rayonda aparılan tikinti-quradırma işlərində də istifadə olunur.

Beton istehsalının topdan və pərakəndə satışını isə məşğul olan daha bir qeyri-rezident sahibkarlıq subyekti "PMD Projects" MMC-dir. Bu şirkət Ağdam şəhərində inşa olunan "Park Forest Otel Ağdam" mehmanxanasının tikintisini də həyata keçirir. 2,16 hektar ərazidə inşa edilən "Park Forest Otel Ağdam" mehmanxanası 110 nömrədən ibarət olacaq.

Mehmanxananın ərazisində əsas bina ilə yanaşı, konfrans mərkəzi, açıq havada üzgüçülük hovuzu, uşaq oyun meydançası, gəzinti yolları və istirahət zonaları yaradılacaq. Tikinti işlərinin 2024-cü ilin dekabrında başa çatdırılması nəzərdə tutulub. Mehmanxana inşası isə füsunkar təbii ilə seçilən, saf havası, tarixi abidələri ilə tanınan bu diyarın turizm potensialının inkişafına mühüm töhfə verəcək. Bu, həm də işğaldan azad edilən ərazilərimizdə, o cümlədən Ağdam rayonunda sosial layihələrin davamlı şəkildə həyata keçirilməsinin növbəti göstəricisidir.

Ağdam Sənaye Parkında daha iki qeyri-rezident sahibkarlıq subyekti – "Kontakt Kaspi" MMC və "Mirişaat" MMC də tikinti sektoruna aiddir. Onlardan birincisi beton istehsalı müəssisəsi inşa edəcək, ikincisi isə parkın ərazisində "Tikinti materiallarının bazası" layihəsini həyata keçirəcək.

Qeyd edirik ki, qeyri-rezident sahibkarlıq subyektlərindən biri yanacaq sektoruna aiddir və ilk qeydiyyatdan keçib. Bu, "Azpetrol" MMC-dir.

Beləliklə, Ağdamda yeni yaradılan müəssisələr yerli istehsalın artımına təkan verməklə bölgənin resurslarının dövrüyyəyə cəlb edilməsinə, Qarabağın dirçəlişinə, bütövlükdə isə ölkəmizdə qeyri-neft sənayesinin inkişafına mühüm töhfə verəcək.

PÜNHAN ƏFƏNDİYEV,
"Xalq qəzeti"nin bölgə müxbiri

Kəlbəcərin işğalının 30 ili

İcra hakimiyyətində tədbir

Kəlbəcər Rayon İcra Hakimiyyəti rayonun erməni qəsbkarları tərəfindən işğal olunmasının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar tədbir keçirib. İdarə, müəssisə rəhbərləri və rayon ictimaiyyəti nümayəndələrinin iştirak etdiyi tədbir ümummilli lider Heydər Əliyevin və torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olan Vətən övladlarının əziz xatirəsinin bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlayıb. Sonra Kəlbəcərin işğalından və bu gündən bəhs edən sənədli filmə baxılıb.

Tədbirdə rayon icra hakimiyyətinin başçısı Azər Qocayev, YAP Kəlbəcər Rayon Təşkilatının sədri Həbib Misirov, Vətən müharibəsi şəhidinin atası Elxan Bayramov, rayon aqsaqqalı Musa Əziz

və şair, yazıçı, pedaqoq Elşən Əzim rayonun işğaldan əvvəlki və hazırkı vəziyyətini geniş şəkildə təhlil edərək bildirdilər ki, kəlbəcərlilər hər zaman Ali Baş Komandanın qətiyyətinə və iradəsinə inanaraq doğma torpaqlarına qayıdacağına heç vaxt şübhə etməyiblər. Və şükürlər olsun ki, biz "Dəmir yumruğu" nəticəsində doğma Kəlbəcərimizə qayıtmışdıq. Buna görə də hər bir kəlbəcərlili Prezident İlham Əliyevə və Müzəffər Ordumuzun minnətdarlarıdır.

Rayon sakinləri bundan sonra da bir yumruq kimi Ali Baş Komandanın ətrafında sıx birləşəcəklərini, Kəlbəcərin yenidən qurulmasında var gücləri ilə çalışacaqlarını bildirdilər.

HAMLET QASIMOV,
"Xalq qəzeti"nin bölgə müxbiri

Laçın doğma sakinlərini qəbul etməyə hazırlaşır

Ölkə Prezidenti İlham Əliyev martın 28-də Məsim Məmmədovu Prezidentin Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Laçın rayonunda xüsusi nümayəndəsi təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edərkən işğal dövründə ermənilər tərəfindən Laçında qanunsuz məskunlaşma siyasəti aparıldığını, xaricdə yaşamış ermənilərin həm Laçın şəhərini, həm də bir neçə kəndə gətirilərkən yerləşdirildiklərini və bunun bütün beynəlxalq konvensiyalara görə hərbi cinayət sayıldığını vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Ermənistanın bu hərbi cinayətə görə hələ də məsuliyyətə cəlb edilməməsinə təəssüflə bildirdi.

Yeri gəlmişkən, Vətən müharibəsi erməni vəhşiliyini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Belə ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin 30 ilə yaxın müddətdə işğal altında saxladığı Qarabağın dağlıq bölgəsi və onun ətrafındakı rayonlar şanlı Azərbaycan Ordusu tərəfindən yağıldan qarış-qarış təmizləndikcə xalqımıza məxsus tarixi və mədəniyyət abidələrinin vandalizmə məruz qaldığı, yerlə-yeksan edildiyi, bir qisminə isə toxunulmadığı, saxtalaşdırılaraq erməniləşdirildiyi aşkarlandı. Düşmənin ən çox dağıtdığı mədəni irs nümunələri sırasında isə İslam dini abidələri – məscidlər, türbələr və digər inanc yerləri daha çox diqqət çəkdi.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Laçın rayonu bu gün yenidən bərpa edilir. Yaşayış sahəsinin həm təhlükəsizliyinin qorunması, həm də ora keçmiş məcburi köçkünlərin tezliklə qayıtılmasına qarşıda duran əsas vəzifələrdən biridir.

Laçında tikinti-quruculuq, yenedənqurma prosesi uğurla həyata keçirilir. Ölkə rəhbəri hər bir layihənin icrasını xüsusi diqqətlə saxlayır. Dövlətimizin başçısı tərəfindən imzalanan "Laçın şəhəri, 2 nömrəli tam orta məktəb binasının layihələndirilməsi, əsaslı təmiri və bərpası ilə bağlı tədbirlər haqqında", "Laçın rayonu, Zabux kənd tam orta məktəb binasının layihələndirilməsi, əsaslı təmiri və bərpası ilə bağlı tədbirlər haqqında", "Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Laçın rayonunun işğaldan azad olunmuş Zabux və Sus kəndlərinin layihələndirilməsi və tikintisi işləri ilə bağlı tədbirlər haqqında" sərəncamları da bunun bariz ifadəsidir.

Prezident İlham Əliyev daha sonra deyib: "Müharibə başa çatdı kimi Laçın rayonunu yenidən qurulması ilə bağlı işlərə start verilməlidir. Amma Laçın şəhərinin yenidən qurulması keçən ilin avqustun 26-dan bu yana icra edilir. Sizə və Azərbaycan ictimaiyyətinə bildirmək istəyirəm ki, birinci mərhələdə Laçın şəhərində 500-ə yaxın fərdi ev inşa edilir və ya ermənilər tərəfindən dağıdılmış evlər yenidən bərpa olunur. Çoxmərtəbəli səkkiz yaşayış binası yenidən qurulur, ya da ki, tamamilə əsaslı təmir olunur və 30-dan çoxictimai bina inşa edilir. Mənim göstərişimlə bütün bu işləri biz bu ilin sonuna qədər başa çatdırmalıyıq, bu, sadəcə,

birinci mərhələ olacaq. Bu evlərin sayı göstərir ki, minlərlə insan artıq bu ilin sonuna qədər Laçın şəhərində yaşayacaq və laçınlılar bu il öz doğma diyarına qayıdacaqlar.

Eyni zamanda, Laçın şəhərində Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə məscid inşa ediləcək. Məscidin təməlini də mən Laçında olarkən özüm şəxsən qoydum və çox gözəl yerdə bizim dini məbədimiz

yaxın gələcəkdə inşa ediləcəkdir".

Laçında indiyədək çoxsayda mədəni irs nümunələri ilə yanaşı, infrastruktur obyektinə də bərpa edilir. Rayonda generasiya gücü 8 meqavat olan Gülbərd Su Elektrik Stansiyası işə salınıb. Bu stansiya təxminən 7 min nəfər əhəlinin elektrik enerjisi ilə təminatı üçün nəzərdə tutulub. Burada istehsal olunan elektrik enerjisinin Qubadlı rayonunun Xanlıq kəndini, Laçın rayonunun cənub hissəsini və ərazidə yerləşən digər infrastruktur layihələrini təmin etməsi planlaşdırılıb.

Onu da xatırladaq ki, 2021 və 2022-ci illərdə təxirəsalınmaz tədbirlər çərçivəsində "Azərsu" ASC tərəfindən Laçın rayonu ərazisində müxtəlif diametrlili borularla ümumilikdə 13 kilometr uzunluğunda su xətləri çəkilib, ərazidə fəaliyyət göstərən obyektlər dayanıqlı içməli su ilə təmin olunub. Eyni zamanda, zərurət yaranıqda maşınlarla suyun daşınmasını təmin etmək üçün üç nöqtədə sudoldurucu qüllələr quraşdırılıb. Ötən müddətdə Kəlbəcər Sukanal Sahəsi tərəfindən Laçın

çın rayonuna da xidmət göstərilib.

Hazırda rayonun Ermənistanla sərhəd istiqamətləri üzrə bütün mühəndis-istehkam işləri, demək olar ki, başa çatmaq üzrədir. Laçın və Kəlbəcər rayonlarında 100 kilometrə qədər kəndlərə, eyni zamanda, hərbi mövqelərə gedən yollar salınıb. Dövlətimizin başçısı bu məqamla bağlı deyib: "Beləliklə, bu gün biz Azərbaycan-Ermənistan sərhədi istiqamətində çox əlverişli mövqelərə sahib olmuşuq və bu mövqelərdə özümüzü gücləndiririk, bu mövqelərdə qalacağıq. Əlbəttə ki, Laçın rayonunun təhlükəsizliyi ilə bağlı başqa addımlar da atılır, tədbirlər görülür və bu tədbirlər imkan verir ki, oraya qayıdacaq soydaşlarımız rahat, təhlükəsizlik şəraitində yaşasınlar".

Prezident İlham Əliyevin sərəncamına əsasən tikilən Kəlbəcər-Laçın avto-

mobil yolunun uzunluğu 72,8 kilometrdir. Birinci və ikinci texniki dərəcəyə uyğun tikiləcək yolun hərəkət hissəsinin eni 9-16 metr olacaq. Yol üzərində 3 tunelin tikintisi aparılacaq. Tunellərin ümumi uzunluğu 9450 metr təşkil edəcək.

Laçının Qorçu kəndində inşası həyata keçirilən beynəlxalq hava limanı layihəsi isə əsl memarlıq möcüzəsidir. Yeri gəlmişkən, həmin aeroportun 2025-ci ildə istifadəyə verilməsi planlaşdırılır.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə, o cümlədən Laçında hava limanının inşası bölgənin beynəlxalq statusunu artıracaqdır. Rayonun Qorçu kəndinin ərazisində inşa ediləcək hava limanı bir neçə mühüm amili özündə ehtiva edir. Burada aeroportun tikilməsi, ümumilikdə, bölgənin sosial-iqtisadi inkişafına təkan verəcək, turizm potensialının artırılmasını şərtləndirəcək və logistik mərkəzlərin yaradılmasına töhfə verəcək.

Vaqif BAYRAMOV,
"Xalq qəzeti"

Biz Qərbi Azərbaycana qayıdacağıq!

Xəbər verdikimiz kimi, ötən günlərdə "Xalq qəzeti" redaksiyasında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix İnstitutunun rəhbərliyi və bu elm ocağında yeni yaradılmış Qərbi Azərbaycan tarixi şöbəsinin əməkdaşları ilə Qərbi Azərbaycana Qayıdış ümummilli hərəkatının elmi-tarixi təminatı mövzusunda Deyirmi masa keçirildi.

Aktual müzakirədə səslənən elmi açıqlamaların, bildirilən dəyərli mülahizələrin, qaldırılan önəmli məsələlərin bir hissəsini qəzetimizin 29 mart 2023-cü il tarixli sayında dərc etmişik. Diskussiya materiallarının ardını oxucularımıza təqdim edirik.

AMEA Tarix İnstitutunun baş direktoru, professor Kərim Şükürov siyasi-ideoloji avontüraların quluna çevrilmiş erməni tarix saxtalaşdırıcılarının uydurduqları yalanlara, dünyaya püskütsükləri böhtan və iftiralara rəhbərlik etdiyi elmi kollektivin münasibət və cavabına toxunaraq bildirdi:

–Erməni müəlliflərinin iddiasına görə, "Şərqi Ermənistan" indiki Ermənistan Respublikasının ərazisidir, "Qərbi Ermənistan" isə Anadolunun 6 vilayətidir. Ancaq bunlar boş xəyal və saxta iddialardır. Cənubi Qafqazda isə ümumiyyətlə, tarixən erməni olmayıb. Ümumiyyətlə, ermənilər Qafqazın yerli əhalisi deyil və bunun tarixi əsasları var. Ermənilər tarix boyu başımıza bu qədər faciələr qəriblər, amma yenə də bizim onlarla mübarizə sahəsində milli ideologiyamız mövcud deyil. Bunun bir səbəbi bizim tolerant xalq, multikultural ölkə olduğumuzdur, bir səbəbi də düşmənin təbliğat hücumlarını lazımi səviyyədə cavablandırılmamamızdır.

Azərbaycan Ordusunun II Qarabağ sa-vaşında erməni işğalına son qoyması ilə bağlı tarixi rəşadətli biz tarixçi alimlər üçün örnəkdir. Qəhrəman oğullarımız Qarabağı döyüş meydanında qayıtdığı kimi, biz də soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycana qayıdışını – tarixi həqiqəti dünyaya qəbul etməklə, saxta erməni tarixçiliyini məğlub etməklə təmin etməliyik.

Deyirik ki, 1828–29-cu illərdə ermənilər İrəvandan köçürüldülər. Amma unuduruq ki, bu ərazilər də Azərbaycan torpaqları idi, ermənilər isə bu taya Cənubi Azərbaycanı gətiriblər. Bəs ermənilər Cənubi Azərbaycana haradan köçürüldülər? Bu məsələlər gedib çıxır Şah Abbas. 623-cü ildə Şah Abbasın köçürülmə siyasəti olub. Söhbət 200–300 min nəfərin köçürülməsindən gedir. Bu qədər erməni haradan gəlib Cənubi Azərbaycan ərazilərinə? Ermənilər Aralıq dənizi sahilində xalqıdır və "Ermənistan" adlı yer adına ilk dəfə Dəclə və Fərat sahillərində rast gəlinir.

Eramızın IV əsrinin ortalarında Sasanilərlə Bizans arasında müqavilə var, o müqavilə ilə Ermənistan bölüşdürülüb. Bu zaman Sasanilər ərazisində yaşayan ermənilər Bizans ərazisinə keçməyə başlayıblar. Bundan sonra ermənilərdən "maşa" kimi istifadə olunmağa başlanıb. Azərbaycanın tarixi ərazilərinə ilk erməni köçü də o vaxtdan başlayıb. Ona görə də biz ermənilərin köçürülməsi tarixini 1828 – 29-cu illərlə bağlasaq, bu, tamamilə yanlış olar.

Ermənilər miqrasiyaya meyilli toplumdur. Statistika görə, ermənilər 80-dən çox ölkədə yaşayırlar. Biz ermənilərin formalaşmasına və dünyaya yayılmasına öləri yanaşmamalıyıq, tarixi həqiqəti ortaya qoymalıyıq. Bir həqiqət odur ki, Qarabağın dağılıq hissəsində yaşayan ermənilər albanlar olublar. Azərbaycanda İslam yayılanda erəblər dağılıq hissəyə çıxmağa meyilli olmadılar, onlar xristian olaraq qaldılar və sonralar albanların erməniləşməsi prosesi getdi. Bunlara dönmüş ermənilər deyilir. Qarabağ erməniləri ilə Ermənistan erməniləri genetik baxımdan bir-birindən fərqlənirlər.

Azərbaycanda olan ermənilərə baxdıqda, burada iki mərhələ olub: əvvəla, Dağlıq Qarabağdakı xristian albanlar qırıq-yanmış, daha sonra isə təcridcən erməniləşiblər; ikincisi, rusların köçürməsi prosesində Azərbaycanla gəlmə ermənilər peyda olublar. 300 mindən çox erməni Cənubi Qafqaza və Azərbaycana köçürüldü. Bunlardan da önəmli odur ki, çar Rusiyası XIX əsrin əvvəllərində Ermənistanı deyil, Azərbaycan feodal dövləti olan İrəvan xanlığını və tarixi Göyçə mahalını işğal edib.

Rusiyanın Qərbi Azərbaycan ərazilərinin işğalı məsələsinə Tarix İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Eicün Qarayev belə aydınlıq gətirdi:

–XVII əsrin sonu–XVIII əsrin əvvəllərində Azərbaycan Səfəvilər dövləti dərin iqtisadi və siyasi böhran keçirirdi. Mərkəzi dövlət zəiflədi, ölkədə narazılıq, üsyanlar və qiyamlar başladı. Bundan istifadə edən Rusiya və Osmanlı Türkiyəsi Azərbaycana müdaxilə etdilər, nəticədə, Azərbaycan bu iki dövlət arasında bölüşdürüldü. Xəzər sahili ərazilər Rusiyanın, digər ərazilər isə Osmanlı Türkiyəsinə müvəqqəti də olsa ilhaq edildi. Lakin XVIII əsrin 20-ci illərin sonunda Nadir şah Əfşar tarix səhnəsinə çıxması ilə Səfəvilər dövlətinə məxsus itirilmiş torpaqları geri qaytardı və regionda sabitlik yaradıdı.

Sonradan öz imperiyasını yaratmış Nadir şah böyük hədəflər üçün xarici siyasət yeritdi, düşmən imperiyaların planlarını pozdu. Lakin 1747-ci ildə Nadir şah Əfşar sui-qəsd nəticəsində həlak olduqdan sonra onun imperiyası dağıldı. Azərbaycanda 20-yə qədər müstəqil və yarımmüstəqil xanlıqlar – kiçik dövlət qurumları yarandı. Belə xanlıqlardan biri İrəvan xanlığı idi. İrəvan xanlığı Azərbaycanın şimal-qərbində yaranmışdı.

İrəvan xanlığı inzibati-ərazi bölgüsü baxımından mahallara, mahallar isə kəndlərə bölünmüşdü.

İrəvan xanlığında hakimiyyət xana və yaxud sərdara məxsus idi. Xanın yanında məsləhətçi şura – "Divan" da fəaliyyət göstərirdi. Divanda mühüm, dövlət əhəmiyyətli məsələlər müzakirə olunurdu. Burada müharibə, sülh, vergi yığılması və qatı cinayətlər kimi bu və ya digər məsələlər həll edilirdi. İrəvan xanlığının xarici siyasətində Osmanlı Türkiyəsi, Rusiya, Qacar dövləti, Kartli-Kaxetiya çarlığı və Azərbaycanın ayrı-ayrı xanlıqları əsas yer tuturdu. İrəvan xanlığı 1769-cu

il və 1779-cu illərdə müharibələr aparıb. Rusiyanın I İrəvan yürüşü 1804-cü ilin iyun-sentyabrında, II İrəvan yürüşü 1808-ci ilin sentyabr–noyabrında, III İrəvan yürüşü 1811-ci ilin noyabrı–1813 martında, IV İrəvan yürüşü isə 1827-ci ilin aprel-oktyabrında olmuşdu.

İrəvan xanlığında rus işğalına qədər əhalinin əsas etnik tərkibini Azərbaycan türkləri təşkil etmişdir. Məşhur Azərbaycan səyyahı H.Z.Şirvanlı "Bustan-üs-səyahət" əsərində yazırdı ki, İrəvan Arran mülkündədir: "Azərbaycana məxsusdur... Əhalisi türkdilli və şiə məzhəbindədir. Azacıq isəvi də vardır." Rus herb tarixçisi N.Dubrovın da "bütün İrəvan xanlığında əhali arasında Azərbaycan türklərinin çoxluq təşkil etdiyini" təsdiq edirdi. N.N. Şavrov isə köçürmə məsələsinin Cənubi Qafqazda demoqrafik vəziyyətə təsirini təsvir etməklə yanaşı, konkret rəqəmlər göstərirdi: "Biz Cənubi Qafqaza İrəvandan 40 mindən çox, Türkiyədən isə 84 min erməni köçürmüşük... İndi Cənubi Qafqazda yaşayan 1,3 milyon erməninin 1 milyonundan çoxu diyarın köklü sakinləri olmayıb,

bizim tərəfimizdən (burada məskunlaşdırılmışdır)".

Çarizm 1828-ci il fevralın 10-da Türkmənçay müqaviləsindən sonra İrəvan və Naxçıvan xanlıqlarını rəsmən öz tərkibinə ilhaq etdikdən sonra Osmanlı imperiyası və Qacar sultanlığı ilə sərhəd ərazilərində bufer zona yaratmaq üçün birinci addımı bölgə əhalisinin etnik mənzərəsinə dəyişmək olmuşdu. 1828–1832-ci illər kəmərlə siyahıyaalınmaya görə, keçmiş İrəvan xanlığında 14 min 205 ailə yaşamışdı. Bunlardan etnik tərkibinə görə 9 min 746-sı Azərbaycan türkləri (və yaxud 53 min 409 nəfər), 3 min 452-si erməni ailəsi (və yaxud 19 min 878 nəfər), 847-si kürd ailəsi (və yaxud 4 min 217 nəfər), 60-ı qaraçı ailəsi (və yaxud 257 nəfər) idi. Ümumiyyətlə, bütün xanlığın əhalisi 77 min 761 nəfərdən ibarət olmuşdu. İrəvan quberniyasına köçürülənlər arasında ermənilər çoxluq təşkil etmişdilər. Onların İrəvan quberniyasına köçürülməsi bəhs etdiyimiz dövr ərzində daimi davam etdirilmişdir.

Qərbi Azərbaycan tarixi şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Bəxtiyar Həsənov müzakirənin davamında söylədi:

–Çar Rusiyası hökuməti işğal etdiyi Qərbi Azərbaycan ərazisində inzibati dəyişikliklər edərək qondarma "erməni vilayəti" adlanan ərazi yaratdı və ermənilərin xaricdən bu bölgəyə kütləvi köçürülməsini təşkil etdi. Bu köçürmə ermənilərin bölgədə süni surətdə çoxalması ilə nəticələndi ki, bu səbəbdən vəz minlərlə Azərbaycan türkü öz doğma yurd-yuvasından didərgin salındı. Ermənilər bu ərazilərə gəlib yerləşdikdən sonra öz cinayətkar əməllərini törətmək üçün təşkilatlanmağa başlayaraq, münasib zamanın gəlməsini gözləməyə başladılar.

İlk belə maqam çar Rusiyasında baş verən 1905–1907-ci illər inqilabı oldu. Bu dövr bölgədə baş verən inqilabın hökumət əleyhinə güclənməsinin qarşısını almaq üçün çar hökuməti regionda etnik münasibətlərin baş verməsində maraqlı oldu. Çar hökuməti 1905-ci ildə baş verən inqilabın hökumətə qarşı olan etirazını azaltmaq məqsədilə 1905–1906-cı illərdə ermənilərin bölgədə tötətdikləri bəşəri

yenə də ermənilər terror dəstələri yaradaraq Azərbaycan türklərinə qarşı bəşəri cinayətlər törətdilər. Bu illər ərzində yüz minlərlə azərbaycanlı ermənilərin yaradıldığı terror dəstələri tərəfindən qətlə yetirildi, yüz minlərlə azərbaycanlı bölgəni tərk etmə məcburiyyətində qaldı.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Tarix arxivində olan sənədlərdə təkcə Zəngəzur ərazisində 10 min 68 nəfər qətlə yetirilmiş, 50 mindən çox əhali isə canlarını qurtarmaq üçün öz doğma yurdunu tərk edərək qaçqın kimi ayrı-ayrı bölgələrə getmişlər. 1920-ci ildə regionda bolşeviklərin hakimiyyətə gəlməsi ilə bu proseslər başqa bir istiqamətdə cərəyan etməyə başladı. Bolşevik-daşnak birləşmələri minlərlə qaçaqçı insanları güllələyərək məhv etdilər. Cənubi Qafqazda azərbaycanlılara qarşı bolşevik hökuməti tərəfindən formalaşmış bu mənfəi münasibət sonradan dövlət səviyyəsində Azərbaycan türklərinin bu bölgədə etnik təmizlənməsinə yönəldildi.

II Dünya müharibəsindən sonra, 1947-ci ildə SSRİ Nazirlər Kabineti tərəfindən Azərbaycan türklərinin bu bölgədə köçürülməsi ilə bağlı qərar qəbul edildi və bu qərarın nəticəsi kimi, 1948-ci ildə 10 min, 1949-cu ildə 40 min, 1950-ci ildə isə 50 min nəfərin köçürülməsini nəzərdə tutan qərar qəbul edildi. Bu qərar nəticəsində on minlərlə soydaşımız bölgədən köçürüldü, minlərlə Azərbaycan türkü yollarda məhv edildi. Ancaq bu basqılara baxmayaraq, minlərlə azərbaycanlı öz ata-baba yurdunu tərk etməkdən imtina etdi.

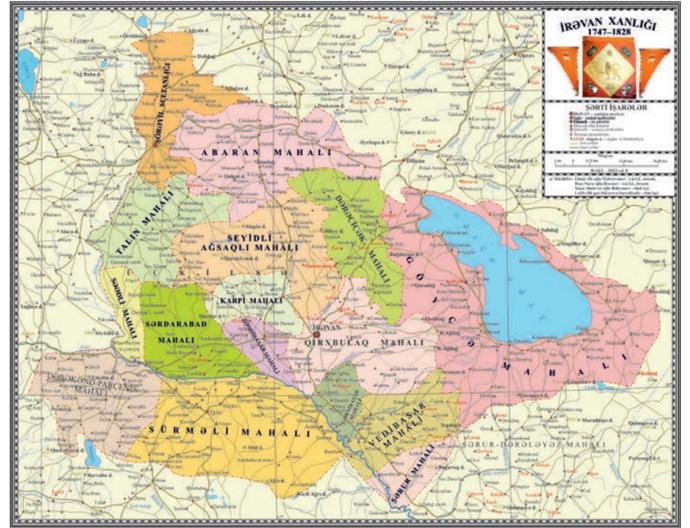
xəritəsidir. Rusiya tərəfindən ermənilərin ayrı-ayrı vaxtlarda müxtəlif ərazilərə köçürülməsi nəticəsində elə təsəvvür yaranır ki, guya, ermənilər burada çoxdan, özü də müxtəlif mahallarda yaşayırmışlar. Bu xəritədə mahallar deyil, qəza bölgüləri təsvir olunmuşdur.

Diqqəti çəkən xəritələrdən biri də Rusiyanın 1809-cu ildən 1817-ci ilə qədər Cənubi Qafqazda apardığı hərbi əməliyyatları əks etdirən başqa bir xəritədir. Xəritənin çap ili dəqiq məlum deyil. Lakin təxmini sərhədlər çəkilmişdir. Daha çox diqqəti çəkən xəritələrdən biri də Rusiyalı mütəxəssislər tərəfindən çəkilmiş xəritədir. Burada sərhədlər dəqiq olmasa da, ermənilərin xeyrinə saxtakarlıq o qədər də nəzərə çarpmır.

Bəhrələndiyimiz daha bir xəritə isə Qafqaz hərbi dairəsinin Hərbi-topoqrafik şöbəsi tərəfindən 1903-cü ildə tərtib olunmuş və 1914-cü ildə çap olunmuş "Qafqaz diyarının xəritəsi"dir. Xəritədə şəhər və kənd adları çox aydın şəkildə verilib. Lakin bəzi adlarda təhriflər mövcuddur.

İstifadə olunan daha bir xəritə Qafqaz Statistika Komitəsinin baş redaktoru Zeydlisn çəkdiyi "Qafqazın etnoqrafik xəritəsi"dir. Burada da həm toponimlər, həm də məskunlaşmış əhalinin milli mənsubiyyəti nisbətən aydın verilib.

Bu gün burada təqdim olunan xəritə isə bizim tərəfimizdən çəkilib və yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, indi mahallararası sərhədlərdə dəqiqləşdirmə aparılır.

Qərbi Azərbaycandan soydaşlarımızın etnik təmizləməyə məruz qaldığı son hadisələr sovet imperiyasının çökməsi ilə baş verdi. 1988-ci ildə başlayan bu etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində 1991-ci ildə son azərbaycan türkü bu günkü Ermənistan (Qərbi Azərbaycan) ərazisindən zor gücünə çıxarıldı. 1988–1991-ci illərdə son etnik təmizləmə zamanı 200 minə qədər Azərbaycan türkü öz ata-baba yurdunu tərk etdi. Bununla Qərbi Azərbaycan azərbaycanlısız məkana çevrildi.

Professor Kərim Şükürov bildirdi ki, hazırda Tarix İnstitutunun əməkdaşları – aparıcı elmi işçi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elmar Məhərrəmov və xəritə çəkilişi üzrə mütəxəssis Yaşar Bəhramov Qərbi Azərbaycanın türk yurdu olduğunun tarixi möhürü olan İrəvan xanlığının xəritəsini hazırlayırlar. Onlar artıq xanlığın xarici sərhədlərini tam dəqiqləşdirib və indi xanlığa daxil olan mahallar arasındakı sərhədlər üzərində işləyirlər.

Bu barədə məlumat verən Elmar Məhərrəmov dedi:

– İrəvan xanlığı Səfəvilər imperiyası dövründə mövcud olmuş Çuxur-Səəd bəylərbəyliyyətinin bir hissəsində formalaşmışdır. Bu kiçik feodal dövləti 15 mahaldan və ondan asılı vəziyyətdə olan 1 sultanlıqdan – Şöryil sultanlığından və Pəmbək əyaletindən ibarət olmuşdur. Bu mahallarda 831 kənd qeyd alınmışdır.

Müxtəlif ölkələrdən olan mütəxəssislər İrəvan xanlığının ərazisini çəkdiyi xəritələrdə təsvir etməyə çalışmışlar. Lakin o dövrlərdə lazımi səviyyədə texniki avadanlığın olmaması üzündən çəkilən xəritələr çox kiçik – kitab vərəqinin yarısı boyda, nisbi idi və təbii ki, mövcud variantlar da bir-birindən fərqlənirdi.

Bunlardan ingiliscə "Wikipedia" saytında "Eriyan Khanate" səhifəsində, təxminən, 1800-cü ildə çəkilmiş iddia edilən Naxçıvan və İrəvan xanlıqları xəritəsini göstərmək olar. Amma qeyd etmək lazımdır ki, bu xəritə elektronlaşdırılan zaman onun üzərində, təbii ki, ermənilər tərəfindən düzəlişlər edilmiş, xəritə üzərində "Persian Empire" yazılmış, Göyçə gölü "L. Sevan" kimi verilibmiş, habelə Qarabağ xanlığının qərbində isə saxta erməni toponimləri əlavə edilmişdir.

İrəvan xanlığının geniş yayılmış xəritələrindən biri 1902-ci ildə Tiflisdə çap olunmuş və Rusiyanın 1809-cu ildən 1817-ci ilə qədər Cənubi Qafqazda apardığı hərbi əməliyyatları əks etdirən xəritədən çıxarılmış fraqmentdir. Xəritədə xanlığın yalnız təxmini sərhədləri və adı göstərilir. Mahallar haqda isə heç bir məlumat yoxdur.

Yararlandığımız xəritələrdən biri də 1886-cı ildə Y.Kondratenko tərəfindən tərtib edilmiş və 1886-cı ildə Tiflisdə çap olunmuş İrəvan quberniyasının etnoqrafik

Qərbi Azərbaycan şöbəsinin mənbəşünaslıq mütəxəssisi Tamara Rüstəmovə erməni saxtakarlıqlarını ifşa etməkdə tarixi qaynaqların önəminə toxundu:

–Tarixdə hiylə və yalan ilə diqqətçəkən ermənilər 200 ilə yaxındır ki, Qərbi Azərbaycan tarixini saxtalaşdırmaqla, türk mənşəli toponimləri dəyişdirib erməniləşdirməklə məşğul olurlar. Bundan məqsəd isə onların türklərə aid torpaqları ələ keçirmək, soydaşlarımızı öz yurdlarından qovmaq olub. Düşməni bu işə əvvəlcə toponimlərimizin adlarının erməniləşdirilməsi ilə başlayıb.

Bu saxtakarlığı ifşa edən arxiv materialları kifayət qədərdir. İnstitutumuzda bu məsələ daim diqqətdə saxlanılır. Məsələn, erməni iddialarını alt-üst edən coğrafi xəritələr bədnam qonşularımızın əsas istəklərinə cavab vermək məsələsində xüsusi önəm daşıyır. Həmin xəritələrə baxan hər kəs görür ki, indiki Ermənistanın bütün toponimləri Azərbaycan–türk mənşəlidir.

Bunlar ölkə Prezidentinin sərəncamı ilə neşr olunan "Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" xəritəsində də öz ifadəsini tapıb. Bu xəritəyə nəzər saldıqda indiki Ermənistan ərazisində erməni mənşəli tək-tük yaşayış məntəqələrinə rast gəlinir. Dağ, çay, çöl, meşə, düzəngah, el-oba adlarının 99 faizi tamamilə türk mənşəlidir. Onu da xatırladıq ki, dağ, çay adları yaşayış məntəqələrindən daha əvvəl yaranıb. Bu isə deməyə əsas verir ki, babalarımız Qərbi Azərbaycan ərazilərində daha erkən dövrlərdə yurd salıblar.

Şöbənin baş laborantı Nailə Məmmədova da növbəti tədqiqatlar üçün zəruri mənbələrin toplanmasının davam etdiyini bildirdi:

–Tarixi yaddaşımızın bərpasına və qorunaraq gələcək nəsillərə çatdırılmasına hər zaman böyük önəm verən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ötən il dekabrın 24-də Qərbi Azərbaycan İcmasının inzibati binasında yaradılan şəraitlə tanış olarkən deyib: "Qərbi Azərbaycan bizim tarixi torpağımızdır, bunu bir çox tarixi sənədlər təsdiqləyir, tarixi xəritələr təsdiqləyir, bizim tariximiz təsdiqləyir. Ancaq əfsuslar olsun ki, ermənilər Qarabağdakı kimi, Qərbi Azərbaycanda da bizim bütün tarixi, dini abidələrimizi yerlə-yeksan ediblər, dağıdıblar, azərbaycanlıların tarixi irsini silmək istəyiblər, ancaq buna nail ola bilməyiblər".

Dövlətimizin başçısının çıxışında vurğuladığı həmin sənədlər, xəritələrin saxlanılması, qorunması, onların əsasında elmi-tədqiqat işləri aparılması bu gün qarşıda duran prioritet istiqamətlərdən biridir.

Deyirmi masada qərar alındı ki, AMEA Tarix İnstitutunda yaradılmış Qərbi Azərbaycan tarixi şöbəsinə aparılan araşdırma və tədqiqat materialları bundan sonra da davamlı olaraq "Xalq qəzeti"nin oxucularına çatdırılacaq.

"Deyirmi masa"nın materiallarını çapa "Xalq qəzeti"nin əməkdaşları Tahir AYDINOĞLU, Vaqif BAYRAMOV, Eišən AĞALAR (foto) hazırladılar.

2 Aprel Ümumdünya Autizm Məlumatlandırma Günüdür

Heydər Hüseynov – 115

Dahilər də autizmdən əziyyət çəkiblər

Uşaqları bu bələdan xilas etməliyik

BMT-nin qərarı ilə autistlər üçün məxsusi günün təsis edilməsi bu xəstəlikdən əziyyət çəkənlərə kömək etmək, onların həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaq baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır.

Əsasən 3 yaşadək uşaqlarda müşahidə olunan autizm xəstəliyi beynin inkişafına təsir etdiyi üçün məhdud davranışlara gətirib çıxarır. Belə uşaqların sağlamlığının bərpası üçün hansı vasitələrdən istifadə etmək daha məqsədəuyğundur? Bu suallar bütün dünyanı düşündürən əsas məsələlərdəndir. Çünki autizmlil insanların digərlərinə nisbətən daha çox uğur əldə edə bilmələrinə dair xeyli təcrübə mövcuddur.

Albert Eynşteyn, Nikola Tesla, Tomas Edison, Lüdviq van Bethoven, həmçinin "Microsoft" şirkətinin yaradıcısı Bill Qeytsin və başqalarının bir vaxtlar autizm xəstəliyindən əziyyət çəkənləri hiss etməyə başladılar. Dünyanın ən istedadlı idmançısı, dəfələrlə Olimpiya çempionu Maykl Felps də kiçik yaşlarından autizm xəstəsi olub.

cəmiyyətə tam inteqrasiya ola, hətta hər hansı sahənin mahir bilicisi olmaqla inkişafımıza öz töhfələrini verə bilərlər.

"Osmanlı" Xüsusi Yaşam Mərkəzinin rəhbəri İlham Osmanlinin dedikləri:

– Bu gün hamı bilməlidir ki, başda autizm olmaqla bir sıra inkişaf pozuntularında istifadə olunan idman terapiyası uşaqların fiziki problemlərinin bərpasında – aşağı əzələ tonusu, tənəffüs problemləri digər hallarda geniş istifadə edilir. Fiziki terapiya növü idmanın terapevtik istifadəsinə əsaslandıqı üçün təkmilləşdirilmiş xüsusi proqramların tətbiqi ilə müsbət nəticə almaq olar. Həm yaş qrupuna, həm də pozuntunun növünə görə fərqlənən belə terapiya proqramları uşaqların gündəlik funksionallığını artırır. Bununla da onlar sərbəst çəkildə idman bacarıqlarına yiyələne bilərlər.

Üçün fərdi inkişaf planı əsasında qurulan sistemdə əsas proqram günlük yaşam sistemidir.

Mərkəzimiz Bakıda yerləşir, amma regionlarımızda da nəzəri və praktiki seminarlar, müxtəlif layihələr həyata keçiririk. Cəlilabad, İmişli, Gəncə, Tovuz, Şamaxı, İsmayılıda autizmlə bağlı seminarlar təşkil etmişik. Son illər ailələrin bu problemi daha tez çözməyə başlamaları bizi sevindirir. Əvvəlki illərdə 3–5 yaşlarında uşaqlar üçün müraciət edildikdə, indi 1,5 – 2 yaşlı uşaqlar üçün müraciət olunur.

Ümumiyyətlə, 2 yaşdan 25 yaşadək uşaqların reabilitasiyası ilə məşğul oluruq. Uşaqların fiziki hazırlıqla sağlam həyata qovuşa biləcəkləri ilə bağlı valideynləri təlimatlandırmağa çalışırıq. Bu sahədə geniş təbliğat işi hər bir autizmlil uşağın həyatında böyük rol oynayır.

Müxtəlif idman növləri ilə Azərbaycan Xüsusi Olimpiya Komitəsi və Azərbaycan Autizm Assosiasiyası tərəfindən mütəmadi olaraq keçirilən yarışlarda uğurla təmsil olunuruq. Ay ərzində 50-yə yaxın uşağa reabilitasiya xidməti göstərir, xüsusi təlimlər keçirik.

Hazırda Türkdövlətlərinin Autizm Federasiyası qurulmaqdadır. Mərkəzin təmsilçiləri Türkiyədə keçirilən beynəlxalq və ölkədaxili yarışlarda çıxış edirlər. Stolüstü tennis və atletika yarışlarında artıq çoxlu uğurlarımız var. İdmanla verilən təlimlər vasitəsilə uşaqlarda tez bir zamanda diqqətin, göz kontaktının, hərəkət qabiliyyətlərin, koordinasiya və tənəffüsün, xüsusən də valideynlərə tövsiyə edilən budur ki, autizmlil uşaqların bərpa prosesində idmanla reabilitasiyasına xüsusi önəm versinlər.

Leyla QURBANOVA,
"Xalq qəzeti"

Övladlarının autizm xəstəsi olduğunu müşahidə edən valideynlər onların sağlamlığının bərpası üçün bütün vasitələrdən istifadə etməlidirlər.

Uşaq autizmi 3 yaşa qədər inkişafda ləngimələr, stereotip hərəkətlər, ünsiyyətdə problemlərdə özünü bürüzə verir. Valideynlər uşaqlarda bu əlamətləri hiss etdikdə diqqətli olmalı, onları daha erkən yaşlarda bərpa prosesinə cəlb etməlidirlər.

Autizmlil uşaqların bərpasında ən effektiv vasitələrdən biri idman və fiziki hazırlığın inkişafı ilə bağlıdır ki, Azərbaycanda bir sıra qurumların əlaqəli şəkildə fəaliyyəti bu yöndə müsbət nəticələr verir. Xəstəliyin dərəcəsinə əsaslı olaraq, həmin xəstələrin əksəriyyəti

Rəhbəri olduğum "Osmanlı" Xüsusi Yaşam Mərkəzi 2019-cu ildə yaradılıb və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şəxslərin reabilitasiyasını həyata keçirir. Ümumiyyətlə isə 10 ildən çoxdur ki, əsasən, autizmlil və daun sindromlu, əqli imkanları məhdud olan uşaq, yeniyetmə və gənclərə yardım məqsədilə mühüm tədbirlər görürük. Əsasən, idmanla reabilitasiya həyata keçirir, onlara müxtəlif idman növlərinin sirlərini aşılayırıq. Şagirdlərimiz velosiped, stolüstü tennis, üzgüçülük, boqçia, atletika və digər xüsusi bacarıqları inkişaf etdirən idman növləri ilə həvəslə məşğul olurlar. Bununla yanaşı, psixoloji, loqopedik, pedaqoji, sosial və özünəxidmət yönümlü təlimlər də əsas rol oynayır. Uşaqlar

2 Aprel Beynəlxalq Uşaq Kitab Günüdür

Böyüyən nəslin mənəvi qidası

Uşaqlar üçün gözəl nağıl-əsərlər yaratmış Hans Kristian Andersen aprelin 2-də anadan olub. Məhz onun ad gününün Beynəlxalq Uşaq Kitab Günü kimi qeyd olunması isə alman yazıçısı Yella Lepman təklif edib və 66 il öncədən başlayaraq, Uşaq Kitabları üzrə Beynəlxalq Şurasının təşəbbüsü və qərarıyla 2 aprel bütün dünyada həmin adla qeyd olunmağa başlayıb.

Tarixi XV əsrə gedib çıxan uşaq kitablarının çapı bu gün nəşriyyat sistemində daha geniş vüsət alıb. Antik yunan müəllifi Ezopun məhəllələrinin yazılı kitab şəklində çapından, daha sonra çex maarifçisi və pedaqoqu Komenskinin uşaqlar üçün rəsmlərdən ibarət kitab nəşr etməsindən üzübəri böyüyən nəslin yazılı ədəbiyyatla ünsiyyəti başlayıb.

Yazılaraq kitablara köçürülən xalq nağılları, ümumiyyətlə, folklor nümunələri uşaq ədəbiyyatının bünövrəsini təşkil edir. Bu yerdə Şərqdə "Min bir gecə", "Ələddin", "Əlibaba və qırx quldur", "Sindbadın yeddi səyahəti" nağılları yada düşür. Qərbdə uşaqlar üçün kitab yazmaq tendensiyası Qrim qardaşlarının nağılları ilə güclənib. 1846-cı ildən başlayaraq, Andersonun qələmə aldığı nağılları da uşaqların bu gün daha çox sevib oxuduğu kitablardır. Əlbəttə, müəlliflərin və kitabların adını saymaqla bitməz. Bu baxımdan XIX əsri uşaq ədəbiyyatının "qızıl əsri" sayanlar da çoxdur.

Azərbaycanda peşəkar uşaq ədəbiyyatının inkişafı öz mənbəyini XX əsrin əvvəllərindən götürür. Həmin vaxtdan başlayaraq ölkəmizin maarif və mədəniyyət sahəsində ciddi canlanma emələ gəlib: bir sıra maarif ocaqları, xeyriyyə cəmiyyətləri, nəşriyyatlar, kitabxanalar yaradılıb. Bu sahədə cəsarətli addımlar atan Nəriman Nərimanov və Soltan Məcid Qənzadə birlikdə "Sovqat" adlı şəkili uşaq jurnalı və "Məktəb" elmi-pedaqoji aylıq jurnalını nəşr etmək istəyi buna sübutdur. Rəşid bəy Əfəndiyev "Uşaq bağçası" kitabının orijinal və tərcümə əsərləri, coğrafiyaya, tarixi hadisələrə və kainatın quruluşuna dair maraqlı materiallar verib. Həmçinin Abdulla Şaiqin "Uşaq gözlüyü", "Gülzar", İrəvan müəllimlərinin hazırlayıb Tiflisdə çap etdirdikləri iki hissədən ibarət "Ana dili" və b. vəsaitlərdə də yeni məz-

munlu uşaq ədəbiyyatından nümunələr toplanmışdı. Süleyman Sani Axundov "Məktəb" jurnalı üçün "Qorxulu nağıllar"ı yazıb. Həmin dövrdə ölkəmizdə hər tərəfində dövrü-mətbuat parlamağa başlamışdı. Amma ilk uşaq nəşr nümunəmiz tanınmış maarif xadimi Əlisgəndər Cəfərzadənin "Dəbistan" jurnalı sayılır. Ardınca "Rəhbər", "Məktəb" kimi jurnallar çıxıb. İlk çağlarda Mirzə Ələkbər Sabir, Cəlil Məmmədquluzadə, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cəfər Cəbbarlı və digərlərinin yaradıcılığı ilə təşəkkül tapan uşaq ədəbiyyatımız daha sonra növbəti nəsillər üçün yazıçılardan əsərləri ilə daha da genişləndi. Çoxsaylı və gözəl, yadda qalan şeir, təmsil və mənzum hekayələr qələmə alınıb və çap edilib...

Bu gün uşaq nəşrləri qalereyamız xüsusiyyətlə zəngindir. Təkcə "Göyərçin" jurnalı 65 ildir ki, uşaqların maariflənməsi və tərbiyəsinə, dünyagörüşünün inkişafına sədaqətlə xidmət edir. Hazırda "Əlifba"dan sonra ikinci dərəcəli adlanan bu jurnalın baş redaktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor Rafiq Yusifovlu bizimlə söhbətində "Göyərçin" in Azərbaycan

Dərin fəlsəfi düşüncəsi ilə hər kəsi heyran qoyan, Azərbaycan və rus dilləri ilə bərabər, fars dilini də əla bilən Heydər Hüseynov xalqımızın elm kəhkaşının ən parlaq ulduzlarından olub. 1908-ci il aprelin 3-də İrəvanda doğulub və 1950-ci il avqustun 15-də Bakıdakı bağ evində həyatına intiharla son qoyub. Cəmi 42 il yaşasa da, bir əsrə siqməyən sanballı işlər görüb.

"Kitabı bağlanan" dəyərli kitablar müəllifi

Tarix və fəlsəfə elminin inkişafına böyük töhfələr vermiş Heydər Hüseynov Azərbaycanda elmi tərcümə məktəbinin əsasını qoyub, ilk "Azərbaycanca-rusca" və "Rusca-azərbaycanca" lüğətin redaktoru olub. Buna görə 1948-ci ildə ilk dəfə Stalin mükafatı alıb. Bundan iki il sonra isə Azərbaycan KP MK yanında Partiya Tarixi İnstitutunun direktoru olan görkəmli alim "XIX əsrdə Azərbaycan fəlsəfi və ictimai-siyasi fikrinin tarixi haqqında" fundamental əsər yazıb və növbəti dəfə Stalin mükafatına layiq görülüb. Dahi filosof

Ədəbiyyatşünas, diplomat Vilayət Quliyevin bu barədə fikrini xatırladı: "Elmi fikrə hələ çox böyük töhfələr verə biləcək akademik yaradıcılığının ən verimli çağında ehtiyatsızlıq və təcrübəsizlikdən doğan adı təsadüfün qurbanı oldu. "Respublikanın sahibi"ni – Mir Cəfər Bağırovun və Moskva ideoloqlarının tarixi şəxsiyyətlərə münasibətdə əsaslandırılan şablonlardan kənar çıxması Heydər Hüseynovun yalnız Azərbaycan deyil, az qala, bütün SSRİ miqyasında növbəti xalq düşməni kimi itiham edilməsinə gətirib çıxardı. Səbəb müəllifin "XIX əsrdə Azərbaycanda ictimai-siyasi fikir tarixindən" monoqrafiyasında Mirzə Kazımbəyin "Müridizm və Şamil" əsərindən, eləcə də dağlı qəhrəmanı Şeyx Şamilin şəxsiyyət, mübarizə və ideallarından bəhs etməsi, onu "qəhrəman və qəhrəmanların yaradıcısı" adlandırması idi. Bədbəxtlikdən bu, elə vaxt idi ki, müridizm mürtəce hərəkət, Şeyx Şamil isə "ingilis və türk casusu" kimi qələmə verilir".

Beləcə, qısa müddətdə tutduğu bütün vəzifələrdən azad edilən alim faktiki ev dustağına çevrilmişdi. Onun simasında yeni xalq düşməninə obrazının yaradıldığı artıq heç kəsə sirr deyildi. Ətrafındakı halqanın gündən-günə daraldığını gördən H.Hüseynov özünə qəsd edir. Çox güman ki, repressiya olunacağı təqdirdə ailəsinin və dostlarının acı aqibət yaşamaması üçün o, bu addımı atıb.

Azərbaycanda bu sahənin banisi Bəhmənyarın iki traktatını aşkar çıxarıb tədqiqat obyektinə çevirməklə sifir elmi-fəlsəfi irsimizin varlığını elan edib. Nizami, Füzuli, A.Bakıxanov, Mirzə Kazım bəy, M.F.Axundov, H.Zərdabi haqqında ciddi tədqiqat işi aparıb və 100-dən çox elmi məqalə yazıb.

Heydər Hüseynovun yaradıcılığında mühüm yer tutan "XIX əsr Azərbaycan ictimai və fəlsəfi fikir tarixindən" adlı kitabı rus dilində yazılmış, əsər iki dəfə çap edilmişdir. Kitabın redaktoru akademik Aleksandr Makovelski Heydər Hüseynovun bu çalışmasını "XIX əsrdə Azərbaycan fəlsəfəsinin inkişafının sistemli şərhinin ilk təcrübəsi" kimi dəyərləndirib və yüksək səviyyədə təqdir edib.

...Lakin alimin öz xalqının tarixən yüksək elmi-fəlsəfi təfəkkürə malik olduğunu aşkar söyləməsi imperiya ağalarının zəhmindən qorxan kölələrə xoş gəlməyib. O, Sov.İKP sıralarından çıxarılıb və Elmlər Akademiyasındakı vəzifələrindən azad edilib. Dövlət orqanları və bəzi həmkarları tərəfindən əsassız təqiblərə məruz qalmasından sarsılan filosof elmi yaradıcılığının triumf dövründə – 1950-ci ildə damarlarını kəsməklə özünə qəsd edib.

Hazırladı:
Ə.ƏLİYEV,
"Xalq qəzeti"

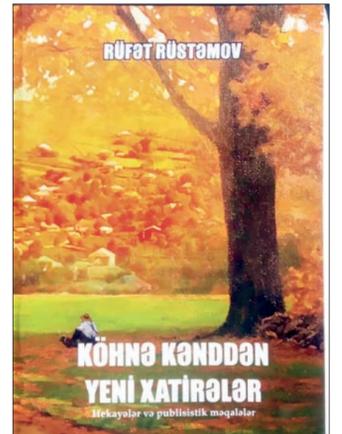
"Köhnə kənddən yeni xatirələr"

Rüfət Rüstəmovun "Köhnə kənddən yeni xatirələr" kitabı "Elm və təhsil" nəşriyyatında tezəcə çap olunub. "Bu dağlardan bir Cahangir keçdi" (2018), "Milli qəhrəmanın tale romanı" (2022) kimi əsərləri ilə gündəmə gələn müəllif özünün keçdiyi böyük bir həyat yolu ilə də fərqli bir ziyalıdır. Hələ sovetlər dövründə Türkiyə adını çoxlarının çəkmədiyi bir zamanda, bu qardaş ölkədə çalışan mütəxəssislər sırasında olması onun zəngin həyat təcrübəsinə yiyələnməsində xüsusi önəm daşımışdır.

Kitab iki hissədən – hekayələr və İkinci Qarabağ müharibəsinin başladığı vaxtlarda dövrü mətbuatda dərc edilən publisistik məqalələrdən ibarətdir. Əslində, toplu hər kəsin yaşadığı, şahidlik etdiyi həyatımızın bir parçası olmaqla günümüzün realitətlərini vətənpərvər bir ruhda əks etdirən nümunədir.

Rüfət müəllimin hekayələrinin ("Qonşunun həyat hekayələri", "Papaq əhvalatı", "Köhnə kənddən təzə xatirələr", "Qaz qonaqlığı", "Koronavirus təhlükəsi və mənim həkimliyim", "Haram tikə", "Mənim adım", "İçki əhvalatı", "Ayı əhvalatı", "Yuxu" və s.) qəhrəmanları, burada rastlaşdığımız adamlar bizdən uzaqlarda deyil, əksinə, onların hiss və duyğuları da bu günümüzə, hətta ola bilsin, hər birimizlə bağlıdır. Ona görə də onları oxuduqca hər kəs özünün həyatının, ya da tələyinin bir parçasını tapır bu əsərlərdə.

Kitabda Rüfət müəllimin son dövrlərdə mətbuatda yayımlanan publisistik yazıları da ("Türk dünyasına zəfər sevinci" yazıdan Ali Baş Komandan", "Dəmir yumruq" Azərbaycan haqqıqətlərinə Zəfər yolu açdı", "Zəfər günün mübarək, qalib Azərbaycan xalqı", "Soçidə Azərbaycanın milli maraqları hərtərəfli qorundu" və s.) yer alır. Müəllifin publisistikasında da mübarizə ruhu özünü təsdiqləyir və burada da Vətən, torpaq, xalq anlamı ön planda dayanır.

Nəfis tərtibatlı kitabı vərəqlədikcə, bugününümüzün və dünənimizin haqiqətləri ilə baş-başa dayanırıq. Ona görə də tanınmış alim, türkologiya elminin nüfuzlu nümayəndəsi, BDU-nun Türk filologiyası kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor, yazıçı-publisistik Rüfət Rüstəmovun hekayə və publisistik yazılarının ictimaiyyət üçün dəyərli töhfə, milli kitabxanamızı zənginləşdirən nəşrlər sırasına aid etməkdən çəkinmirik.

"Xalq qəzeti"

Sağlamlıq guşəsi

Qanı dərmansız da durultmaq olar

Son illərin "dəbdə" olan xəstəliklərindən biri də qanda trombların yaranmasıdır. Damarlarda tromblaşma, yaxud qan laxtalanması müxtəlif səbəblərdən baş verə bilər. Lakin bunun aradan qaldırılması üçün bir sıra alternativ yollar da var.

Qanda laxtalanma həddindən artıq olanda, bununla mübarizə üçün həkimlər, ilk növbədə, aspirin məsləhət görürlər. Onun əsas komponenti asetilsalisil turşusudur. Salisilatlar güclü iltihab əleyhinə xüsusiyyətlərə malik olduğundan, onun qanı durultmaq kimi xüsusiyyəti var.

Mütəxəssis - fleboloqlar (damar problemi ilə məşğul olanlar) bildirirlər ki, bəzi təbii məhsullarda da bu turşu var. Ona görə həmin təbii məhsulların qanı durultmaq üçün faydalı alternativ olduğunu deyirlər.

Moruq: - Tərkibində təbii asetilsalisil turşusu var. Eynilə aspirində olduğu kimi, uzun müddətdir ki, özünü durulaşdırıcı agent kimi təsdiqləyir.

Kətan yağı: - Sadəcə olaraq, çoxlu doymamış yağ turşularının və E vitamininin tərkibində miqdarına görə çempiondur. Bu da damarların elastik olmasına imkan verir və xolesterol lövhələrinin məhvini kömək edir.

Yağlı balıq: - Tərkibində əsasən amin turşuları çoxdur. Bu turşular aterosklerotik formasiyaları gücləndirən trombozan səviyyəsini azaldır.

Sarımsaq: - Güclü antioksidandır, qan laxtalanmasının rezorbsiyasını təşviq edir, iltihabı azaldır.

Pomidor: - Onların tərkibindəki likopen xolesterol səviyyəsini normallaşdırır və qan damarlarının divarlarını gücləndirir.

Xurma: - Bu meyvənin tərkibindəki flavonoidlər və antioksidantlar qanı seyreltmək və xolesterolu azaltmaq üçün əladır.

Zəncəfil, sarıkök və darçın: - Kumarin ehtiva edən üç böyük ədviyyətdir. Laxtalanmanın qarşısını alan və əyidin antioksidant təsir göstərən bir maddədir.

Bal: - Daimi istifadə olunanda qan və qan damarlarına aydın təsir göstərir.

Vitamin C: - Kələm, o cümlədən duzlu kələmdə, eyni zamanda, bütün sitrus meyvələrində çoxlu C vitamini var. Bu, qan və damarların keyfiyyətini yaxşılaşdırır.

Qeyd edək ki, həmçinin alma, kivi, qarpız, ərik qurusu, xurma, bibər, turp, badam və qara çay da qanın durulması üçün mükəmməldir.

Nə yesən çox yaşayarsan?

Uzun ömrün sirlərindən biri də sağlam qidalanmadır. Şübhə yoxdur ki, təbii ərzaqlardan ən çox tərəvəzlər sağlam qidanın əsasını təşkil edir, lakin onların miqdarı və müxtəlifliyi məsələsi mühümdür. Çox yaşamaq üçün orqanizmə qəbul edilən meyvə və tərəvəzlərin müxtəlifliyinə daha çox diqqət etmək lazımdır. Həkimlər bağırsağın sağlamlığının, immunitetin və əhvali-ruhiyyənin yaxşılaşdırılması üçün həftə ərzində əzi 30 müxtəlif bitki əsaslı ərzaq qəbul etməyi məsləhət görür.

Sağlam qidalanma – xəstəliklərlə mübarizə aparmaq və insan həyatını uzatmaq üçün əlimizdə olan ən yaxşı vasitədir. Bu məsələdə qızıl qayda ondan ibarətdir ki, hər həftə rasiona təbii ərzaqlar daxil edilsin. Qidada qəbul edilən duzu azaltmaq, doymuş yağların qəbuluna nəzarət etmək və alkoqolun tövsiyə olunan hədd çərçivəsində qəbulu da çox əhəmiyyətlidir.

Bitki əsaslı qida antioksidantlarla zəngindir, bu maddələr oksidləşdirici stresin qarşısını almağa imkan verir. Meyvə, tərəvəz, paxlalılar, dənli bitkilər, qoz-fındıq kimi bitki əsaslı ərzaqlar qiymətli vitaminlər, minerallar, həll olunan lifli maddələr qarışığı və faydalı bitki əsaslı birləşmələrə zəngindir.

Əhalinin hər həftə rasiona balıq əlavə etməsi də tövsiyə olunan miqdara uyğun deyil. Ağ və yağlı balıq əla zülal mənbəyidir və A, D kimi çoxlu müxtəlif vitaminlərlə, eləcə də kalsium, sink, dəmir və yod kimi mineralarla zəngindir. Çoxumuz bu maddələri lazımi qədər qəbul etmirik.

Yağlı balıq da (qızılbalıq, skumbriya, alabalıq, sardina) Omega-3 yağları adlandırılan uzunzəncirli lipidlərlə zəngindir. Bu maddələr ürəyin normal fəaliyyətini və normal qan təzyiqini dəstəkləyir, - deyər doktor vurğulayır.

Zərifə BƏŞİRQIZI, "Xalq qəzeti"

Aprəlin ilk günündə dağlara qar yağıb

Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən qəzetimizə bildirilib ki, ölkə ərazisində qeyri-sabit hava şəraiti davam edib, yağıntılı olub, ararib intensivləşib, dağlıq və dağətəyi rayonlarda qar yağıb, qərb küləyi ayrı-ayrı rayonlarda ararib güclənib.

Qar örtüyünün hündürlüyü Şahdağda (Qusar) 22, Lerik, Qırzda 15, İsmayilli, Qusarda 12, Altıağac, Xaltanda 10, Yardımlıda 9, Gədəbəy, Şamaxı, Ordubadda 8, Qəbələdə 5, Daşkəsən, Göygöl, Qobustanda 4, Qubada 3, Naxçıvanda 2, Şahbuzda 1 santimetr olub.

Yağının miqdarı Lənkəranda 51, Astarada 39, Lerikdə 26, İsmayilli, Yardımlıda 16, Qəbələ, Oğuzda 15, Şahdağ, Balakən, Kürdəmirde 14, Zaqatalada 13, Ordubadda 12, Sədərək, Şərur, Qobustanda 12, Şamaxı, Qırzda 11, Zərdabda 10 millimetr təşkil edib.

Şimal-qərb küləyinin sürəti ararib Ordubadda 22, Şahbuzda 18, Naxçıvan, Şirvan, Biləsuvarada 16, Culfada 15, Bakıda və Abşeron yarımadasında isə 32 metrsaniyəyə çatıb. Neft daşları stansiyasının məlumatına

əsasən, dalğanan hündürlüyü 5 metr təşkil edib.

Havanın minimal temperaturu Bakıda və Abşeron yarımadasında 4 dərəcəyədək isti, Naxçıvanda 4 dərəcə şaxtadan 4 dərəcəyədək isti, dağlıq rayonlarda 5-10 dərəcə şaxta, Aran rayonlarında 5 dərəcəyədək isti olub.

"Xalq qəzeti"

Müalicəvi "səs vannası" ...

"Səs vannası" orqanizmi səs vasitəsilə sağaltmaq məqsədi daşıyır. Bir çox mədəniyyətlərdə öz yeri olan bu təcrübə iştirakçılarının səs dalğalarında "yuyunduğu" mediativ təcrübədir. Bu dalğalar müxtəlif mənbələr, o cümlədən zərb alətləri, zənglər, cingiltilər və hətta insan səsi kimi müalicəvi alətlər tərəfindən yaradılır.

Yoqa zamanı iştirakçılar "savasana" kimi tanınan pozadan istifadə edirlər. "Səs vannası"nın ümumi məqsədi iştirakçıların enerji səhələrində dissonansı aradan qaldırmaq, səslər vasitəsilə dinləyicidə harmoniya vəziyyəti yaratmaqdır. Bu za-

man artan rifah hissi, geniş şüur və daxili görmə təcrübəsi təmin olunur. Bəzi şəfa verən səs praktikləri iddia edirlər ki, bədəni istirahət etməyə kömək etməklə yanaşı, "səs vannası" potensial olaraq fiziki sağlamları təşviq edə bilər.

Hamilə qadınlar, reabilitasiya keçənlər, xəstəlikdən sonra travma keçirən yaşlı və ya gənc insanlar üçün səs vannaları çox faydalıdır. Səsli müalicənin ən yaxşı tərəfi odur ki, yatarkən ətrafınızdakı səsləri dinləməkdən başqa heç nə etməirsiniz.

Səadət RZAYEVA, "Xalq qəzeti"

Hava proqnozu

✓ **Aprəlin 2-də**
✓ **Bakıda və Abşeron yarımadasında** ararib yağıntılı olacağı, bəzi yerlərdə intensivləşəcəyi gözlənilir. Gecə və səhər bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim şimal-qərb küləyi əsəcək. Gecə 3-5°, gündüz 7-9° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 761 mm cive sütunundan 758 mm cive sütununa enəcək, nisbi rütubət 80-90 faiz olacaq.
✓ **Naxçıvan şəhəri, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz və Şərur rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağıntılı olacağı, qar yağacağı, səhər tədricən kəsiləcəyi, gündüz əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Ararib duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək. Gecə 4° şaxtadan 1°-dək isti, gündüz 10-15° isti olacaq.
✓ **Xankəndi, Şuşa, Xocalı, Xocavənd, Ağdam, həmçinin Daşkəsən-Gədəbəy rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağıntılı olacağı, qar yağacağı, səhər tədricən kəsiləcəyi, gündüz əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək. Gecə 3-8° şaxta, gündüz 2° şaxtadan 3°-dək isti olacaq.
✓ **Şərqi Zəngəzur: Cəbrayıl, Kelbəcər, Qubadlı, Ləcın, Zəngilan rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağıntılı olacağı, qar yağacağı, səhər tədricən kəsiləcəyi, gündüz əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək.

Gecə 3-8° şaxta, gündüz 3° şaxtadan 2°-dək isti olacaq.
✓ **Qazax, Gəncə, Goranboy, Tərtər, Füzuli rayonlarında** əsasən yağmursuz keçəcək. Lakin gecə bəzi dağlıq ərazilərdə yağıntılı olacağı, qar yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək. Gecə 2-5°, gündüz 10-15° isti olacaq.
✓ **Balakən, Zaqatala, Qax, Şəki, Oğuz, Qəbələ, İsmayilli, Ağsu, Şamaxı, Siyəzən, Şabran, Xızı, Quba, Xaçmaz, Qusar rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağıntılı olacağı, qar yağacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə intensiv olacağı ehtimalı var. Gündüz qərb rayonlarından başlayaraq yağıntılı tədricən kəsiləcək. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək. Gecə 2° şaxtadan 3°-dək isti, gündüz 7-12° isti, dağlarda gecə 5-10°, gündüz 0-5° şaxta olacaq.
✓ **Mingəçevir, Yevlax, Göyçay, Ağdas, Kürdəmir, İmişli, Ağcabədi, Beyləqan, Sabirabad, Biləsuvar, Saatlı, Şirvan, Hacıqabul, Salyan, Neftçala rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək. Gecə 4-7°, gündüz 12-16° isti olacaq.
✓ **Masallı, Yardımlı, Lerik, Lənkəran, Astara rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağış, dağlıq ərazilərdə qar yağacağı, gündüz tədricən kəsiləcəyi gözlənilir. Ararib duman olacaq. Mülayim şimal-qərb küləyi əsəcək. Gecə 4-6°, gündüz 12-15° isti, dağlarda gecə 2-4° şaxta, gündüz 3-6° isti olacaq.

Faiq Həsənov: Özbəkistan turniri yüksək səviyyədə keçdi

Özbəkistanın Daşkənd şəhərində Rüstəm Kasımjanov kuboku uğrunda dünyanın tanınmış şahmatçılarının iştirakı ilə keçirilən yarışda iştirak edən Azərbaycan nümayəndə heyəti Vətənə qayıdıb.

Yarışda turnirin baş hakimi olmuş Azərbaycan Şahmat Federasiyasının birinci vitse-prezidenti Faiq Həsənov yarışla bağlı fikirlərini eksklüziv olaraq "Xalq qəzeti" ilə bölüşdü.

F.Həsənov Azərbaycan qrossmeysteri Şəhriyar Məmmədیارov, eləcə də blits üzrə dünya çempionu Nodirbək Abdusattarov və digər tanınmış şahmatçılarının qatıldığı bir

yarışın ilk dəfə təşkil edildiyini bildirdi. Qeyd etdi ki, oyunlar mübarizə şəraitində keçdi: "Yarış yüksək səviyyədə keçirildi. Rüstəm Qasımjanov Özbəkistanın görkəmli zəka ustalarından biridir. O, 2004-cü ildə keçirilən dünya çempionatında qalib olanda Teymur Rəcəbov da bürünc medal qazanmışdı. Şəhriyar Məmmədیارovun da mübarizə apardığı həmin yarışda hakimlərdən biri də mən idim.

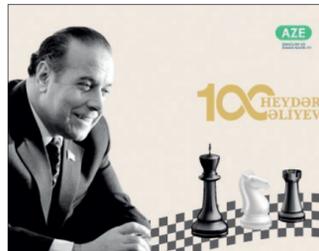
Rüstəm Qasımjanov hazırda Özbəkistanda yeni şahmatçı nəslinin yetişməsinə çox böyük rol oynayır. Keçən il Hindistanda keçirilən olimpiadada gözənilmədən gənc Özbəkistan yığ-

ması qalib oldu. Şahmatçılar arasında böyük hörməti var. Azərbaycanda tez-tez olur. Keçən il Şuşada keçirilən ilk beynəlxalq turnirdə iştirak etmişdi. Bu il Bakıda keçiriləcək dünya kubokuna Özbəkistan yığmasının heyətində məşqçi kimi qatılacaq".

Federasiya rəsmisi Daşkənddə ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsini andıqlarını da bildirdi: "Azərbaycanda idmanın, o cümlədən şahmatın inkişafında ulu öndər Heydər Əliyevin xidmətləri əvəzsizdir. Daşkənddə olarkən Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyinin nümayəndəsi ilə birgə ümummilli liderimizin dünya çempionatında qalib olanda Teymur Rəcəbov da bürünc medal qazanmışdı. Şəhriyar Məmmədیارovun da mübarizə apardığı həmin yarışda hakimlərdən biri də mən idim. Böyük öndərimiz daim hörmət və məhəbbətlə anılacaq".

L.QURBANOVA, "Xalq qəzeti"

İDMAN XƏBƏRLƏRİ

Bakıda Beynəlxalq Şahmat Festivalı

Paytaxt Bakı daha bir mötəbər yarışa ev sahibliyi edəcək. Belə ki, Gənclər və İdman Nazirliyi və Azərbaycan Şahmat Federasiyasının birgə təşkilatçılığı əsasında "Baku Open 2023" Beynəlxalq Şahmat Festivalı keçiriləcək.

Federasiyanın məlumatına görə, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr olunan mötəbər turnir "Baku Crystal Hall"da olacaq.

Festivalda şahmatçılar üç qrupda (A, B və C) mübarizə aparacaqlar. Hər üç qrupda yarış İsvetçerə sistemi üzrə 9 turdan ibarət olacaq.

Qeyd edək ki, turnirin ümumi mükafat fondu 55 min ABŞ dolları təşkil edir. Yarışın "A" qrupunun qalibi olan şahmatçı 12 min ABŞ dolları və xüsusi hazırlanan kuboku qazanacaq. Festivalın "C" turnirində hər yaş qrupunda (U08, U10, U12) qalib olan Azərbaycanı təmsil edən şahmatçılar Rumıniyada keçiriləcək yeniyetmələrin Avropa çempionatında iştirak hüququ qazanacaq.

Yarışda ilk tur mayın 4-də saat 14-30-da başlayacaq. Festivala mayın 12-də yekun vurulacaq.

Səfərdə qələbə

Misli Premyer Liqasında XXVIII tur start götürüb. Turun ilk matçında "Turan-Tovuz" və "Sumqayıt" klubları üz-üzə gəliblər. Tovuz Şəhər Stadionunda keçirilən qarşılaşma qonaqların xeyrinə başa çatıb-2:3.

Qeyd edək ki, gərgin mübarizə şəraitində keçən birinci hissənin 7-ci dəqiqəsində Natan Oduva komandasını hesabda irəli çıxarıb. Lakin 11-ci dəqiqədə "Sumqayıt" klubu Kamran Əliyevin qolu

ilə hesabı bərabərləşdirib. Oyuna qələbə ruhunda köklənən Tovuz təmsilçisi 33-cü dəqiqədə Runi Evanın qolu ilə yenidən hesabda önə keçib. Beləliklə, birinci hissə meydan sahiblərinin 2:1 hesabı qələbəsi ilə başa çatıb.

Lakin fasilədən sonra hesab qonaqların xeyrinə dəyişməyə başlayıb. 58-ci dəqiqədə "Sumqayıt"ın heyətində Dieqo Karioka 11 metrlik cərimə zərbəsini dəqiq yerinə yetirib. Hesab "2:2" olub. Bundan on dəqiqə sonra isə Kamran Əliyev yenidən dubl edib. Onun vurduğu qol qalibi müəyyənləşdirib.

Bu matçdan sonra 28 xalı olan "Turan-Tovuz" turnir cədvəlində altıncı yerdədir. 24 xal toplayan "Sumqayıt" isə yeddinci pillədə qərarlaşıb.

Növbəti oyunların vaxtı açıqlandı

Azərbaycan Voleybol Federasiyasının məlumatına görə, kişi və qadın voleybolçular arasında Azərbaycan çempionatlarında yarımfinal mərhələsinin növbəti oyunlarının vaxtı dəqiqləşib.

Qadınların Yüksək Liqasında ikinci qarşılaşmalar aprelin 5-də keçiriləcək. Həmin gün saat 16:00-da "Murov" "Abşeron"u, 18:00-da isə UNEC "Azərreyl"i sınağa çəkəcək.

Aprəlin 6-da isə kişi voleybolçuların Yüksək Liqasında ikinci görüşlər baş tutacaq. Kişilərin yarışında saat 16:00-da "Neftçi" "Xarıbülbül"lə qarşılaşacaq. Saat

18:00-da isə MOİK – "Muro" matçı oynanılacaq.

Qeyd edək ki, Yüksək Liqada qadınlar arasında yarımfinalın 1-ci oyunlarında "Abşeron" – "Murov" (1:3), "Azərreyl" – UNEC (3:0) hesabları qeydə alınıb.

Yüksək Liqa kişilərin yarışında "Murov" – MOİK oyununda meydan sahibləri 3:0 hesabı qələbə qazanıblar. "Xarıbülbül" – "Neftçi" (3:1) matçı isə 3:1 hesabı ilə bitib.

Qeyd edək ki, yarımfinal mərhələsi iki qələbəyə, final mərhələsi isə üç qələbəyə kimi oynanılacaq.

Elçin AĞAMİRZƏ, "Xalq qəzeti"

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

Qəbul şöbəsi: 493-24-75
Məsul katib: 493-61-02
Texniki şöbə: 493-59-64

+994(51) 280-16-44

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21

Mühasibatlıq: 498-85-29
E-mail: xalqqazeti@gmail.com
info@xalqqazeti.az

"Xalq qəzeti"nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:

AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS

0282

TİRAJ

4815

SİFARIŞ

688

QİYMƏTİ

40 qəpik

Növbətçi redaktor

Məsim ABDULLAYEV

Çapa imzalanmışdır
00:00